

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za zgodovino in Oddelek za sociologijo

Študijsko leto 2007/2008

DIPLOMSKO DELO

Daša Tepina

RADIKALNA LEVICA

Od urbanih gveril do globalnega množičnega gibanja

mentor: dr. Rudi Rizman

mentorica: dr. Marta Verginella

Ljubljana, maj 2008

Kazalo vsebine

UVOD.....	2
1. SVINČENA LETA URBANIH GVERIL.....	5
1.1. RAZBURKANO OBDOBJE IN LETO 1968.....	5
1.2. NASTANEK RADIKALNIH SKUPIN IN URBANE GVERILE.....	11
RAF (ROTE ARMEE FRAKTION).....	11
URBANA GVERILA POVEZANA Z RAF-OM.....	19
BRIGATE ROSSE – NERO.....	20
ANGRY BRIGADE.....	26
“17. NOVEMBER”.....	28
ACTION DIRECTE.....	29
AVTONOMNI.....	30
1.3. SPECIFIKE LEVIČARSKEGA TERORIZMA.....	31
1.4. PODOBNOSTI IN RAZLIKE MED SKUPINAMI.....	33
1.5. VZPON IN UPORABA NASILJA.....	37
1.6. ODZIV DRŽAV IN REPRESIVNIH ORGANOV.....	41
2. RADIKALIZEM GLOBALNEGA MNOŽIČNEGA GIBANJA.....	43
2.1. VZPON, POMEN IN RADIKALIZEM GLOBALNEGA MNOŽIČNEGA GIBANJA.....	43
2.2. ZNAČILNOSTI IN POSEBNOSTI GIBANJA.....	47
2.3. POGOJI ZA NASTANEK IN ZGODOVINA.....	49
2.4. SESTAVA, SKUPNE LASTNOSTI IN RAZLIKE.....	53
2.5. VZNIK NASILJA IN BLACK BLOC.....	57
2.5.1. BLACK BLOC: ORGANIZIRANOST, STRATEGIJE IN POVEZANOST Z OSTALIMI SKUPINAMI.....	58
2.6. REPRESIVNI ORGANI IN NADZOR.....	61
2.7. MEDIJSKI SPEKTAKEL IN VZPON ALTERNATIVNIH MEDIJEV.....	63
3. RADIKALNA LEVICA ZADNJIH ŠTIRIDESET LET.....	65
3.1. POSEBNOSTI IN ZNAČILNOSTI RADIKALNE LEVICE V ZADNJIH ŠTIRIDESETIH LETIH.....	65
3.2. POVEZAVA MED URBANO GVERILO IN GLOBALNIM MNOŽIČNIM GIBANJEM.....	68
3.3. POLITIČNO NASILJE KOT DISKURZ RADIKALNE LEVICE.....	70
3.4. VZORCI DRŽAVNE REPRESIJE IN NADZORA.....	72
3.5. POMEN MEDIJEV.....	74
3.6. VPLIV NOVIH TEHNOLOGIJ NA RADIKALNO LEVICO.....	76
SKLEP.....	77
LITERATURA.....	79
ČASOPISNI VIRI.....	81
INTERNETNI VIRI.....	81

UVOD

Z diplomskim delom *Radikalna levica, Od urbanih gveril do globalnega množičnega gibanja*, želim predstaviti socialnozgodovinski pregled radikalnih skupin, oblikovanih v urbano gverilo, v sedemdesetih in osemdesetih letih v Evropi, podati vpogled v njihovo aktivnost in organizacijo ter poiskati odločitve za tovrstno delovanje. Njihovo delovanje je sicer postopoma zamrlo, politično nasilje pa se je začelo pojavljati v drugačnih okoliščinah. Znotraj globalnega množičnega gibanja so se izoblikovale spontano organizirane skupine, ki so znova vzpostavljale pritisk s političnim nasiljem.

Aktivnost urbane gverile je ukoreninjena v globlji socialno-politični okvir, katerega začetki segajo v 19. stoletje in ki se nadaljuje skozi zgodovino delavskih bojev, tako v Evropi, kot po drugih predelih sveta. Radikalna levica, ki se je rodila iz revolucionarnega vrenja leta 1968, je otrok te tradicije in živi kot zadnji izdihljaj revolucionarnega duha. Socialne okoliščine ter razvoj politične in gospodarske ureditve takratnih sistemov, prežetih z vplivi 2. svetovne vojne in vzpostavitvijo novega stanja blokvske delitve, so eden ključnih dejavnikov nastanka tovrstnega socialnega fenomena. Pomanjkanje demokratičnih vrednot je močno prispevalo k nezadovoljstvu splošne populacije, predvsem mladih, ki so se, kljub močni represiji odločili za borbo, s katero so hoteli doseči svobodnejšo in pravičnejšo prihodnost. Sprva mirni protesti niso prinesli pričakovanega, kar je mnoge pripeljalo do izbire radikalnejših vzorcev upora; ti, so vzbudili širšo odmevnost med množicami ter kljub splošnemu neodobravanju političnega nasilja, zavzeli pomemben položaj v sodobni zgodovini. Šlo je za edinstven primer tovrstnega delovanja v Evropi, saj urbana gverila, znana predvsem iz latinsko-ameriških področij, na tej celini ni več vzniknila, revolucionaren duh pa je skoraj popolnoma zamrl in kljub poznejšim transformacijam ni nikoli dosegel iste stopnje. Zanimiva je predvsem diskurzivna praksa političnega nasilja, s katerim so želele skupine opozarjati na kritično družbeno situacijo ter hkrati pripravljati okolje, primerno za revolucionarni prevrat, kljub dejstvu relativne rasti življenjskega standarda na teh področjih. Nezadovoljstvu navkljub pa do širšega prevratniškega vrenja ni prišlo. Simbolni napadi na tarče, ki so predstavljale kapitalistično, imperialistično ureditev, so zavzemali formo komunikacije, medija, prek katerega so hoteli mobilizirati preostalo populacijo.

Radikalna levica je do devetdesetih let postopoma praktično izginila, nekatere skupine pa so se reorganizirale znotraj drugih levičarskih in libertarnih skupin. Konec devetdesetih je vzniknilo množično gibanje globalnih razsežnosti, v katerem se je oblikovalo radikalno krilo Black Bloc, katerega načini delovanja prav tako temeljijo na diskurzu nasilja, s katerim želijo zaščititi gibanje in

hkrati opozoriti na probleme zasebne lastnine, na neenakopravne in izključujoče vzorce, katerih se poslužujejo multinacionalne korporacije in globalne institucije moči.

Poleg zgodovinskega pregleda gibanja nameravam vzporedno predstaviti tudi medijsko pokritost tega pojava in njihov vpliv na radikalno levico. Obravnavam vzorce medijskega spektakla, ki se izraziteje pojavijo v devetdesetih letih, ko ves čas spremljajo in iščejo vzpon nasilja ter na njem gradijo celotno zgodbo globalnega odpora. Globalno gibanje za pravičnejši svet zato za osveščanje začne uporabljati moderno tehnologijo, in sicer z vzpostavljanjem alternativnih medijev, ki v nasprotju s splošnimi, predstavljajo pogled, neodvisen od kapitala. Poleg tega gibanje tehnologijo uporabi tudi za povezovanje posameznikov in skupin, tako da kljub razdaljam lahko delujejo na področjih vsega sveta. Iz odmeva medijev in represivnih, nadzornih vzorcev države, želim preučiti možnosti revolucionarnih utopičnih alternativ v sodobni družbi; torej vprašanje potrebe po njih, možnosti predstavljanja, borbe zanje ter možnosti za njihovo uresničitev. Gre za teoretičen pregled radikalno družbenih gibanj levice in njihovih posebnosti ter družbenih odzivov nanje.

Problematika radikalnih skupin in področja socialnih gibanj je pri nas precej slabo obdelana, kar tudi delno otežuje preučevanje teh družbenih fenomenov. Revolucionarna družbena gibanja so v našem prostoru sicer precej slabo razvita ter ciklično vznikajo in izginjajo, kar se kaže tudi v pomanjkljivi pokritosti s tovrstno literaturo ter skopem raziskovalnem delu na tem področju. Dostopna literatura je večinoma v angleščini ter drugih tujih jezikih, prevedenih knjig, ključnih za to tematiko, pa je malo. Tudi to deloma onemogoči celotno spoznavanje tega področja. Podobna težava, ki se vzpostavlja pri obravnavi teh tem, so tudi viri, katerih mnogo še ni dostopnih, večina dostopnih pa je iz tujine. Tako so za tovrstne tematike predvsem pomembni spletni viri, ki omogočajo dostop do informacij o raznovrstnih akcijah, skupinah in njihovem delovanju. Prav zaradi velikega pomena uporabe interneta znotraj aktivističnih skupin, je tako največ informacij objavljenih na številnih straneh medmrežja, ki omogočajo vpogled v raznovrstna poročila, izvirne dokumente, delovanje in ideje raznolikih alternativnih, tudi radikalnih skupin in njenih posameznikov.

Zastavljena tematika je tako zaradi pomanjkljive literature in preučevanja pri nas precej zahtevna naloga, kar ji daje še posebno zanimiv značaj. Kljub obsežnosti tematike sem tako z diplomskim delom želela predstaviti in prek različnih avtorjev analizirati delovanje radikalne levice v zadnjih štiridesetih letih, obravnavati njihov odmev v javnosti ter vzporedno predstaviti delovanje represivnih organov. Predvsem zanimiva plat zgodbe, ki jo odpiram s tem delom, pa je uporaba političnega nasilja, ki ga obravnavane skupine vidijo kot zadnjo in edino obstoječo možnost

revolucionarnega delovanja ter s katerim želijo vzpostaviti komunikacijski medij za izražanje lastnih stališč in kritik.

1. SVINČENA LETA URBANIH GVERIL

1.1. RAZBURKANO OBDOBJE IN LETO 1968

Leto 1968 pomeni vrhunec razburkanega obdobja po drugi svetovni vojni, ki ga mnogi označujejo za prelomno leto povojnega 20. stoletja prav zaradi udarnosti, ki je pomembno pretresla in spremenila takratno razumevanje sveta. Kot takega bi čas konca šestdesetih in začetka sedemdesetih let lahko poimenovali dolgo desetletje, ki je doseglo svoj višek v še daljšem letu 1968. To in naslednje desetletje se pogosto enači s sloganom *Sex, Drugs and Rock'n'roll*, ki to obdobje povezuje z lahkotnostjo, razpuščenostjo, apatičnostjo, s čimer zamegljuje široko organizirano politično aktivnost predvsem študentskega dela populacije. To leto je bilo namreč eno pomembnejših politično-kritičnih obdobj prejšnjega stoletja, katerega raznolikost gibanja se je nanašala predvsem na protivojna stališča povezana z Vietnamom, ki je močno pretresel svetovno javnost pretreseno zaradi neskončnosti in krutosti vojne. Vietnam, študentska populacija, ni več gledala kot na „napako po naravi sicer dobre oblasti, temveč kot na logično delovanje oblasti, ki zatira ameriške množice in množice tretjega sveta“.¹ Čedalje pogosteje se je tako začelo pojavljati pomembno vprašanje o vmešavanju velesil, kot so ZDA, v tuja področja, predvsem nekdanjega kolonialnega sveta. Poleg Vietnoma je bil močan pritisk javnosti in kritika zahodnih političnih sistemov usmerjena tudi na druga krizna središča, ki so nastajala po drugih delih Vzhodne Azije (Kambodža, Vzhodni Timor, Koreja, ipd.). Opozarjalo se je tudi na nekatere post-kolonialne afriške države umetne teritorialne razporeditve, v katerih so nastajala nova krizna žarišča, kot so bile Nigerija (tamkajšnji boj za prevlado nad področjem Biafra ter želji po ustanovitvi republike Biafra), Rodezija, predvsem pa so kritike letele na južnoafriški apartheid. Na Bližnjem Vzhodu so se odpirala nova in stara žarišča, povezana z Izraelom in odporišskimi gibanji sosednjih držav, predvsem Palestincev. Pri tem je bil pomemben vzpon narodno-osvobodilnih gibanj v Palestini, ki so bistveno vplivala na zahodni svet ter pri mnogih skupinah, nastalih v upornih letih tega obdobja, pustila mnogo simpatij. Nastalo je eno najštevilčnejših proti vojnih gibanj, velikokrat poimenovano kot protijedrsko gibanje, ki je nasprotovalo vojni povsod in predvsem opozarjalo na takratno nevarnost hladne vojne, ki bi lahko prerasla v jedrsko katastrofo. Poleg protivojnih stališč je bila ena pomembnejših tematik, tudi nasprotovanje rasni diskriminaciji, kar je bilo eno ključnih gibanj v

¹ Rizman Rudi, Idejno politična koncepcija ameriške nove levice (magistrska naloga), Ljubljana, 1974, 17

ZDA; to, je pod vplivi Martina Luthra Kinga močno spremenilo svetovni pogled na rasizem. Ustanovljenih je bilo mnogo skupin, ki so se borile za enakopravnost temnopoltih, kot so bile *Black Panther*, *Black Power movement*, ipd.. Tem tematikam se je pridružilo tudi žensko gibanje in z njim boj za enakopravnost spolov, pravico žensk do splava ter obče enakopravnega položaja žensk v družbenem življenju. Idejno in strateško pa se je gibanje močno približalo uporom v Latinski Ameriki, saj so uporabljali taktike gverilskih bojev, ki so na Kubi prinesle uspeh revoluciji, ter prevzemali ideale in povzdigovali revolucionarje kot je bil Fidel Castro, predvsem pa ikono tistega časa, Che Guevaru. Poleg zunanjepolitičnih vplivov je gibanje opozarjalo na študentsko in delavsko problematiko posameznih držav, v katerih so zahtevali avtonomijo univerz ter boljše delovne in študijske razmere. Problematika, povezana z omenjenimi študijskimi razmerami, je bila še izrazitejša v državah, katerih politika je bila še vedno precej restriktivna, kar se je v evropskih državah najbolj kazalo v desno-totalitarnih režimih Španije, Portugalske, Grčije, Turčije ter v nekaterih socialističnih državah t.i. vzhodnega bloka. Prav take težave so npr. v Češkoslovaški republiki pripeljale tudi do širšega upora in Praške pomladi.² Gibanje je prvotno vzniknilo v ZDA in se pretežno oblikovalo okoli vzpostavljenih študentskih organizacij, kot je bila SDS (Študenti za demokratično družbo). V okviru te pa se je izoblikovalo tudi radikalno krilo RYM (Revolucionarno mladinsko gibanje proti imperializmu), ki se je začela označevati z imenom Weatherman in se naslonilo na teroristično taktiko, s katero so želeli projicirati revolucijo kot neke vrste moralno obvezo.³ Družbeno gibanje pa je hitro preseгло meje ZDA in se razširilo tudi po večini evropskih držav.

Zaradi številčnosti tematik se je tako oblikovalo mnogo skupin, katerih delovanje je bilo zelo raznoliko in včasih celo izključujoče, vendar pa je enotnost takratnega odporništva predstavljalo vzburljivo dejstvo, na katerega nas napelje zavračanje tolikšnega segmenta ljudi po vsem svetu, da bo ostal tiho. Množice ljudi niso več ostajale v tišini, temveč so stopile na ulice in spregovorile o nastalih svetovnih problemih. To je vzbudilo v svetu upanje, da je sprememba mogoča. Tako so se oblikovala gibanja, ki so zaradi svoje edinstvenosti in raznolikosti dobila naziv Nova levica. Ta je predstavljala opozicijo obstoječim političnim strankam in opozarjala na potrebo po novi organizaciji družbe in človeških odnosih ter zahtevala participatorno demokracijo, samoupravljanje in decentralizirano družb⁴.

Odziv represivnih organov državnega aparata je bil, v času protestov, do sprememb zelo kritičen in restriktiven. Številnim demonstracijam so sledile množične aretacije, policijsko nasilje in

² Kurlansky Mark, 1968, *The Year That Rocked the World*, Vintage, London, 2005, 22-24

³ Rizman, *Idejno politična koncepcija*, 23

⁴ Prav tam, 71

medijsko poročanje, ki je bilo večinoma na strani države. Nezadovoljstvu množic, udeleženih na protestih, je botrovalo še zaporedje zunanjih dogodkov, ki so se zvrstili: umor Che Guevare, atentat na Martina Luthra Kinga in Roberta Kennedyja ter milijoni mrtvih v Vietnamu. V tem kulturnem vzdušju so aktivisti izgubili velik del zaupanja v demokratične vrednote držav, določene skupine pa so postopoma državo začele dojemati celo kot sovražnika.

Pestra množica kritik takratnega položaja je posebej ganila študentsko populacijo, ki je postala pomemben akter tega obdobja s stalnim izvajanjem političnega pritiska. Habermas je za politizacijo študentske zavesti naštel tri pogoje za nastanek takšnega fenomena. Kot prvo navaja študentsko pojmovanje samih sebe kot prihodnje elite naroda, odgovorne za proces modernizacije. Poleg tega pa se študenti niso le pripravljali, da bodo zavzeli pomembne politične vloge, temveč je bila sama univerza agent družbenih sprememb, saj je združevala tako tehnološko znanje, ki se ga da izkoristiti, kot tudi zavest o moderni in njenih posledicah. Kot zadnje pa so strukture stare družbe predstavljale sorodstvena razmerja, ki so definirala tudi življenje družin, iz katerih so študentje prihajali. Tako so bili študenti, ki so prihajali iz tradicionalnih družin, vpeljeni v obče veljavne družbene vloge v procesu modernizacije, s čimer se je individualna izkušnja, ki so jo pridobili skozi izobraževalni proces, prenesla na celotno družbo, kar je privedlo do povezave zasebne in politične usode.⁵ Študenti so začutili, da je prvo nalogo, ki so si jo zastavili v boju zoper družbeni sistem kot celoto, mogoče v prvi etapi uresničiti le tako, da zavrnejo sodelovanje s sistemom, ki ga le-ta formulira pod svojimi pogoji.⁶

V nadaljevanju bom podrobneje predstavila to turbulentno obdobje v posameznih državah Evrope, v katerih se je pozneje tudi razvilo radikalno levičarsko gibanje.

NEMČIJA OB KONCU ŠESTDESETIH LET: ŠTUDENSKO PROTESTNIŠKO GIBANJE

Korenine terorizma skrajne levice, ki je znatno vplival na zahodnonemško stvarnost sedemdesetih let prejšnjega stoletja in katerega osrednji akter je bila *Frakcija rdeče armade*, segajo v turbulentno obdobje poznih šestdesetih let. To so bila leta, ki so jih močno zaznamovale politično motivirane množične demonstracije nezadovoljnih študentov in nasploh skupin ljudi, katerih glavni značilnosti sta bili relativna mladost ter bolj ali manj močne simpatije do radikalnih in tudi prevratniških levičarskih idej. Dogajanje, ki je takrat zajelo celoten zahodni svet, je bilo še zlasti burno v Zvezni republiki Nemčiji.

⁵ Habermas Jürgen, *Toward a Rational Society – Student Protest, Science, and Politics*, Heinemann, London, 1971, 13-14

⁶ Rizman, *Idejno politična koncepcija*, 11

Treba je poudariti, da je - poleg naj vidnejših skupnih motivov takratnih zahodnoevropskih protestnih gibanj (ogorčenje zaradi ameriške vpletenosti v vietnamsko vojno, nezadovoljstvo nad družbenimi razlikami in obstoječim redom nasploh, upor proti tradicionalnim institucijam, družbenim konvencijam in normam) – ključno vlogo v Zahodni Nemčiji igralo zlasti spoprijemanje z nacistično preteklostjo, o kateri se je do tedaj precej malo govorilo. Tako je del mladine zavzel radikalno kritično držo do starejših generacij. Značilno je bilo tudi iskanje vzporednic med časom nacizma in povojno Zahodno Nemčijo, ki so jo nekateri obravnavali zgolj kot nadaljevanje nacistične. Poleg tega je veliko nezadovoljstvo vzbujalo dejstvo, da so mnoge visoke položaje v nemški politiki in gospodarstvu zasedali ljudje, kompromitirani s službovanjem v hitlerjanskih organizacijah.

Sprva mirno gibanje, pod okriljem študentske Zunajparlamentarne opozicije (APO, Außenparlamentarische Opposition) in Socialistične nemške študentske zveze (SDS, Sozialistischer Deutscher Studentenbund⁷), je po tem, ko je policija ubila študenta Benna Ohnesorga, na protestih ob obisku iranskega šaha Reze Pahlavija leta 1967, postajalo vedno bolj množično in čedalje intenzivnejše. Okrepile so se tudi simpatije do radikalnih idej, gibanj in nasilnih revolucionarnih praks. Na drugi strani pa je napetosti še poglobljalo časopisje konservativno usmerjenega založnika Axla Springerja s senzacionalističnimi članki o „komunistični nevarnosti“ in neposrednimi napadi na študentsko gibanje. Napetosti so dosegle svoj vrhunec po poskusu atentata na voditelja SDS Rudija Dutschkeja, čemur so sledili množični nemiri ter spopadi med demonstranti in policijo. Širiti so se začele skupine ljudi, ki so radikalna gesla študentske levice razumeli dobesedno in videli v nasilnih akcijah edino možnost za spremembe.⁸

ITALIJA OB KONCU ŠESTDESETIH LET

Prav tako kot na drugih področjih zahodnoevropskega sveta je tudi v Italiji vzniknil močan radikalen trend s težnjo po spremembah v smeri komunistično-socialističnega vzora. Oblast je bila utrjena v Demokrščanski stranki, ki je na oblast prišla s kompromisno politiko, ki jo je v sedemdesetih letih postopoma začela podpirati tudi Komunistična partija Italije. Italijanska parlamentarna levica je prekinila dialog z novimi družbenimi gibanji in večinska sestava levice, Italijanska komunistična stranka (KPI), je predlagala „zgodovinski kompromis“ (*compromesso storico*) s svojimi dolgotrajnimi nasprotniki, krščanskimi demokrati (KD). Ravno zaradi takšnega delovanja KPI je znotraj in zunaj stranke naraščalo nestrinjanje z njeno reformistično politiko, ki je

⁷ Sprva študentsko krilo Nemške socialno-demokratske stranke (SPD), ki pa se je v šestdesetih osamosvojilo in zavzelo kritično držo nasproti matični stranki.

⁸ Glej: Huffman Richard: This is Baader-Meinhof (stran www.baader-meinhof.com)

v sedemdesetih letih izključevala vse številčnejše bolj radikalne in revolucionarne skupine.⁹

Vse večje nezadovoljstvo in radikalizacijo, tako študentske populacije kot množice preostalih skupin, ki so vzniknile v sedemdesetih letih, je vzpodbudilo predvsem nevzdržno ekonomsko, socialno in politično življenje v Italiji. Razmere so postajale vedno slabše, kriza gospodarskega in socialnega položaja se je čedalje bolj poglobljala, kar je še posebno poslabšalo položaj delavskega razreda ter drugih skupin s socialnega dna, kamor je v tem obdobju spadalo tudi kar lepo število študentske populacije. Najizrazitejša ekonomska kriza je bila v sredini sedemdesetih let, kar je po nekaterih podatkih privedlo do okrog treh milijonov nezaposlenih, saj je v letu 1975 industrijska proizvodnja padla kar za 10,7 % . Za zaposlene so se sicer borili sindikati, vendar ti niso pripisovali tolikšnega poudarka nezaposlenosti. Mnogi so bili tako prepuščeni nemilosti politike, ki ni kazala na izboljšanje položaja. Pri tem se je pojavilo ogromno kritik na račun tovarn, ki so izkoriščale to situacijo in zaposlovale otroke, da so delali v tekstilni in obutveni industriji. Mnoge organizacije so opozarjale na ta pojav, ki se je kljub konvencijam še vedno pojavljal v t.i. Zahodnem svetu. Poudarjale so brezizhoden položaj, ki starše sili, da dovoljujejo izkoriščanje svojih otrok.¹⁰ Tudi predsednik države Giovanni Leone je ob tedanji situaciji izjavil: „Ekonomska kriza se večja skupaj s stanovitnim duhom zaostajanja: del podpornikov je izgubil užitek rizika. Ne morem se zadovoljiti s pojavom absentizma (pojem, ki zajema nedelo, neprihajanje na delo, slaba produktivnost): to je žalosten primat Italije. Nezaupanje se širi, veliko je skepse“. Poleg ekonomskega pomanjkanja je Italiji grozila tudi problematična stanovanjska politika, ki je mnogo ljudi puščala v eksistencialni negotovosti¹¹.

Družbeno življenje je prepajalo tudi kruto dejstvo porasta fašizma, ki je v tem šibkem gospodarskem in socialnem položaju znova našel možnost za preboj. Poleg notranje-politične sfere je fašizem črpal svojo moč tudi iz drugih evropskih držav, kjer so se izrazile podobne oblike oblasti; v Grčiji je bila vojaška diktatura, v Španiji je frankizem uporabljal čedalje večjo moč v strahu, da bi izgubil pridobljeno, na Portugalskem je Salazar s preventivnim terorjem uničeval vse, kar bi ga lahko ogrozilo, v Turčiji pa so ultradesničarska gibanja kazala na težnje po novem osmanskem imperiju. V sami Italiji pa je fašizem precej dobro kotiral v nekaterih segmentih oblasti, ki so želeli vrniti državi „staro slavo“. K temu vzponu je veliko pripomogla pasivnost politične oblasti, ki je

⁹ Negri Toni, Med "zgodovinskim kompromisom" in terorizmom, Pogled na italijansko izkušnjo v sedemdesetih, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91, 153.

¹⁰ Palavršić Joško, Gerila na asfaltu: kronika političkih nasilja u Italiji, Centar za informacije i publicitet, Zagreb, 1988, 30-31

¹¹ Leta 1952 je od 11 milijonov družin, 232.000 družin živelo v kletih in na podstrešjih, 92.000 v barakah, 545.000 jih je živelo v stanovanjih s štirimi ali več osebami na sobo, 533.000 s tri do štirimi osebami na sobo, 1.391.000 pa jih je živelo z dvema do tremi osebami na sobo.

Palavršić, Gerila, 30

fašizem z različnimi ukrepi vse prej kot preganjala¹². V takšni situaciji se je močno izrazilo delovanje MSI (Movimento sociale italiano), katerega namen je bil, izvajati pritisk, grožnje ter poskusiti prestrašiti levico. MSI je bil neke vrste legalni dežnik za sam črni teror, povezan tudi z državnimi vrhovi.¹³

Tako se poleg študentskih uporov leta 1968, ki so poudarjali socialne cilje, pojavi tudi črna, fašistična kontraofenziva, sestavljena iz različnih skupin, odcepljenih od MSI (Nacionalna fronta, Ordine nuovo, Nietzsche in Avanguardia nazionale), ki so predvsem s terorjem vzpostavljali razmere za državni udar. Najpogostejši so bili ulični napadi na potencialne levičarske nasilneže. Država je tako položaj izkoriščala in tudi sama sodelovala v kriminalizaciji levece. Takšno ustrahovanje in teror se lahko preprečita le na enak način, je bil prepričan bogat milanski izdajatelj Giangiacom Feltrinelli, ki je osnoval organizacijo GAP (Gruppi di Azione Partigiana - ime partizanskih skupin v času odpora), ki naj bi po partizanski tradiciji začela upor zoper nastalo situacijo in v njem izšla kot zmagovalka. Podpiral jih je uradni časopis „Potere Operaio“ (Delavska oblast). To stanje je kazalo, da si tudi nekateri ljudje iz privilegiranih družbenih položajev niso mogli več zatiskati oči pred nevarnostjo restavracije fašizma.

Iz te družbene situacije so vzniknile Rdeče brigade, ki so nastale iz Političnega metropolitanskega kolektiva. Na njihovem čelu je stal diplomirani sociolog iz Trenta Renato Curcio, z njim pa so bili Mara Cagol, duša organizacije, Maurizio Ferrari in Giorgio Semeria. Vsi so bili levi katoliki z idejo radikalnega iskanja socialne (Kristusove) pravice, saj je cerkev deformirala osnovno krščansko misel in postala nosilec družbenih krivic in zla. Drugo krilo pa so sestavljali Alberto Franceschini, Roberto Ognibene, Prospero Gallinari, vsi nekdanji člani Komunistične partije, iz katere so izstopili zaradi nestrinjanja z njenim taktiziranjem, mlačnostjo in reformistično mentaliteto.

Iz burnega leta 1968 so nastali tudi ludisti-neosituacionisti, ki so se v želji po oboroženem uporu združili v skupino Revolucionarna akcija. Delavska oblast (Potere operaio) je sama razpadla, da bi iz nje nastala druga gibanja, izmed katerih se je pozneje tudi reformirala Delavska avtonomija Padove, na čelu katere je bil Toni Negri¹⁴. Vse te skupine, nastale iz Delavske oblasti, so še z nekaterimi drugimi predstavljale široko gibanje, ki se je v naslednjih letih predstavljala pod nazivom Delavska avtonomija (Autonomia operaia) in ki je postala eden glavnih akterjev novega

¹² Povojni minister Togliatti je fašiste oprostil vsega, De Gaspari pa jim je omogočil legalno združevanje v stranko.

¹³ Teodori Massimo, *Historijat novih ljevica u Evropi: (1956-1978)*, Globus, Zagreb, 1979, 103-106

¹⁴ Delavska oblast je sprožila polemike, da sta bila njen član profesor Toni Negri in Renato Curcio zaveznika. Prav tako naj bi bila velika skupina ljudi iz Delavske oblasti, vsi vrhunski intelektualci, v bistvu sestavni del Rdečih brigad.

študentskega upora v letu 1977.¹⁵

V letu 1968 so se organizirale še skupine Služiti narodu, skupine anarhistov in rimski komiteji ulice Volsci, iz katerih se je rodila še ena skupina, Rimska proletarska organizacija. Poleg teh je nastala tudi organizacija Oborožene proletarske celice (NAP, Nuklei Armati Proletari), sestavljena iz delov Klubov Lenina, Centra Karla Marxa in frakcije relativno močne organizacije Borba se nadaljuje (Lotta continua). Slednja je pozneje razpadla, ohranil pa se je dnevni časopis z istim nazivom. Uporniško gibanje je sestavljalo mnogo skupin z veliko fleksibilnostjo, ki mu je dajala njegovo specifično in težko oprijemljivost. Omenjena situacija, v kateri so nastale tudi Rdeče brigade, omogoči težko sledljivost in omejitve njihovih aktivnosti. Dokaj ne-hierarhično in anti-avtoritarno zastavljene skupine so oblastem povzročale hude preglavice, saj so se majhne revolucionarne skupine kljub številnim aretacijam hitro množile.¹⁶

1.2. NASTANEK RADIKALNIH SKUPIN IN URBANE GVERILE

RAF (ROTE ARMEE FRAKTION)

2. aprila 1968 zvečer je četverica pod vodstvom poznejših soustanoviteljev *Frakcije rdeče armade* Andreasa Baaderja in Gudrun Ensslin zanetila požara v frankfurtskih veleblagovnicah Schneider in Kaufhof, ki ga je skupina razumela "kot protest proti ravnodušnosti družbe do morije v Vietnamu"¹⁷. Povzročena je bila velika materialna škoda, žrtev ni bilo. Še isti večer je Gudrun Ensslin v anonimnem telefonskem klicu nemški tiskovni agenciji sporočila, da gre za politično dejanje maščevanja proti imperialističnim in kapitalističnim silam moči.¹⁸

Pretežni del predstavnikov študentske levice je dejanje četverice, ki je bila kmalu po dogodku aretirana, obsodil. Slišati pa je bilo tudi glasove razumevanja in solidarnost z zaprtimi – še posebno v burnih dneh po atentatu na Dutschkeja. Ulrike Meinhof, ugledna levičarska publicistka pri glasilu *Konkret*, ki je takrat radikalizirala ton svojih člankov in pogosto omenjala „*boj*“, „*odpor*“ in „*nasilje*“ v nasprotju z jalovim „*protestom*“, je med drugim tudi izrazila simpatije do obtoženih „*idealistov*“.¹⁹ Udeleževala se je tudi sojenj, kjer sta Baader in Ensslin priznala

¹⁵ Palavršić, Gerila, 17

¹⁶ Prav tam, 18

¹⁷ Kozinc Nina, Rif-Raf- Paff, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91, 106.

¹⁸ Na požigalce naj bi vplivali letaki berlinske politične stanovanjske skupnosti (Kommune I), ki so primerjali požar v bruseljski veleblagovnici, kjer je umrlo 300 ljudi, z grozovitimi učinki napalmskih bomb. S svojo akcijo naj bi skupina, ki je marca začela načrtovati svoj ognjeni napad v Frankfurtu želela opozoriti na bombne napade ameriškega letalstva v Vietnamu in protestirati proti potrošništvu.

¹⁹ Aust Stefan, Der Baader-Meinhoff Komplex, Knauer, München, 1989, 68.

odgovornost za zločine in bila skupaj s Prohlom in Söhnleinom obsojena na tri leta zapora.²⁰

Poleg Baaderjeve skupine so v času med letoma 1968 in 1970 nastale tudi nekatere druge militantne, levo usmerjene organizacije, na primer skupina članov Kommune I okrog Dietra Kunzelmana, ki si je za vzor vzela urugvajске urbane gverilce Tupamaros in pomenila zasnutek poznejše anarhistično usmerjene teroristične organizacije Gibanje 2. junij²¹.

Omeniti velja tudi februarja 1970 ustanovljeni Socialistični kolektiv pacientov (*Sozialistisches Patienten Kollektiv*), ki je pod vodstvom disidentskega psihiatra Dr. Wolfganga Huberja združeval duševne bolnike, ki so vzrok svojih težav videli v kapitalističnem sistemu in so želeli izpeljati družbeno revolucijo. Skupina je na svojem vrhuncu štela 500 članov, od katerih so mnogi vstopili v Frakcijo rdeče armade in tvorili večji del njene druge generacije.²²

Po izpustitvi iz zapora sta se Baader in Gudrun Ensslin nekaj časa angažirala v skrbi za mladino iz državnih institucij, ki sta jo poskušala politizirati in pridobiti za svoje cilje.²³ Že novembra pa sta zaradi zavrnitve sodne revizije morala bežati. Skupaj s Thorwaldom Prohlom sta najprej odšla v Pariz, nato v Strassburg in naprej v Rim.

Ob vrnitvi v Berlin sta za zatočišče zaprosila Ulrike Meinhof, ki je v tistem času svoje stanovanje nudila mnogim levičarjem. Po dolgem prepričevanju – Meinhofova se je namreč zaradi svojih dveh hčera obotavljala stopiti v ilegalo - jima jo je uspelo tudi pridobiti za sodelovanje pri snovanju oboroženega boja proti sistemu.²⁴

Po neuspeh pogajanjih s skupino Dietra Kunzelmana se je par Baader-Ensslin dogovoril za skupno delo s skupino znanega levičarskega odvetnika Horsta Mahlerja, ki so jo poleg njega sestavljali Manfred Grashof, Petra Schelm in Monika Berberich. Čeprav naj bi novo organizacijo vodil Mahler, ki ji je tudi zagotovil zatočišče v svojem stanovanju, si je glavno besedo kmalu izboril Andreas Baader.²⁵

Skupina še ni imela jasnih ciljev in strategije ter se je najprej usmerila v zbiranje orožja. Po neuspelem nakupu strelnega orožja od tajnega policijskega obveščevalca Petra Urbacha, je bil 4. aprila Baader znova aretiran. Njegovi tovariši pa so začeli načrtovati osvoboditev.

Ulrike Meinhof je v tem času še dvomila o odhodu v ilegalo, saj bi s tem morala popolnoma prekiniti svoj dotedanji način življenja in zapustiti svoji deklici. Gudrun Ensslin jo je počasi uspela prepričati za sodelovanje pri osvobodilni akciji. Pri tej je bila udeležba Meinhofove ključna. Kot

20 Prav tam

21 2. junij 1967 je bil datum uboja Benna Ohnesorga

22 Aust, Komplex, 163-170. ; Druga generacija RAF označuje jedro organizacije po aretaciji skupine Baader-Meinhof (Prve generacije), ki si je prizadevalo izsiliti izpustitev slednje.

23 Aust, Komplex, 81-82.

24 Prav tam, 86-89.

25 Več o tem: Prav tam, 89-92.

znani novinarki in pisateljici se ji je uspelo dogovoriti z založbo *Klaus Wagenbach* za pisanje knjige o mladini z roba, pri nastanku katere naj bi sodeloval tudi Baader. Tako je bil 14. maja zjutraj iz zapora v Moabitu prepeljan v Centralni inštitut za socialna vprašanja in tam, naj bi se zaradi pisanja knjige sestal z Ulrike Meinhof. Kmalu po začetku sestanka je v inštitut vdrla enota „komandosov“, ki so jo sestavljali Irene Georgens, Ingrid Schubert ter zamaskirana in oborožena Gudrun Ensslin in neznan moški. Napadalcem je, skupaj z Baaderjem in Meinhofovo, uspelo hitro pobegniti. Pri tem je bil težko ranjen uslužbenec inštituta, ki ga je ustrelil še danes neidentificiran moški.²⁶

Osvoboditev Baaderja je pomenila začetek skupine oziroma tolpe Baader-Meinhof, kakor so jo poimenovali časopisi. Njeni člani, ki jih je iskala policija, so se poskrili in začeli načrtovati nadaljnje delovanje. Ulrike Meinhof, za katero tedaj ni bilo več poti nazaj, je že pred „skokom v ilegalo“ poskrbela, da so prijatelji odpeljali njene hčerke in ju skrili na Siciliji. Frakcija rdeče armade, kakor se je v začetku leta 1971 poimenovala skupina Baader-Meinhof, je samo sebe pojmovala kot urbano gverilo in je s svojimi akcijami hotela vzbuditi močno represijo državnih organov in „vladajočega razreda“. Ta naj bi pripeljala do splošne vstaje ljudstva v Zahodni Nemčiji in postopnega porušenja kapitalističnega sistema.²⁷

Glede na njihova sporočila javnosti, poznejša pričevanja njihovih simpatizerjev ter njihove akcije, so se bili pri ciljih in strategiji zgledovali zlasti po latinskoameriških gverilah. Ideološki vplivi so vključevali maoizem in marksizem-leninizem. V svojih izjavah pa so predvsem poudarjali „primat prakse“. Čeprav so jih mnogi označevali za anarhiste, sami te oznake niso sprejemali, temveč so se imeli za komuniste in so k sodelovanju pozvali celo komunistično partijo Severne Koreje.²⁸ Na to kaže tudi neuspeh pri sodelovanju z Gibanjem 2. junij.²⁹

Čeprav so jo mediji in policija poimenovali skupina oziroma tolpa Baader-Meinhof, sta bila nesporna voditelja organizacije Andreas Baader in Gudrun Ensslin.³⁰ Za konkurenta je Baader v začetku imel odvetnika Horsta Mahlerja, ki pa mu ga je razmeroma kmalu s svojo aroganco, z agresivnim nastopom in s pomočjo Ensslin uspelo umakniti s poti in tako postati nesporni voditelj.³¹

Ves čas delovanja, vse do aretacij, se je skupina predvsem hotela konsolidirati z denarnimi sredstvi za nabavo orožja in svežim članstvom. Člani so se morali nenehno skrivati, saj so bile povsod tiralice z njihovimi slikami. Pri tem so morali uporabljati mnogo zvijač, spreminjati svoj videz in si pridobiti ponarejene dokumente. Celo novi člani so jih poznali večinoma le po psevdonimih. Sprva je imela skupina sicer veliko uspeha pri pridobivanju članov med znanci iz

26 Vogue Tom, *The Red Army Faction Story 1963-1993*, AK Press, Edinburgh, San Francisco, 1994, 20-23

27 Aust, *Komplex*, 136.

28 Prav tam, 204-205.

29 Prav tam, 175-176, 188-190.

30 Prav tam, 105.

31 Prav tam, 106-107.

levoradikalnih krogov, a so pogoste aretacije njen trud močno prizadele.³² Tudi zato je najbrž do prvih pravih akcij prišlo šele tik pred prijetjem.

Skupina Baader-Meinhof je na začetku uživala simpatije presenetljivo velikega števila Nemcev, še posebno mladih. Po bombnih napadih so se te močno zmanjšale, a so vseeno botrovale velikemu razdorju med ljudmi v Nemčiji.³³ Po drugi strani je njeno delovanje še pred temi napadi izzvalo obsežen lov in bilo ključno za začetek tesnejšega povezovanja policije in drugih varnostnih organov na zvezni ravni. Poleg tega je bila ves čas deležna neznanske pozornosti in tudi demonizacije (predvsem desnih) medijev³⁴.

Po majskih zajetjih iz leta 1972 so skoraj vsi vodilni člani RAF-a pristali v zaporu. Lahko bi jih poimenovali prva generacija RAF-a, katerih ideje so bile oborožen boj proti imperializmu in neposreden napad na multinacionalne strukture kapitala. S t.i. drugo generacijo pa so se bolj osredotočili na osvobajanje zaprtih članov ali vsaj na izboljšanje zaporniških razmer. Tako so njihovi nasledniki v naslednjih letih ugrabili več ducatov ljudi ter celo ubijali, da bi jih osvobodili. Vendar so bile vse akcije precej neuspešne, saj vlada ZRN nikakor ni bila pripravljena izpustiti omenjenih zapornikov, njihova dejanja pa so izkoristili za zaostritev zakonov v primeru terorizma. Za zaostritev zakonov so imeli tudi večinsko podporo prebivalstva, le ekstremni levičarski krogi so temu nasprotovali, toda bili so prešibki, da bi to preprečili. Vendar pa so se trudili opozarjati na tovrstne probleme, tako da so zaradi nemogočih razmer, ki so jih preživljali zaprti, protestirali mnogi, med drugim tudi Amnesty International, ki je proti okrutnim razmeram v zaporu podajal številne pritožbe. Zaprti člani pa so se znotraj zapora upirali predvsem z gladovnimi stavkami in hoteli ostati čimbolj skupaj, da bi vedeli, kaj se dogaja z drugimi in kaj se dogaja zunaj zapora. To jim je uspevalo tudi zaradi njihovih odvetnikov Kurta Groenwalda, Klause Croisanta in Christiana Strøbela, ki so jih skrivoma obveščali o drugih in o zunanjem dogajanju in jim tako pomagali k enotnosti. Bili so namreč razvrščeni po različnih zaporih vse povsod po Zahodni Nemčiji. Tako so s skupno gladovno stavko februarja 1973 dosegli, da je bila Ulrika Meinhof premeščena iz popolne izolacije v t.i. oddelku smrti, znotraj ossendorfskega zapora. Za medsebojno komunikacijo so uporabljali neprepoznavna druga imena in tako prek odvetnikov sodelovali (predvsem s sočasnostjo gladovnih stavk). Poleg medsebojnih stikov pa so deloma lahko ohranjali stike tudi z zunanjim svetom, tako je bila Meinhofova v stikih s svojima otrokoma, vendar je te stike prekinila med božičem leta 1973. Od prekinitve stikov naprej pa je otroka nikoli več nista videla.

Za njih se niso borili le njihovi somišljeniki, znotraj RAF-a in njim podobnih skupin,

³² Prav tam, 148-149.

³³ Prav tam, 237.

³⁴ Prav tam, 212.

marveč tudi palestinski gverilci, s katerimi so že od prej gojili stike in jih podpirali v njihovem narodnoosvobodilnem boju. Skupina je imela stike predvsem s palestinskim uporniškim gibanjem El Fatah. Poleg tega, da so se za kratek čas urili v njihovem taborišču v Jordaniji, so pozneje od Palestincev kupovali tudi orožje. Skupina Črni september je marca napadla ambasado Savdske Arabije v Kartumu in ugrabila veliko število diplomantov. V tej akciji so v zameno za njihov izpust poleg Sirhana Sirhana (morilca Bobbyja Kennedyja), mnogih Palestincev, zaprtih v Jordaniji, vseh arabskih žensk zaprtih v Izraelu, zahtevali tudi člane skupine RAF.³⁵

Februarja 1974 je prišlo do komunikacije med Gudrun Ensslin in Ulriko Meinhof, saj je bila Ensslin premeščena iz Essna v sosednjo celico Meinhofove. Nato pa sta bili aprila obe premeščeni v stuttgartski zapor Stammheim in tako postali prvi zapornici obnovljenega strogo zastraženega dela zopora. Državni namen je bil, da večina skupine RAF pristane v tem zaporu. Tako so realizirali načrte in obnovili stavbo ter zraven zopora zgradili tudi sodno dvorano, ki je bila zelo draga investicija, namenjena pa je bila prav procesu proti članom RAF-a. Pred tem glavnim procesom pa so zaprte člane še kar držali po preostalih zaporih. Tudi Meinhofovo so iz Stammheima še enkrat premestili v berlinski zapor in tam je čakala na sojenje zaradi pomoči pri pobegu Andreasa Baaderja leta 1970.

Sredi leta 1974 je Meinhofova izdala knjigo „Urbana gverila in razredni konflikt“, ki je postala uradna zgodovina in manifest RAF-a. Prav tako pa je prek odvetnikov v javnost prišel tudi dokument zaprtih vodij skupine, ki razlaga vzroke za njihove gladovne stavke.³⁶

Medtem, ko je ostala Meinhofova v Berlinu, so Baaderja premestili v Stammheim. Meins pa je ostal v wittlichškem zaporu, saj je bilo njegovo psihično stanje načeto zaradi mnogih gladovnih stavk. Novembra so Meinsa našli mrtvega v njegovi celici zaradi podhranjenosti. Že pred tem, predvsem pa po tem dogodku so stavgajoče začeli siliti s hrano. Meinsova smrt je namreč izzvala močne demonstracije v Frankfurtu, Kölnu, Hamburgu in Stuttgartu. Tako je bila nemška javnost razdvojena, nekateri so v njegovi smrti videli umor, kar je skupini prineslo kar precej simpatij, spet drugi pa so, zaradi umora Günterja von Drenckmanna (predsednika nemškega višjega sodišča), ki ga je ubil član Gibanja 2. junij, začeli močno pritiskati na vlado, da zaustavi terorizem. Po Dreckmannovem umoru se je tako zvrstilo veliko število policijskih racij in celo pripeljalo do aretacije dveh članov protestantske cerkve, ki sta bila obtožena tihotapljenja pisem od zaprtih članov skupine Baader-Meinhof iz zopora. Prav tako so se zaradi racij počutili ogrožene tudi odvetniki skupine in njihovi sodelavci.³⁷

³⁵ Kalinić, RAF, 105-106

³⁶ Baader-Meinhof Gang (stran www.crimelibrary.com)

³⁷ Aust, Komplex, 291-302.

Skupina je postala precej odmevna in je pritegnila mnoge; tako sta Raspeja v ossendorfskem zaporu obiskala nekdanji vodja študentskega gibanja Rudi Dutschke in njegov sin. Po tem obisku je bil Raspe premeščen v Stammheim. Odvetnik Klaus Croissant pa je prepričal tudi Jeana-Paula Sartra, da je obiskal Baaderja v zaporu.³⁸

Z januarjem 1975 so začeli veljati „zakoni Baader-Meinhof“, ki so bili dopolnilo k „splošnim zakonom“. Predlaganih zakonov je bilo 60 in ti so se v glavnem osredotočali na ureditev razmerij med odvetniki in osumljenci, obtoženci in obsojenci v zaporu, izvršnim oblastem pa so dajali nove pristojnosti v nadzorstvu nad stanovanji, avtomobili, nošenjem orožja in prijavljanjem v hotelih.³⁹ Novi zakoni so omogočali, da je lahko sodišče izključilo iz procesa odvetnika, za katerega je obstajal sum, da sodeluje z obtožencem v kriminalnem dejanju. Dovoljevali pa so tudi, da je sojenje lahko potekalo tudi brez navzočnosti obtoženca, ki je sam kriv za svoj izostanek (npr. gladovna stavka). Proti tem zakonom so uradno nastopili štirje ameriški odvetniki, Ramsey Clark, Wiliam Kunstler, Peter Weiss in Wiliam Schaap, vendar le z malo uspeha. Sodišče je namreč sprejelo zakone in izključilo odvetnike skupine Klaus Croissanta, Kurta Groenwalda in Hansa-Christiana Ströbela, kar je bilo ironično, saj jih je že pred tem odpustil Baader.⁴⁰

Maja 1975 se je začela predhodna obravnava, na kateri so kot zagovorniki obtoženih nastopili Otto Schily, Marielouse Becker, Rupert von Plottnitz in Helmut Riedel, le Baader je bil še vedno brez odvetnika. Na tem sojenju je Baader opozoril na to, da so v celicah prisluškovalne naprave, česar mu časopisje ni verjelo, toda to se je izkazalo za resnično, saj je dve leti pozneje vlada to priznala. Do avgusta je trajala predhodna obravnava, nato so jih uradno obsodili za 4 umore, 54 poskusov umora in drugih kriminalnih dejanj. Januarja 1976 pa se je uradno začel proces proti vodjem skupine Baader-Meinhof. Na procesu so obtoženi takoj priznali svoje članstvo v urbani gverili in politično odgovornost za bombne napade, katerih so bili obtoženi.⁴¹ Februarja se je proces nadaljeval; na njem so predvsem preučevali bombardiranje ameriške ambasade v Heidelbergu, augsburške policijske postaje ter Münchenske preiskovalne pisarne. Gerhard Müller in Irmgard Möller sta dobila 4 leta in pol zaporne kazni za teroristične akcije, ki sta jih izvajala. Na večino razprav obtoženih ni bilo, predvsem Meinhofova se jih ni udeleževala, deloma tudi zaradi spora z zaporniki, predvsem z Ensslin. To naj bi bil tudi eden od vzrokov za depresijo, ki se je začela pojavljati pri Meinhofovi.

Maja 1976 so Meinhofovo našli obešeno v njeni celici. Po njeni smrti je bilo opravljenih

³⁸ Vogue, *The Red Army Faction Story*, 56-57

³⁹ Drčar-Murko Mojca: „Globoki vzroki terorizma“, *Delo*, 16.11. 1977, 6

⁴⁰ Kalinić, *RAF*, 121

⁴¹ Aust, *Komplex*, 418-421

nekaj obdukcij zaradi suma umora. Sumov niso potrdili, toda dvomi še vedno ostajajo. Raspe je na sodišču govoril o njeni smrti in rekel: „Prepričani smo, da so Ulriko umorili.“, ter trdil, da napetosti med njo in Baaderjem ter Ensslin niso bile vzrok za samomor. Tudi sama je sestri Inge Winke-Zitzlaff izjavila, da samomora nikoli ne bi naredila in, da „če bi nekega dne objavili, da sem se ubila, vedi, da so to storili drugi“⁴². Tako so menili tudi mnogi demonstranti, ki so se zbrali po Zahodni Nemčiji in protestirali proti njenemu domnevnemu umoru. Največje demonstracije so potekale v Frankfurtu in Berlinu. Eksplodirale pa so tudi bombe v Nici, Parizu ter v ameriški vojaški bazi v Frankfurtu.

Marca 1977 so se Baader, Ensselin in Raspe zadnjič pojavili pred sodiščem. Aprila je bila prebrana obtožnica, s katero so bili vsi trije spoznani za krive in obsojeni na dosmrtno ječo, s čimer se je, po dveh letih sojenja in 15 milijonih zapravljenih dolarjev za ta proces, končalo dolgo in drago sojenje.⁴³

Jesen 1977 je prinesla mnoge ugrabitve in tudi smrti. Začelo se je že poleti z umorom Jürgena Ponta predsednika Dresdenske banke. Septembra se je nadaljevalo z ugrabitvijo Hannsa Martina Schleyerja iz njegovega avtomobila, kljub močni policijski straži. Ugrabitelji so zahtevali izpust RAF-ovih zapornikov, Andreasa Baaderja, Gudrun Ensslin, Jana-Carla Raspeja, Verene Becker, Wernerja Hoperja, Karla-Heinza Dellowo, Hanne-Elise Krabbe, Berna Rüssnerja, Ingrid Schubert in Irmgard Möller. Zahtevali so, da ti lahko odletijo iz države, ter od vlade za vsakega izmed njih zahtevali zagotovljenih 100.000 DM. Iskanje je bilo zelo napeto in mnogo preiskovalcev je raziskovalo kakršno koli sled, da bi jih izsledili, toda brez uspeha. Pogajati pa se vlada ni hotela, zato so v zaporu Stammheim vedno bolj poostrovali nadzor, predvsem so skrbeli za prepoved komunikacije med skupino. Vendar so imeli člani skupine znotraj celic že vzpostavljeno komunikacijsko mrežo. Po električnem omrežju in s pretihotapljenim radiem so povezali vse celice in tako lahko ohranjali stike med seboj.⁴⁴

Sprejet je bil tudi zakon, ki je dovoljeval sodnikom, da zaostrijo stroge prepovedi o stikih med obtoženimi teroristi, oziroma s komerkoli, ki bi se sodniku zdel neprimeren. Ko je Alfred Klaus⁴⁵ obiskal v zaporu Jana-Carla Raspeja, kjer mu je Raspe predal pismo zahtev oz. spisek držav kamor lahko grede, je Klaus opazil, da je v pismu uporabljena množina, kar je kazalo na stike skupine z zunanjim svetom, kljub vsem prepovedim.

⁴² Rupnik Anton: „Uboj je izključen“, Delo, 11.5. 1976, 6

⁴³ Kalinić, RAF, 154

⁴⁴ Vogue, The Red Army Faction Story, 79

⁴⁵ Alfred Klaus je bil član BKA (Bundes Kriminal Amt), zvezne kriminalistične službe, odgovoren za pogajanje v primeru Schleyer.

Poleg te ugrabitve pa so v oktobru na Mallorci ugrabili še Lufthansin Boeing 737. Na letu v Frankfurt so ga zajeli palestinski gverilci. Skoraj vsi potniki so bili Nemci, ki so odhajali s počitnic. Ugrabitelji so zahtevali izpust njihovih kolegov iz nemških zaporov. Zahteve tako Palestinec kot Schleyerjevih ugrabiteljev iz RAF-a so bile enotne. Ugrabitelji so odleteli v Bahrajn, se tam založili z gorivom in odleteli v Dubaj in prek Adena v Mogadiš Somaliji.⁴⁶ V Mogadišu pa se je izkrcala specialna enota GSG-9 (Skupina osemindvajsetih komandosov posebnih vojaških enot za boj proti terorizmu), ki je vdrla na ugrabljeno letalo. Ubili so tri ugrabitelje, enega pa so ranjenega prijeli in tako rešili potnike. Vsi potniki so ostali nepoškodovani⁴⁷.

Medtem naj bi se zaporniki, člani skupine Baader- Meinhof, v stammheimskem zaporu, prek komunikacijskega sistema, domenili za skupinski samomor. Tako naj bi se Baader in Raspe ustrelila, Ensslin obesila, Möllerjeva pa naj bi se štirikrat zabodla, vendar je preživela. Našli so jih naslednji dan, ko so jim pazniki hoteli prinesiti hrano. Ensselin in Baader sta bila več ur že mrtva, Raspe je bil še živ, vendar je umrl v bolnišnici, Möllerjevo pa so v bolnišnici rešili. Vendar je med mnogimi, predvsem levičarskimi krogi in simpatizerji skupine, obstajal močan dvom o samomorih. Ti trdijo, da so bili umorjeni.⁴⁸ Tudi Möllerjeva, ki je edina preživela, zagotavlja, da se ni ubila sama. Na vprašanje, ali se niso dogovorili za skupinski samomor odgovarja: „Nikakor. Četudi si to veliko ljudi želi, ne bom naenkrat začela lagati. Nikoli ne bom rekla česa drugega: to ni bil samomor, temveč umor“⁴⁹. Möllerjeva je nato prestajala kazen do 1. decembra leta 1994 in bila tako po 22 letih prestajanja zaporne kazni izpuščena iz zapora v Lübecku. Zdaj živi pod drugim imenom na jugu Nemčije.⁵⁰

Mnoga neodgovorjena vprašanja glede spornih smrti so pestila vlado ZRN, ki je morala odgovarjati o možnostih skupinskega samomora v popolni izolaciji, brez komunikacije z zunanjim svetom ter med sabo in glede dostopa do orožja, s katerim bi to lahko izvedli. Vlada je trdila, da so imeli v celicah vzpostavljen komunikacijski sistem s pretihotapljenimi radijskimi sprejemniki, orožje pa naj bi jim prinesli odvetniki že pred izolacijo. Revolver, najden pri Janu-Carlu Raspeju, je bil prodan v trgovini z orožjem v Baslu, v Švici, kar naj bi bilo povezano s skupino zbrano okrog nekdanjega odvetnika Siegfrieda Haaga. Tako so domnevali, da so bili odvetniki tisti, ki so jim prinesli orožje.⁵¹

Dan po „noči smrti“ v zaporu Stammheim, so našli Schleyerjevo truplo v prtljažniku

46 Vogue, *The Red Army Faction Story*, 87

47 Drčar-Murko Mojca, „Mogadiš: teroristi pobiti“, *Delo*, 19.10.1977, 1

48 Vogue, *The Red Army Faction Story*, 89

49 Kozinc, *Rif-Raf- Paff*, 110.

50 Huffman, *This is*.

51 Vajgl Ivo: „Odvetniki prinesli orožje“, *Delo*, 27.10. 1977, 1

avtomobila. Po tej t.i. nemški jeseni se je končala doba skupine Baader-Meinhof, ostale pa so mnoge različice in naslednje generacije skupine RAF. Tretja, četrta in peta generacija RAF-a si je zadala za cilj maščevanje za smrti in zapiranje svojih kolegov. Tako se močne želje Nemcev, da bi se more terorizma končale, niso uresničile. Gibanje 2. junij se je končalo v letu 1980, vendar so se nekateri njegovi člani priključili skupinam RAF, Revolucionarnim celicam in njenemu ženskemu delu Rdeče Zore, ki so s terorističnimi akcijami nadaljevali do srede osemdesetih. RAF se je v osemdesetih povezal s francosko teroristično skupino Action Directe in deloma z italijansko skupino Rdeče brigade. Velik udarec skupini je prinesel padec berlinskega zidu in sovjetskega komunizma, kar je tudi na začetku devetdesetih pripomoglo k razpadanju skupine. Po razstreljeni bombi v ženskem zaporu Wieterstadt leta 1993 se je razpad sicer izkazal za neresničnega, vendar pa je bilo to obdobje začetek konca. Aprila leta 1998 je skupina Reuterju poslala uradno pismo o dokončnem razpadu skupine.⁵²

URBANA GVERILA POVEZANA Z RAF-OM

Skupina RAF je bila povezana z raznimi skupinami tako v Nemčiji kot drugod. Ena od skupin, ki se je le deloma povezovala s RAF-om je bilo Gibanje 2. junij. To je bilo drugo izrazito levičarsko usmerjeno gibanje v Zahodni Nemčiji, ki je predstavljalo urbano gverilo v sedemdesetih letih. Ustanovili so ga nekateri nekdanji člani Komune I⁵³ v Berlinu v letu 1971. Poimenovali so se po datumu smrti Benna Ohnesorga, ki ga je na ta dan, v protestih leta 1967, ubila policija. Cilj je bil: "v okviru proti-imperialističnih množičnih akcij več kot samo simbolično napadati predvsem ameriške objekte, jim povzročiti čim večjo škodo, in izpeljati akcije skupaj z nedogmatičnimi skupinami v proletarskih predelih Berlina."⁵⁴ Aktivni so bili predvsem v Berlinu in tam razstreljevali strateške stavbe, ropali banke, s čimer so lahko financirali nakup orožja, izgradnjo logistike in podporo zapornikom. Za razliko od RAF-a, so financirali tudi dejavnosti legalne leveice. Zasedba ambasade ZRN v Stockholmu je bila ena od skupnih akcij RAF-a in Gibanja 2. junij. Ena njihovih najpomembnejših akcij je bila leta 1975, ko so v času predvolilne kampanje ugrabili Petra Lorenza, kandidata za berlinskega župana. Za njegovo svobodo so zahtevali izpust iz zapora svojih štirih kolegov, ki so odleteli v Južni Jemen. Lorenza so nepoškodovanega izpustili naslednji dan. Z RAF-om so bili le redko povezani, saj so jih ti obravnavali kot „populistično“ frakcijo gverile, ker so se na vsak način hoteli izogniti žrtvam in so se trudili, da se ljudje zaradi njih ne bi počutili

⁵² Kozinc, Rif-Raf- Paff, 128.

⁵³ Komuna I je bila skupina ustanovljena v šestdesetih in je izvajala humorne prakse, kot je bila npr. akcija v kateri so ameriški konzulat bombardirali z baloni napolnjenimi z barvo. Člani so bili predvsem pomembnejši vodje študentov. Ta skupina je kmalu razpadla in iz nje je nastalo Gibanje 2. junij.

⁵⁴ Kozinc, Rif-Raf- Paff, 114

ogrožene. Šlo pa je tudi za idejne razlike, Gibanje 2. junij je bilo večinoma anarhistično in usmerjeno v anti-avtoritarnost, RAF pa je bil ideološko bolj marksističen. Gibanje je razpadlo v letu 1980, nekateri člani so vstopili v RAF ali pa se priključili „Revolucionarnim celicam“.

Revolucionarne celice je bila še ena od skupin v Nemčiji, v sedemdesetih letih, ki se je včasih povezovala z RAF-om. Ustanovljena je bila v Frankfurtu v letih 1972-73, tudi ti so RAF bolj ali manj zavračali, saj se niso strinjali z njihovo organizacijo, za katero so menili, da jih je tudi pokopala. Sami so bili organizirani v avtonomne celice, katerih člani niso poznali identitete članov drugih skupin. Člani so živeli v t.i. legali, kar pomeni, da so imeli službo, družine, ob tem pa so izvajali še raznovrstne akcije, od deljenja ponarejenih vozovnic za podzemno železnico, bonov za hrano brezdomcem, pa do požiganja centrov multinacionalnih korporacij. Tako so v policijskem žargonu dobili ime „prostočasni teroristi“. Del Revolucionarnih celic je bila tudi ženska sekcija Rdeče Zore, ki pa je pozneje postala precej neodvisna od njih.

BRIGATE ROSSE – NERO

Nastanek skupine se pripisuje letu 1970, saj so takrat vzniknile odmevnejše akcije, ki jih izvajala skupina. Skupina pa je neorganizirano in neimenovano delovala že od 1968 leta. Kot njenega ustanovitelja se omenja že prej obravnavanega Renata Curcia, njegovo ženo ter ožji krog, zbran okrog njiju. Izhajali so iz ideje „avantgarde proletariata“, ki naj bi predstavljal nekakšen vrh diamanta. Proletariat so pojmovali kot duhovno kategorijo, človeško sublimacijo neskončnega potenciala. Tako so se delegirali za borce proletariata. Njihove akcije so bile usmerjene predvsem proti fašistoidnim vzorcem, pojavljajočih se v političnih sferah države, za katere so trdili, da jih je mogoče premagati le z enakim načinom upora. Tako so videli edini odgovor na državni teror, v rdečem terorju. Skupina se je postopoma izoblikovala, pri čemer je bilo pomembno srečanje s skupino mladih iz mesta Reggio Emilia, ki je bila predhodno vključena v Komunistično partijo, vendar so bili zaradi njihovih radikalnih pogledov iz nje izključeni. Na njenem čelu je bil Alberto Franceschini, ki je pozneje tudi postal drugi najvidnejši član Rdečih brigad. To srečanje je postalo osnova za oblikovanje Političnega metropolitanskega kolektiva, katerega glavni cilj je bila oborožena borba s podporo množic. Že v tej fazi so prišli pod drobnogled policije, kar je pripeljalo do dokončnega pobega v ilegalo. Curcio in Mara sta spremenila imeni in naslov ter izginila iz družbenega življenja. Vendar so med seboj ostali povezani in so še vedno sodelovali v političnih debatah predvsem prek lista „Controinformazione“ in časopisa „Potere operaio“. Prve akcije niso bile odmevne, šlo je predvsem za požige avtomobilov političnih nasprotnikov, akcije sindikatov v tovarnah, ipd. To je bilo kratko prehodno obdobje, v katerem so delovali pod imenom Proletarska

Začetek decembra 1970 so izvedli požig avtomobila nekega industrialca, se zapletli v spopade s stavkokazi ter prvič prišli v konflikt s Komunistično partijo Italije in uradnimi sindikati, ki so se od njih popolnoma distancirali in jih celo označili za fašistične provokatorje. Vendar pa jih je velik del delavcev tiho podpiral in simpatiziral z njimi. 25. januarja 1971 je bilo na osem tovornih vlakov tovarne gum Pirelli vrženih osem zažigalnih bomb, ki so popolnoma uničile tri izmed njih. Ob tej priložnosti je Giorgio Bocca o njih napisal: „Rdeče brigade niso neka fantomska organizacija ali provokatorji, ki uporabljajo revolucionarno frazeologijo, temveč so politična skupina s svojo precizno zgodovino, ki je hrupno politično delovala v Milanu že dve leti ter bila v stalnih odnosih s političnimi skupinami, katere so delovale po legalni poti, kot so Lotta continua in Potere operaio“.⁵⁶ V tem obdobju so tudi same sebe že imenovali Rdeče brigade in Curcio je v nekem avtointervjuju razlagal: „Kaj so Rdeče brigade? To so proletarske skupine, ki so ugotovile, da morajo delovati inteligentno, modro, tajno, to je na organiziran način. Ugotovile so, da so šefi ranljivi osebno, v svojih domovih, v lastnih organizacijah in tako lahko tajne skupine organiziranih proletarcev, ki so povezani po tovarnah, področjih in šolah, tej gospodi življenje naredijo nevzdržno.“⁵⁷

3. marca 1972 so v Sit-Siemensu ugrabili Idalga Macchiarinija, ga odpeljali na periferijo in ga zvezali ter slikali z okoli vratu privezanim kartonom s ponižujočo vsebino⁵⁸. Te slike so nato razdeljevali po tovarni. V tem obdobju so izpeljali tudi tri velike rope, s čimer si je skupina zagotovila kar visoke zneske, ki jih je potrebovala za nadaljnje akcije.

Iz Milana, kjer so tudi začele delovati Rdeče brigade, so se razširili v drugo največje industrijsko mesto, v Torino in se tam predvsem osredotočili na tovarne Fiata. Pojavljati so se začele akcije Rdečih brigad, v katerih so zažigali avtomobile, širili propagando v podporo komunizma in spodbujali k vstaji „proletarskega oboroženega odpora“. Torino je bilo pomembno industrijsko mesto z močnim sindikalnim gibanjem in KPI v povezavi s socialisti na oblasti. Brigadam se je zdelo bistvenega pomena, da se ne zamerijo KPI, vendar se ta velika stranka ni znala opredeliti v odnosu do ultralevičarskih skupin, ki so vzniknile po letu 1968 in želele na svoj način doseči rešitev socialne transformacije v Italiji. V želji po monopolu nad tovrstnimi tematikami se je KPI odločila, da bo ta družbeni fenomen enačila s fašizmom. Vendar Rdečim brigadam

⁵⁵ Palavršič, Gerila, 21-22

⁵⁶ Prav tam, 22

⁵⁷ Prav tam

⁵⁸ Na biltenu, ki so ga razdeljevali je poleg fotografij pisalo: „Macchiarini je fašist v beli obleki, sovražnik delavskega razreda. Proletarski proces proti Macchiariniju je opozorilo drugim v katerikoli tovarni in na kateremkoli delu sveta, da na vojno odgovarjamo z vojno, na vojno na vseh frontah z vojno na vseh frontah, na oboroženo represijo z gverilo. Naj nihče izmed funkcionarjev proti delavske, kontrarevolucije ne spi mirnega spanca.“

Palavršič, Gerila, 22

podpora delavcev in nekaterih družbenim segmentov ni padla, kar se je kazalo v tistem odobravanju, saj so v njih videli nekoga, ki se bojuje za prave cilje. KPI se je odločila za reformistično pot, v kateri je upala, da se bo krščanska demokracija popravila in omogočila, da se bodo komunisti na miren način vključili v oblast in tako dosegla počasno in zanesljivo transformacijo. To je pri mnogih ustvarjalo dvom ter vse večje nezaupanje v KPI in tako so v Rdečih brigadah videli borce za prave ideale. V očeh delavcev so izbirali prave tarče, krive in odgovorne za obstoječo družbeno situacijo. Kljub temu, da so Rdeče brigade želele podporo te velike stranke se z njihovo politiko niso strinjali in so jo označili za reformistično.⁵⁹

Zavedali so se, da imajo podporo delavstva, toda hkrati so vedeli tudi, da delavski razred še ni pripravljen za revolucijo. Svoje akcije so tako preusmerili od tovarniških diverzij, katerih namen je bil prebuditi množice, k drugemu sektorju, sodstvu.

18. aprila 1974 so brigade v Genovi ugrabile tožilca Marija Sossija, ki so ga zaradi njegove ostrine in vztrajnega boja proti levim političnim aktivistom klicali „doktor lisica“. Zaprli so ga v „narodni zapor“ zaradi preganjanja revolucionarne levice. Bil je obsojen na 35 dni „ljudskega zapora“. Za njegov izpust pa so zahtevali izpustitev zapornikov Rdečih brigad. V času procesa je Sossi izrazil polno samokritike in sodeloval pri rekonstrukciji resnice o dogajanju in vlogi, ki so jo imeli člani Rdečih brigad. O svojih ječarjih je govoril najlepše in celo dodal, da je šele zaradi njih spoznal, da je neodvisnost sodstva utopija. V svojih pričanjih iz ljudskega zapora pa je negativno govoril tudi o članu Krščanske demokracije Tavianiju in tožilcu Cocu, ki sta blokirala pogajanja in ga s tem praktično obsodila na smrt. Tako so ga, ko so od njega dobili sebi naklonjene izjave in jih seveda tudi javno objavili, izpustili, ne da bi izgubili ugled.⁶⁰

Tej brigadam uspeli akciji so sledili črni dnevi, saj je policiji in karabinjerom uspelo odkriti njihovo skrivališče v Milanu, ki je pripeljalo do številnih aretacij. Septembra 1974 so s pomočjo infiltriranih članov tajnih služb, v roke policije prišli tudi Francheschini in preostali vidnejši člani ter celo sam Curcio. Obsojena sta bila na 18 let zapora. Njihove vrste so bile tako precej zdesetkane, vendar je na svobodi ostala Curciova žena, Mara Cagol, ki ji je uspelo organizirati pobeg svojega moža. Tako je Curcio 28. februarja 1975 uspešno pobegnil iz zapora Casale Monferrato.⁶¹

V naslednjih mesecih so izpeljali nekaj akcij, med katerimi je bila naj izrazitejša ugrabitev industrialca - Vittoria Vallarina Gancie (4. junij 1975). Naslednji dan po ugrabitvi je prišlo do racije skrivališča, v kateri je po streljanju obležala Mara Cagol.⁶² Curcio in ostali so ji kot zadnji pozdrav

⁵⁹ Prav tam, 23-25

⁶⁰ Prav tam, 26

⁶¹ Prav tam, 52

⁶² Pozneje naj bi bilo ugotovljeno, da je Mara Cagol ranjeno in razoroženo ubil eden izmed karabinjerjev.

zapisali: „Mara, cvet se je razcvetel in ta cvet svobode bodo Rdeče brigade gojile do zmage! Oborožena borba za komunizem!“⁶³ Po teh dogodkih so se aretacije in sojenja stopnjevali, vendar aktivnost brigad ni zamrla in se je v naslednjih mesecih celo okrepla.

Rdeče brigade so 24. oktobra v roku štiriindvajsetih ur udarile dvakrat v periferiji Torina, pri čemer sta bili akciji usmerjeni proti posameznikov v tovarnah Singer in Ansaldo. Drugi primer je bil zanimiv, saj so brigade lokacijo ugrabljenega Vincenza Casabona, ki so ga privezali ob drog na smetišču, sporočile lokalni redakciji ter ob tem podale tudi obrazložitev akcije.⁶⁴

V teh letih pa so poleg policijskih pregonov brigadam povzročali preglavice tudi vedno pogostejši in hujši napadi neo-fašistov, v katerih je bilo mnogo aktivistov radikalne levice ranjenih in celo ubitih.

Decembra 1975 se je začel pripravljati veliki sodni proces v Torinu. Obtožnica, katera je bremenila aktivnosti Rdečih brigad, je bila spisana na več kot petstotih straneh. Bremenila je štirideseterico osumljenih, med katerimi je bil tudi Renato Curcio, ki je bil na begu. Sodni preiskovalec je kot glavno ugotovitev preiskave navedel, da so Rdeče brigade organizirane kot oborožena banda, katere cilj je nasilna subverzija politične, ekonomske in družbene ureditve italijanske države.

Akcije pa so se nadaljevale, že 5. decembra je bila izvedena spektakularna akcija, v kateri je zaradi podstavljenе bombe v telefonski centrali telekomunikacijskega državnega podjetja na rimski aveniji Cristofa Columba, celotna rimska elita ostala brez komunikacije.⁶⁵

Sodni procesi so se zvrstili tudi po drugih krajih, v mestu Lucca je sodišče izreklo brigadistki Paoli Besuschio 15-letno zaporno kazen. Ta proces je že kazal na veliko poostritev sodnega sistema v primeru Rdečih brigad.⁶⁶ Tudi preiskave in racije so bile čedalje uspešnejše in pogostejše, v Paviji so odkrili skrivališče, kjer se je tudi malo pred racijo skrival Renato Curcio. Tam so odkrili dokumente, ponarejene avtomobilske tablice, štiri milijone lir in podobne obremenjujoče dokaze, uspelo pa jim je aretirati tudi najbližjega sodelavca Curcia, Fabrizia Pellija. Uspešne aretacije in obtožbe so se vrstile po vsej Italiji in v zaporih je pristal precejšen del Rdečih brigad. Tudi v časopisju so se pojavljali članki, ki so napovedovali konec brigad. V Messaggeru so

⁶³ Palavršić, Gerila, 32

⁶⁴ Prav tam, 38

⁶⁵ Akcija je bila izvedena sredi belega dne, tako da je trem osebam preoblečenim v prave policijske uniforme, pod pretvezo, da iščejo podstavljeną bombo, uspelo priti v stavbo; s pomočjo varnostne službe so celo prišli do aparatur, kjer so „našli“ skrivno razstrelivo in evakuirali zgradbo, medtem pa so na tja postavili prave eksplozive, jih aktivirali in se izgubili v množici.

⁶⁶ Palavršić, Gerila, 43

zapisali: „Samo vprašanje časa je, kdaj se bo novim Robinom Hoodom stopilo za vrat.“⁶⁷ Vendar pa je bil optimizem tudi na drugi strani, kjer so se začele pojavljati parole kot so „vojna je“, „Prijetelji, cvet se je razcvetel: novi partizani organizirajo močno borbo“, „napad na srce države“, ipd.. Policija je to pripisovala dejstvu, da je bil „vodja“ Curcio še vedno na prostosti.

18. januarja 1976 je prišlo do težko pričakovane aretacije Curcia. Ujeli so ga v stanovanju, nedaleč od centra Milana, kjer se je po kratkem streljanju ranjen predal. Vest je bila senzacionalna, saj je bil aretiran domnevni ustanovitelj Rdečih brigad. Tik po aretaciji je bil pripeljan k novinarjem, pred katerimi je dvignil pest in rekel: „Z našim padcem so Rdeče brigade izgubile le nekaj ljudi. Ampak mnogo nas je, toliko nas je, da si tega ne morete zamisliti. Revolucionarje je treba šteti šele potem, ko je revolucija končana.“⁶⁸ Maja se je začel sodni proces v Torinu proti deseterici, s Curciem na čelu. Obtožnica je imela kar 18.000 strani, proces pa je bil zelo buren, saj so navzoče množice, ki so bučno pozdravljale brigadiste, pele internacionalo in vzklikale parole.⁶⁹ Brigadisti so zavrnil prisotnost odvetnikov in zatrjevali: „Obtoženi se nimajo proti čemu braniti, dokler je na nasprotni strani tožilstvo, ki mora braniti kriminalno anti-proletarsko prakso in gnusni režim, ki ga predstavlja.“⁷⁰ Sodišče jim je bilo po zakonu dolžno določiti državne odvetnike, katere pa so brigade označile za kolaboracioniste tega posebnega sodišča. To je privedlo do strahu pred prevzemom tega primera in sprožilo plaz menjav odvetnikov. Prav tako so obtoženi ves čas motili sojenje in tako otežili ter prestavljali proces. Kljub vsem motnjam in oteženem delu sodišča, je junija le prišlo do rzsodbe. Tožilec je zahteval 21 let zopora za Curcia, vendar mu je sodišče milo rzsodilo, dobil je namreč le 7 let, vendar so ga čakale še druge obtožnice. Sodišče ga je na koncu obsodilo na sedemnajstletno zaporno kazen, ki jo je prestajal do aprila 1993. Kot pravi sam, svojih aktivnosti v Rdečih brigadah nikoli ni obžaloval.

Gospodarska kriza v Italiji se je povečevala, politika se je znašla v hudem precepu, ki ga je težko obvladala. Tako je po Italiji izbruhnlo mnogo protestov, na katerih so represivni organi delovali izredno agresivno, kar se je mnogokrat sprevrglo v gonjo nad radikalno levico. Tudi sodišča in zapori so bili do radikalnih skupin neizprosni (ves čas so jih premeščali, jih pretepali, v zaporu pa so bili stalno tudi smrtno ogroženi, saj so jih drugi zaporniki, predvsem mafijci, večkrat napadali).

Vrstile so se mnoge demonstracije, tudi nasilne, v katerih je policija delovala neizprosno, na

67 Prav tam, 51

68 Prav tam, 53

69 Prav tam, 77

70 Prav tam, 79

demonstrante so večkrat streljali, kar je privedlo do velikega števila ubitih mladih levih radikalcev.⁷¹ Poleg protestov tudi direktne akcije niso upadle, podtaknjenih je bilo mnogo požarov, katerih tarče so bile predvsem tovarne Fiata in preostalih objektov korporacij in profita, odvijali pa so se tudi napadi na sodstvo in politiko.

Naj odmevnejša akcija se je zgodila 8. junija 1976, ko je bil, sredi belega dne, ubit generalni tožilec Francesco Coco in dva njegova varnostnika.⁷² Coco je bil zelo poznana italijanska osebnost, znan predvsem po svoji strogosti do Rdečih brigad. Ta dogodek je predvsem pomemben v dveh pogledih. Prvič so s to akcijo brigade pokazale, da kljub zaprti prvi generaciji, še niso izgubile vojne, marveč so se okrepile in našle nove poti, drugič pa je šlo za prvi načrtovan umor, ki so ga organizirale brigade. V naslednjih mesecih se je zvrstilo še nekaj umorov, predvsem iz policijskih vrst. Urbana gverila je postajala vedno bolj krvava.⁷³ Začetek leta 1977 je prinesel dva odmevnejša napada, katerih cilji so bile politične osebnosti, v prvem je bil tarča sam Andreotti (obrambni minister), vendar je bil napad pravočasno preprečen, v drugem pa so prestrelili noge vrhovnemu direktorju ministrstva za pravosodje, odgovornemu za italijanske zapore, Valeriju Traversiju. Vedno večje splošno nezadovoljstvo je okrepilo tudi študentsko gibanje, ki se je pojavljalo s čedalje pogostejšimi, tudi nasilnimi protesti. Represija se je povečevala in študenti so se znašli pod težkim pritiskom državnega nasilja, v Bologni so bili v uličnih spopadih uporabljeni celo tanki.⁷⁴

Pomemben akter ulične gverile je postala *Autonomia Operaia* (Delavska avtonomija), imenovana tudi *Avtonomni*, ki je v prvi vrsti predstavljala spontano delovanje množic, ki mora postati sposobna za zavesten samostojen razredni boj in organizacijo v spopadu z dominacijo kapitala. Bili so neodvisni od tradicionalnih organizacij razreda, ki niso dajale alternativ in so se podrejele, ali se celo angažirale v projektih za obnovo buržoaznih interesov.⁷⁵ Ta (ne)organizacija je bila predvsem priljubljena in močno navzoča predvsem v študentskem gibanju. Študenti so se organizirali na vse možne načine ter opozarjali na lastne in širše družbene probleme ter s tem vodili močno urbano gverilo, ki je vladajočim elitam vzbujala srh.

Razmere so se še bolj zaostriale v letu 1978, ko je že začetek leta prišlo do ugrabitve

⁷¹ V veliko primerih so bila takšna streljanja namenjena ubijanju. Mnogokrat so namreč streljali v hrbet, neoborožene mladeniče.

⁷² Palavršič, *Gerila*, 81

⁷³ Eden od vidnejših primerov je bilo streljanje v Milanu, kjer je mlad brigadist Walter Alasia ob aretaciji ustrelil pod komandirja policije Padovanija in maršala Bazzega in bil ob tem tudi sam ubit. Zaradi njegove mladosti, delavskega in partizanskega porekla ter priljubljenosti je pozneje postal simbol Rdečih brigad.

⁷⁴ Palavršič, *Gerila*, 131

⁷⁵ Toni Negri, eden od voditeljev Avtonomije, je leta 1979 organizacijo definiral tako: "Pod tem nazivom razumem skupnost delavskih in proletarskih moči, ki se organizirajo na področju produkcije in družbe, ki se bojujejo za lastne ekonomske in politične interese ter negirajo sindikate kot instrument, ki naj bi te interese predstavljal."

Palavršič, *Gerila*, 38

predsednika Demokrsčanske stranke Alda Mora. Rdečebrižadisti so 16. marca na ulici Fani v Rimu pripravili zasedo, v kateri so odpeljali Mora ter v streljanju ubili pet njegovih varnostnikov⁷⁶. Zaprlji so ga v t.i. ljudski zapor, ki so ga želeli narediti čim manj podobnega zaporom *Imperialistične države multinacionalk* (SIM, Stato Imperialista delle Multinazionali), kot so jim sami pravili. Tega načela so se želeli kar se da držati in so zapornika obravnavali kot posameznika, ki sicer mora biti zaprt, vendar se nad njim ne izvaja nikakršno nasilje, ne fizično, ne psihično, niti ne farmakološko. Tudi precejšen odstavek resolucije, ki so jo izdale Rdeče brigade, je govoril o prestrukturiranju in spremembi zapornišstva v Italiji, kar kaže na njihovo angažiranost proti oblikam državne represije, ki so jo tudi sami izkusili. Te spremembe so zanje pomenile eno ključnih točk v spreminjanju celotne družbe. Tako so tudi v tem primeru želeli Moru nekajkrat prihraniti trpljenje⁷⁷ in njegova pisma družini ter tudi kolegom iz parlamenta kar najmanj cenzurirati, vendar so jih javno objavljali, saj je bil Moro javna osebnost in tako je v njihovih očeh ta proces zadeval vso javnost. V njegovih pismih se je sprva izražala želja po nepopuščanju, nepogajanju ter močna vera v policijsko aktivnost. S časoma pa je ta zanos upadel in pisma so predstavljala željo po spametovanju stranke in začetku pogajanj, ki so z vsakim novim dnem vedno bolj postajala edina realna možna pot za rešitev Mora. Stranka je delovala popolnoma drugače in njegovih pisem ni več jemala resno, s čimer ga je pustila v še večji osami in ga na koncu tudi dejansko obsodila na smrt. Tudi sam je ugotovil, da si s stranko postajajo vedno bolj nezdržljivi, tako je v enem izmed končnih pisem zapisal: „Zato zaradi očitne nezdržljivosti s stranko zahtevam, naj na mojem pogrebu ne bodo udeleženi ne predstavniki državnih oblasti, ne ljudje stranke. Prosim, naj stopajo za mano maloštevilni, ki so me imeli zares radi in so me zato vredni pospremiti s svojo molitvijo in s svojo ljubeznijo.“⁷⁸ Pozneje se je zvrstilo mnogo očitkov, da so Alda Mora neposredno usmrtile Rdeče brigade, posredno pa Krščanska demokracija. V tem primeru je namreč policija, kljub povečanim pooblastilom, tavalala v krogu ter ravno zaradi številnih napak, ki jih je storila med preiskavo, ostajala vedno dlje od tega, da bi ga našli in osvobodili. Mora so držali zaprtega 55 dni, in v tem času ga je „ljudsko sodišče“ obsodilo na smrt.⁷⁹ 9. maja so ga brigade pustile mrtvega v prtljažniku renaulta 4; v strogem središču Rima, vsem na očeh, natanko na polovici poti med dvema stavbama (sedežema KPI in KD), s katerima so si bili brigadisti v laseh.⁸⁰ Ugrabitev in umor ene vidnejših

76 Eden glavnih v tej ugrabitvi je bil Mario Moretti.

77 V svojem pismu 29.4.-je Moro v nekem trenutku zapisal: „Človek, ki mi je prinesel pismo (domačih, objavil ga je neki časnik), je iz usmiljenja odstranil spremne članke, ki so govorili o moji obsodbi (s strani Krščanske demokracije: v nepripravljenosti na pogajanja). In rekel bi, da je to najbolj vzvišen, najbolj krščansko vzvišen trenutek, ki ga je dosegla tragedija.“

Sciascia Leonardo, Afera Moro, Prešernova družba, Ljubljana, 2006, 69

78 Prav tam, 73

79 Prav tam, 213

80 Kraighar Amalia, Svinčena leta italijanske levice, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91, 144.

političnih oseb tistega časa sta močno pretresla Italijo in še danes ta dogodek pomeni šokanten spomin tako v italijanski kot v svetovni javnosti.

Potek dogodkov je močno vplival na Rdeče brigade, saj so s to ugrabitvijo izgubile vse simpatije in je tudi znotraj radikalne levice prišlo do velikega neodobravanja (Autonomia operaia je obsodila to akcijo), celo mnogi člani Rdečih brigad, ki so bili v zaporu niso popolnoma razumeli izbire žrtve, niti se niso strinjali s potekom te akcije. Poleg neodobravanj pa se je močno poostril tudi nadzor nad njimi in preostalo radikalno levico, mnogi aretirani aktivisti so, zato da bi si zmanjšali kazni, sodelovali s policijo, kar je pripeljalo do številnih aretacij v letu 1980. Kar 12.000 levičarskih aktivistov so priprli, okrog 600 aktivistov pa je zapustilo Italijo, od tega jih je 300 pobegnilo v Francijo, 200 pa v Latinsko Ameriko. Rdeče brigade sicer niso razpadle je pa ta odmevni dogodek močno okrnil njihovo nadaljnjo aktivnost.⁸¹ Adriana Faranda (nekdanja brigadistka) je dvignila roke. „Rdeče brigade je povozil čas,” pravi, „in zato ni več smisla za podobne akcije! 'Svinčena leta' se ne bodo več vrnila. Pa tudi zgodovinskega kompromisa med levico in desnico ne bo.“⁸²

ANGRY BRIGADE

Tako kot so v Italiji delovale Rdeče brigade ter v Nemčiji RAF, so v Angliji poznali urbano gverilo z imenom Angry brigade (Jezna brigada), ki sicer nikoli ni doživela tolikšne pozornosti kot prvi dve. Skupina se je izoblikovala poleti 1970, predvsem v povezavi z gverilsko skupino *1. maj*, ki je nastala pod močnim vplivom francoskega študentskega gibanja iz leta 1968. Pomembno je poudariti, da Angry brigade ni bila organizirana skupina⁸³, temveč so jo sestavljali posamezniki, katerih skupna značilnost je bila, da želijo z revolucionarno aktivnostjo opozoriti na obstoječe družbene probleme ter ob tem vzpostaviti situacijo, ki bi jo obrnili sebi v prid. Ob tem se opazi močan vpliv francoskega situacionizma, ki je postal zelo odmeven zaradi Guya Deborda. Prav tako pa so se s situacionizmom in Debordom idejno skladali tudi v razumevanju nasilja in njegove obravnave spektakla. V knjigi *Družba spektakla*, Debord opisuje svet, ki ga vidimo le kot svet, ki nam ga je pogojeno videti; tako smo posamezniki, ne glede na ideološki sistem, v katerem živimo,

81 Della Porta Donatella, *Social Movements, Political Violence, and the State: a Comparative Analysis of Italy and Germany*, Cambridge University Press, New York, Melbourne, 1995, 127

82 Kraighar, *Svinčena leta italijanske levice*, 147.

83 V trinajstem komunikeju zapišejo: “Nismo v položaju, v katerem bi lahko rekli, da nek posameznik je ali ni član Brigad. Vse, kar lahko rečemo, je: Brigada je povsod. Brez kakršnega koli Centralnega komiteja in hierarhije, ki bi razvrščala člane, lahko poznamo obraze prijateljev samo skozi njihove akcije. Radi jih imamo in jih spodbujamo ter vemo, da jih bodo tudi drugi, preostale celice, sekcije in skupine. Spodbujamo srečanje moških in žensk, ki bodo raje izbrali odločno nastopiti z nasiljem, kot pa dolgo agonijo preživetja: v tem trenutku se obup konča in začne taktika“.

Angry Brigade: Documents and Chronology, 1967-1984, (<http://recollectionbooks.com/siml/library/AngryBrigade/>)

„oprani“ in usmerjeni h gledanju le materialnih stvari, kot nadomestku za realno izkušnjo, s čimer je onemogočena tudi zmožnost ljudi, da se med seboj povezujejo, kar Debord opredeli kot nasilje. Na takšno nasilje, ki ga Angry brigade pripisujejo državi, pa je bilo po njihovem mnenju mogoče odgovoriti le z gverilskim nasiljem. Tako so želeli medije, ki delujejo po zakonitostih spektakla, izkoristiti za opozarjanje na obstoječo družbeno situacijo.⁸⁴

Prav tako pa so njihovi idejni tokovi močno sovpadali z anarhističnimi idejami, kar se je kazalo predvsem v njihovi strukturni organiziranosti ter načinu družbenega udejstvovanja. Ideje so predstavljali predvsem s komuniqueji, v katerih so opredeljevali razloge za izbiro tarč in njihovo pripadnost mednarodni delavski solidarnosti. Te so prek medijev pošiljali v javnost ob različnih napadih. Njihova aktivnost je bila veliko krajša kot aktivnost radikalnih skupin v Italiji in Nemčiji, saj je trajala le okoli 18 mesecev, v katerih je bilo izvedenih 25 oboroženih napadov. Njihove akcije so bile simbolične, v napadih ni bilo smrtnih žrtev, temveč so bile tarče predvsem materialno uničenje strateško pomembnih centrov (državne) oblasti, kot so na primer ambasade represivnih režimov (kot so poimenovali hegemoni ZDA, Španijo, Veliko Britanijo), pomembnejše policijske postaje, *sweat-shop* butiki, državne ustanove ter posamezne zasebne posesti pomembnih politikov, sodstva in policije. Njihovo aktivnost so ustavile policijske aretacije, ki so privedle do takrat najdaljšega sodnega procesa v zgodovini angleškega sodstva. V tem procesu so bili na desetletno zaporno kazen obsojeni John Barker, Jim Greenfield, Hilary Creek in Anna Mendelson, oprostili pa so preostale aretirane, vključno s Stuartom Christyjem, ki je bil v gverilsko gibanje vključen že dlje časa. Znan je bil predvsem po aretaciji v Španiji iz leta 1964, ko so ga priprli zaradi nošenja eksploziva, s katerim naj bi izvedli atentat na diktatorja Francisca Franca.⁸⁵

“17. NOVEMBER”

„17. november“ je bila grška radikalna, levičarska skupina poznana tudi kot 17N ali N17. Ime so si naredili po 17. novembru 1973, zadnjem dnevu upora na atenski politehnični Univerzi proti grški vojaški hunti, ki je vladala med letoma 1967 in 1975. Na ta dan je vojska s tanki vdrla v kampus, pri čemer je bilo ubitih dvajset študentov. Tako so ta datum prevzeli kot začetek maščevanja proti vladajoči vojaški hunti (zakonodajni svet) ter revolucionarnega boja proti kapitalistični ureditvi. Idejno so bili najbližje marksizmu in komunizmu, ob čemer pa so najbolj izstopala njihova stališča, ostro uperjena proti širjenju zahodnih vrednot in ureditve. Eni od pomembnejših oporekanj sta bili članstvo Grčije v zvezi NATO, kar so izrazili s strogo zahtevo po

⁸⁴ Carr Gordon, *The Angry Brigade Documentary*, 1973, (<http://www.brightcove.tv/title.jsp?title=307737035&channel=219646953&lineup=281859611>)

⁸⁵ Ivanović Goran, *Jezna brigada*, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91, 174-175

odstraniti vseh ameriških vojaških baz in grške vezi z Evropsko unijo, do katere so bili prav tako neprizanesljivi. S svojimi akcijami so želeli zanetiti splošno anti-kapitalistično vstajo grškega srednjega in nižjega razreda, ki bi privedla do vsesplošnega revolucionarnega trenja ter posledično do uničenja obstoječega sistema. Poleg N17 sta na grškem področju delovali še dve radikalni levičarski skupini Revolucionarna borba (EA) in Revolucionarna ljudska borba (ELA). Revolucionarna ljudska borba je delovala in se osredotočala predvsem na opozicijo militantni hunti. Skupina je bila anti-kapitalistična in je nasprotovala „imperialistični dominaciji, izkoriščanju in zatiranju“. Revolucionarna borba pa je nastala pozneje in naj bi delovala kot reformacija N17. Leta 2005 so izdali revijo *To Pontiki*, v kateri so objavili manifest ter s tem svoja revolucionarna stališča proti globalizaciji in ameriški politiki. Obe skupini sta bili vsekakor tesno povezani s „17. novembrom“.

Prvi znani napad N17 je bil decembra 1975, v katerem so ustrelili šefa atenske postaje Cie. Od takrat naprej je skupina prevzela odgovornost še za 21 usmrtitev, vključno z ameriškim mornarskim kapetanom ter ameriškim obrambnim atašejem, turškim diplomatom in britanskim obrambnim atašejem. Tarče napadov so bili tako predvsem ameriški funkcionarji in vidne grške javne osebnosti. Po letu 1980 pa so svoje akcije razširili tudi na centralno desne grške osebnosti, NATO osebje, uničenja posesti, tuja podjetja in ustanove Evropske unije. Izvedli pa so tudi nekaj ropov, s katerimi so si zagotovili financiranje napadov. Teh je bilo med leti 1975 in 2002 naštetih 103. Leta 2002 je prišlo do večjega števila racij in aretacij pomembnih članov skupine, kar je posledično pripeljalo do razpustitve skupine. Proces proti 19 članom skupine se je odvijal 3. marca 2003, v katerem so petnajsterico izmed njih spoznali za krive, štiri pa so izpustili zaradi pomanjkanja dokazov. Dokončna razsodba še ni znana, zaradi pritožb obtoženih. Člani, ki jih niso priprli, so se organizirali znotraj skupine Revolucionarna borba, ki deluje še danes ⁸⁶.

ACTION DIRECTE

Action directe (Direktna akcija) se je prvič pojavila maja 1979, ko je prevzela odgovornost za napad na francosko poslovno organizacijo. Njeni prvi napadi so bili predvsem usmerjeni proti stebrom francoske države in so bili skladni z revolucionarnim komunističnim gibanjem v Franciji in francosko ultra-levičarsko tradicijo. Njihovi začetki segajo v leto 1977, v katerem vzniknejo korenine kasnejšega delovanja. V tem obdobju sta bili aktivni dve skupini GARI (Groupes d'Action Révolutionnaire Internationalistes, Internacionalna revolucionarna akcijska skupina) in NAPAP

⁸⁶ 12. januarja 2007 je bil izveden bombni napad na ameriško ambasado v Atenah, za katerega je Revolucionarna borba v reviji *To Pontiki* objavila razglas, s katerim je prevzela odgovornost za napad in podala razlog, da je bil napad izveden kot odgovor na kriminalno vojno proti terorizmu, ki jo ZDA nekontrolirano vodijo po celem svetu.

(Noyaux Armés pour l'Autonomie Populaire, Oborožena celica za ljudsko avtonomijo), ki sta predstavljali militantno politično koordinacijo za avtonomno gibanje. Leta 1979 se je transformirala v urbano gverilsko organizacijo in izvajala napade pod parolami anti-imperializma in obrambe delavstva. Izvedli so okrog petdeset napadov, med drugim strelni napad 1. maja 1979 na sedež delodajalske federacije, napad na francoske vladne stavbe, nepremičninske agencije, vojaška poslopja, podjetja vojaške industrije ter predstavništva Izraela.

Njen nastanek ni bil načrtovan, vendar so si dogodki sledili drug za drugim, tako da se je oblikovala skupina, ki je uveljavljala urbano gverilo. Takraten položaj je bil specifičen, saj je bila subverzija povsod, tako se je vse spreminjalo v priložnost za kritično akcijo in vizijo, da se stvari lahko radikalno spremenijo. Dnevni aktivizem je obsegal zasedbe, nasilne demonstracije, tradicionalno mobilizacijo aktivistov, kar je ustvarjalo prave razmere za razvoj revolucionarne politike. Temu pa je, po njihovih besedah, konec šestdesetih let botrovala tudi buržoazija, ki se je soočala s krizo dominacije, modela akumulacije in kapitalističnih socialnih razmerij; to je sprožilo možnost za zatiranje, da prevzamejo oblast na posebno oster način. Prav tako so se znotraj istega gibanja popolnoma prenovile ideje proletarskega internacionalizma in anti-imperializma.⁸⁷

Navdih so dobivali pri mnogih klasikih, kot so Marx, Engels, Lenin in tudi Mao, Che Guevara in Frantz Fanon. Prav tako so se sklicevali tudi na Situacioniste ter uporabljali Althusserja za okrepitev svojih analiz. Intelektualno znanje so nato utrjevali v praksi. Oborožena borba, ki je postala strateško orodje revolucionarnega upora, je bila odgovor na proti revolucionarno politiko, institucije ter kolaboracijo sindikatov s političnimi strankami. „Vzeli smo ideje dolge revolucionarne borbe od Maa in jih prilagodili metropolitanski realnosti. Obupali smo nad idejami postopnega zbiranja sil, ki se bodo oboroženo bojevali, 'ko bo prišel čas' ter ustvarili gverilsko aktivnost kot nepogrešljivo orodje revolucionarnega razreda takoj zdaj, s čimer se lahko uniči sistem globalnega izkoriščanja ter ustvarijo alternativne družbene organizacije.“⁸⁸

„Naša resnična moč je ležala v slogi tovarišev v tovarnah, sosekah, šolah, pisarnah; sloga brez včlanjenja in članskih kartic, s katero smo zavračali vse delitve, ki so ogrožale pravo razredno enotnost; z drugimi besedami revolucionarna strategija. Iz te enotnosti je nastala proletarska levica, ki je skozi borbo zgradila revolucionarno organizacijo.“⁸⁹

Leta 1984 so navezali stike z nemško radikalno skupino RAF, s katero so izvedli tudi nekaj skupnih akcij; s tem je njihova aktivnost preseгла francoske meje in se začela pojavljati tudi v

⁸⁷ Interview with Joëlle Aubron of Action Directe, 2002
(http://www.kersplebedeb.com/mystuff/texts/aubron_1992.html)

⁸⁸ Interview with Joëlle Aubron

⁸⁹ Prav tam

sosejni ZRN.⁹⁰ Januarja 1985 so spisali skupen tekst, s katerim so želeli povezati akcije, ki bodo uničile centre imperialističnih strategij, saj so se na teh področjih vojaško in ekonomsko krepile, z namenom, da ohranjajo globalno dominacijo. Po tej skupni izjavi so izvedli precej skupnih akcij, v katerih pa niso napadali skupaj, temveč vsaka skupina za sebe.

21. februarja 1987 so bili njeni glavni člani Jean-Marc Rouillan, Nathalie Menigon, Georges Cipriani in Joëlle Aubron aretirani ter kasneje obsojeni na doživljenjsko zaporno kazen. Vsi pripadniki skupine Action Directe so želeli, da jih obravnavajo kot politične zapornike, vendar tega niso uspeli doseči. Leta 2004 je bila Joëlle Aubron izpuščena zaradi bolezni, zaradi katere je tudi dve leti kasneje umrla. Ostali člani so tudi v zelo slabem zdravstvenem stanju in se borijo za izpustitev. V njihovo podporo je bilo izvedenih tudi mnogo akcij s strani levičarskih aktivistov, ki se borijo za njihov izpust.

AVTONOMNI

Autonomia, Autonomien ali avtonomisti so bila imena, uporabljena za različna popularna družbena in kontrakulturna gibanja v Italiji, Nemčiji, na Danskem, Nizozemskem in ostalih predelih Evrope v zadnjih tridesetih letih. Vse te formacije so radikalno nasprotovale avtoriteti in dominaciji, ki se je pojavljala v vsakodnevni praksi. Njihove glavne vrednote in cilji so bili želja po individualni svobodi z možnostjo izbire ljudi, s katerimi bi želeli živeti in delovati skupaj, brez vmešavanja pohlepnih, nasilnih posameznikov ali nehumanih birokracij.

Prvo gibanje imenovano Autonomia se je pojavilo v Italiji v času vroče jeseni leta 1969. V sedemdesetih so se oblikovale grupacije majhnih kolektivov, ki so delovali, s podobnim namenom boja proti kapitalizmu, na različnih področjih in tako širili svoje ideje na delovnih mestih, v vrtcih, šolah in soseskah. Takratna družbena situacija je pripeljala do porasta državne represije, s čimer je posledično množičnost družbenih gibanj upadla, povečala pa se je teroristična dejavnost urbanih gveril, ki je mnoge odvrnila od političnega aktivizma. Tako je postopoma tudi avtonomistično gibanje v Italiji usahnilo, vendar pa je služilo za zgled političnemu organiziranju mladih v Zahodni Nemčiji. Tam so se v sedemdesetih letih oblikovale mreže kolektivov, imenovanih Avtonomni, tudi *Spontanis*, ki so bili povezani z radikalno levico tistega časa (mdr. tudi z RAF-om). Vzniknili so v letu 1973, združeni okoli časopisa *Wir wollen Alles* (Zahtevamo vse). Njihova aktivnost je bila močno povezana s *skvoterskim* gibanjem, ki se je v začetku osemdesetih let vtisnilo v nemško zgodovino. Zaradi ekonomske recesije v Nemčiji in selitve v predmestja je bilo v večjih mestih ob koncu sedemdesetih let zapuščenih mnogo zgradb in mladi so se vse bolj odločali za njihovo

⁹⁰ <http://www.action-directe.net>

zasedbo, ki jim je omogočala delno osamosvojitve. Tako so se postopoma začeli razvijati radikalni socialni centri, kjer so mladi živeli po načelih skupnosti in se začeli tudi politično angažirati z različnimi grass-root iniciativami proti izkoriščanju, patriarhiji in izražali težnje po solidarnosti z najrevnejšimi deli sveta. Po združitvi obeh Nemčij so avtonomni svoje delovanje preusmerili predvsem na boj proti vse bolj prisotnemu porastu neonacizma.⁹¹ Nekaj skupin, organiziranih kot avtonomni, je tudi zavračalo poskuse organiziranja „avantgarde proletariata“ z namenom povečanja zavesti med množicami, saj so verjeli v spontano in avtonomno organiziranje delavskega razreda, v anti-kapitalističen in militanten boj proti celotni dominaciji kapitala nad sferami produkcije in reprodukcije. Njihove akcije so tako zajemale stavke proti najemninam, zasedanje tovarn in hiš ter tako širitev zavračanja dominacije kapitalizma nad samo sfero produkcije. Med leti 1975 in 1978 so postali številnejši, vendar so ves čas obdržali ohlapno organiziranost. Podoben vzorec radikalnih avtonomističnih gibanj se je pojavljal tudi po ostalih državah Evrope. Skupna značilnost teh skupin, ki sebe imenuje Avtonomni, je ravno v načinih organiziranja, temelječih na ne-avtoritarnih, ne-hierarhičnih principih organiziranega odpora proti kapitalistični ureditvi sveta.⁹²

1.3. SPECIFIKE LEVIČARSKEGA TERORIZMA

Terorizem ni preprosto le nasilje, temveč je simbolno orientirano nasilje ter se uporablja kot neke vrste komunikacijski medij - delujoč kot najširši modus komuniciranja, ki ga razumejo vsi, ne glede na poznavanje jezika, običajev, starosti, ipd. Izvorna uporaba tega termina sega v čas francoske revolucije in predstavlja težnjo po mogočih socialnih in/ali političnih spremembah. Pojmovan je kot nekaj slabega, nehumanega, nekaj, kar uničuje družbo in njene tradicije. Katarina Tomaševski v terorizmu vidi deklarativno vojno proti državi, zaradi premoči države v tej borbi pa pripelje teroriste, da svoje napade izbirajo na simbolni ravni. Zato uspešnost akcije velikokrat obvisi na medijski pokritosti in odmevnosti v javnosti.⁹³ Kot splošno definicijo terorizma Igor Primorac poda razlago, ki terorizem opisuje kot namerno uporabo sile ali grožnje z njeno uporabo proti nedolžnim ljudem, ki ima namen z ustrahovanjem prisiliti neke ljudi k nečemu, česar drugače ne bi storili.⁹⁴ Vendar pa je razumevanje terorizma, kljub široki odmevnosti, še vedno precej nejasen pojem. Ta nejasnost pa povzroča, da se vse kar zajema pojem terorizma, avtomatsko uvrsti izven meja sprejemljivega ravnanja in posledično izniči kakršnokoli motivacijo, ki bi se morda pojavila pri gledalcu, da se vpraša o naravi njihove stiske in morebitni legitimnosti njihovih zahtev. Retorika učinkovito zaduši politično razpravo, zavrne pozive k pogajanju in posledično utre pot nasilju z

⁹¹ Young Daniel Dylan, *Autonomia and the Origin of the Black Bloc* (<http://www.ainfos.ca/01/jun/ainfos00170.html>)

⁹² Della Porta, *Social Movements, Political Violence, and the State*, 103

⁹³ Kalinić Pavle: *RAF: 1970-1998, Profile International*, Zagreb, 2002, 10-12

⁹⁴ Primorac Igor ur., *Terorizem. Filozofska vprašanja*, Krtina, Ljubljana, 2005, 55

državnim privoljenjem.⁹⁵ Kot pravi Debord „ta tako popolna demokracija sama proizvaja svojega nedoumljivega sovražnika, terorizem. Dejansko hoče biti presojana bolj po svojih sovražnikih kot po svojih rezultatih. Zgodovino terorizma piše država; je torej poučna. Gledalstvo seveda o terorizmu ne more vedeti vsega, lahko pa ve dovolj, da je prepričano, da je v primerjavi z njim vse drugo povsem sprejemljivo, v vsakem primeru bolj racionalno in bolj demokratično.“⁹⁶

Pod imenom terorizma se skriva veliko različic, predvsem je izrazita ločnica med levimi in desnimi radikalnimi borbami. Temeljna razlika je v družbenih očitkih s strani militantov. Levi terorizem se je izražal predvsem veliko bolj selektivno; napadali so točno določene tarče - simbole sistema prek katerih so prikazali njegovo ranljivost in s tem v očeh depriviligiranih prikazali, da država ni nedotakljiva. Simboli države pa so lahko tako osebe kot institucije. Zato je žrtev pri levičarski urbani gverili manj kot pri ostalih oblikah. Pomembna specifična levih terorističnih skupin je tudi v tem, da jih ogromno izmed njih sploh ne izbira visoke stopnje nasilja, temveč so njihove tarče osredotočene predvsem na materialno uničenje in simbolno raven delovanja in izražanja lastnih prepričanj. Značilnost desnega terorizma pa je ravno masovnost, napadi na namerno izbrane cilje, kjer bo čim več žrtev in narejena čim večja materialna škoda, z namenom, da ljudem vcepijo vsesplošen strah in negotovost. Strah prisostvuje tudi pri levem terorizmu, vendar v drugačni meri, saj ima namen prestrašiti ciljne ljudi na določenih položajih, ne pa širših množic. Želi si namreč pridobiti čim večje simpatije med splošno populacijo, predvsem pri delavskem razredu, ki ga smatra za mobilizacijski potencial revolucionarnega trenja, razvijajočega se iz ustvarjenih gverilskih situacij. Njihov cilj je ustvarjanje predrevolucionarnega stanja, ki bo prek urbane gverile pripeljalo množice do stanja zavesti, da bo sprememba mogoča le z oboroženim odporom.

Desni terorizem deluje tudi kot zastraševanje populacije, da ne skrene v levo in ga tako lahko umestimo pod *represivni* terorizem, ki ohranja stanje ter je včasih celo financiran s strani tajnih služb ali „sponzorjev“, ki izhajajo iz vrhov multinacionalnih korporacij. Ta dvojnost pa pripelje do pogostih bojov med radikalnimi skupinami desnice in levice, ki pogosto močno pripomorejo k mobilizaciji in notranji utrditvi skupin, tako ene kot druge strani.⁹⁷

Urbana gverila je bila tudi veliko bolj spontanega nastanka, saj se je razvila iz protestov leta 1968, ki so ob stalnem naraščanju državne represije postajali vedno bolj nemočni in neučinkoviti. Tako so se oblikovale radikalne skupine „borcev za svobodo“, ki so najprej legitimirale nasilje kot defenzivno rabo in ga videle kot edino možnost proti nasilju državnega aparata.

⁹⁵ Prav tam, 231

⁹⁶ Debord Guy, Družba spektakla/ Komentarji k Družbi spektakla/ Panegirik, Šou, Študentska založba, Ljubljana, 1999, 162

⁹⁷ Kalinić, RAF, 14

1.4. PODOBNOSTI IN RAZLIKE MED SKUPINAMI

Ena glavnih skupnih značilnosti radikalnih skupin je ravno v tem, da njihova gverilska aktivnost izhaja iz *underground*-a, drugače pa se med seboj zelo razlikujejo, torej njihova razširjenost, čas obstoja, stopnja nasilja in podobne specifikacije, ki se navezujejo na raznolike dejavnike in okoliščine, v katerih se je gverila izoblikovala. Ta notranja podobnost, vezana na *underground*, je zelo pomemben dejavnik, saj prek nje skupine povezuje tudi notranja strukturiranost. Struktura, ki se je oblikuje v *underground*-u je odprta le *clandestinim* militantom in onemogoča vstop zunanjim simpatizerjem. V bolj organiziranih skupinah je bila hierarhično urejena, z izjemo posameznikov v vertikalnih odnosih, ki odločajo o strategijah pomembnih akcij. Vzpon po hierarhični lestvici je bil v „karieri“ gverilca mogoč le tako, da se je prej ali slej umaknil v *underground*. Tako gre za postopen proces, v katerem se posameznik ni odločil, da bo postal militant, temveč je šlo za splet dogodkov, ki so se običajno razvijali v tej smeri. Bolj so se gibali v krogih radikalnih skupin, več prijateljstev so sklepali in postopoma podredili tudi svoje življenje gverili, iz katere tudi kasneje ni bilo lahko izstopiti, saj bi bile tako militantne akcije brez smisla, odgovornost za njih pa bi bila za posameznika pretežka. Prav tako bi član lahko ob izstopu izdal druge tovariše, ki so v teh uličnih bojih umrli ali bili aretirani.⁹⁸

Organizacijska shema radikalnih skupin je bila precej ohlapna, razdeljene so bile na manjše skupine, ki so delovale na različnih področjih. Skupine so bile med seboj sicer povezane, vendar avtonomne. Takšne strukture in neavtoritarni odnosi znotraj skupin so bili najbolj izraziti v skupinah z nižjo stopnjo nasilja, ki tudi niso bile popolnoma izolirane v ilegali, temveč so še vedno imele povezave z zunanjim svetom. To so bile predvsem skupine kot so bili deli Gibanja 2. junij in Revolucionarnih celic, ki niso izvajale *clandestinih* akcij in Angry brigade. Action directe in N17 sta bili najbolj podobni, tako po strukturi kot po načinu izvajanja akcij, najbolj radikalnima skupinama RAF in Brigade Rosse. V vseh pa so se člani poznali že od prej in med njimi so bile že razširjene mreže prijateljstev, prek katerih so se tudi povezovali v različne celice. Razlika pa je bila v tem, da so za skupine, ki so se popolnoma izolirale v *undergroundu*, te mreže predstavljale praktično edino interakcijo z drugimi posamezniki. Večja izolacija je rasla skupaj s stopnjo nasilja zaradi varnostnih vzrokov, toda s tem je prihajalo tudi do mnogih nasprotovanj znotraj skupin (glede žrtev, izvedbe akcij, ranjenih), kar pa je močno vplivalo na rekrutacijo. Ta je postajala vedno težja, saj so bile te skupine izolirane ter vse bolj podrejene notranji dinamiki, brez pogostih interakcij s širšo okolico.⁹⁹

⁹⁸ Della Porta, *Social Movements, Political Violence, and the State*, 113-116

⁹⁹ Prav tam, 115-166

Bolj kot so bile skupine izolirane višja stopnja nasilja je vzniknila in s tem je narasla tudi policijska represija; vse to pa je za seboj prineslo večje število žrtev, ki so začenjale preraščati količino uničenja lastnine. Demonstrativne akcije skozi prehode k višji stopnji nasilja preidejo v vojno z državo in njenimi represivnimi organi. Z izolacijo pa je skupina tudi izgubljala vero, da lahko karkoli spremeni, saj je bila popolnoma odrezana od ostale populacije in je ni mogla več realno spremljati, niti vplivati nanjo.¹⁰⁰ Tako so se zaprle same vase in svoje delovanje obrnile predvsem v lasten obstanek, saj so bile pod stalnim pritiskom državne represije, veliko lažje izsledljive, s čimer pa se je povečala tudi nezmožnost rekrutacije. To je seveda peljalo v še večjo izolacijo ter s tem vedno bolj zmanjševalo možnosti za pobeg. Tako so se v tem stanju skupine ukvarjale predvsem same s seboj in začele izgubljati na moči.¹⁰¹

Vsem skupinam je bilo skupno tudi to, da so bili najpogostejši napadi bombni. Njihov cilj ni bil čim večje uničenje posesti in čim večje število žrtev, temveč je bil poudarek na demonstrativni ravni, vsaj na začetku, nato pa pri radikalnejših skupinah stopnja nasilja in žrtve narastejo in ne moremo več govoriti le o simbolnem nasilju. Skupine so bile tudi v sporih glede izvedb militantnih akcij. Tako je na primer imelo Gibanje 2. junij na začetku močno kritično stališče do RAF-a zaradi žrtev, ki so bile posledice napadov, vendar so tudi sami kasneje imeli nekaj žrtev v akcijah (toda največje število žrtev terorizma v sedemdesetih in osemdesetih letih je še vedno nastalo ravno ob gverilskih napadih RAF-a). Večina napadov je bila usmerjena v propagandne namene, saj so želeli demonstrirati, da so nasilni napadi proti političnim in socialnim sovražnikom, veliko bolj učinkoviti kot nenasilni. Ostale tarče so bile ali „obrambne“, torej usmerjene v lasten obstoj (bančni ropi, streljanje ob aretacijah, kaznovanje izdajalcev,...) ali proti represivne.¹⁰²

Pomemben skupen dejavnik skupin je bilo tudi *skvotiranje* oziroma kontrakulturno življenje, ki sta bila nekje bolj, drugje manj prisotna pri vseh skupinah. V zasedenih stavbah se je vzpostavljala alternativni vrednotni sistem med prijatelji, tovariši, soborci, s katerimi so skupaj tako živeli kot tudi izvajali akcije. Najbolj izrazito se je takšen način življenja prakticiral znotraj izoliranih skupin, ki so popolnoma zavrgle družbene vrednote in na podlagi ideološkega prepričanja gradile na alternativnih življenjskih vzorcih.¹⁰³

Ideološko so si bile skupine med seboj precej podobne in so nihale med maoizmom, klasičnim marksizmom in leninizmom, socialističnimi trendi in anarhizmom. Strateško in idejno pa so se precej razlikovale, kar je bila posledica geografsko-politične situacije, v kateri so se

100 Prav tam, 134

101 Prav tam, 135

102 Prav tam, 120-121

103 Prav tam, 149-150

oblikovale. RAF je vodil pretežno anti-imperialističen boj in se tako osredotočal bolj na NATO baze in ustanove ZDA ter na pomembnejše člene imperializma ameriške ter nemške politike in gospodarstva (mediji, politika in gospodarstvo). Mnogo akcij pa je bilo solidarnostnih s podobnimi gverilami po Evropi. Druga generacija pa je dajala poudarek predvsem izpustitvi članov, ki so prestajali zaporno kazen (Free-the-guerilla).¹⁰⁴ Rdeče brigade so bile usmerjene bolj na delavstvo in so svoje akcije izvajale v tovarnah, katerih v Nemčiji nikoli niso napadli. Mnogo napadov je bilo tudi na pomembne osebnosti fašističnih organizacij ter seveda politike in gospodarstva. Revolucionarne celice so izvajale akcije z manjšo stopnjo nasilja. Podajali so zahteve po mladinskih centrih in izvedli nekaj napadov na odgovorne za zapiranje le-teh, se osredotočali na tematike, povezane s splavom, ekološko problematiko, anti-nuklearnim gibanjem ter ponarejali vozovnice z namenom opozarjanja na problematično višanje cen prevoza. Izogibali so se orožju in so uporabljali materiale iz vsakodnevne rabe (lepilo za uničenje avtomatov za vozovnice, doma narejene bombe,...). Akcije Angry brigade so znane predvsem po požigih in uničenju posesti. Nasilje je namreč skozi ves njihov obstoj ostalo na simbolni ravni uničenja privatne lastnine, saj so bili vsi njihovi podvigi brez žrtev. Njihove zahteve so bile usmerjene predvsem proti angleški politiki in ameriškim ustanovam, ki so bile tudi najpogostejše tarče napadov.

Raznolika izbira tarč kaže na različne težnje v mobilizaciji. Zaradi prepričanja prebivalstva v stanje, v katerem se kapitalizma ne da premagati, je ravno delavski razred postal zadovoljen s tistim kar ima, kar je pri revolucionarjih porajalo nezaupanje, saj niso mogli več s tolikšno sigurnostjo računati nanj. Predvsem v primeru RAF-a je opazna izguba vere v delavski razred, zato so videli bazo revolucije v „tretjem svetu“. Urbano gverilo v zahodnih metropolah pa so razumeli kot subjekt, ki bo omogočil mednarodnim brigadam zmago v revolucionarnih vojnah, ki so se odvijale v „tretjem svetu“. Zavedali so se, da množice ne bode storile ničesar, saj niso verjele v možnosti sprememb. Populacija v bogatih državah namreč ne bo spremenila ničesar, saj so ljudje relativno premožni in živijo precej udobno. Tako so poskušali vzpostaviti situacije, ki bi producirale frustracije, s čimer so želeli nasloviti predvsem marginalne skupine, ki so bile nezadovoljne in velikokrat obupane.¹⁰⁵ To nezaupanje je povezano s pomanjkanjem nemške revolucionarne tradicije, ki je bila veliko šibkejša kot v Italiji, kjer so imeli gverilci precej širšo javno podporo, predvsem med delavskim razredom, nasilje pa je bilo obravnavano kot legitimen del v zgodovini bojev delavskega razreda.

¹⁰⁴ Prav tam, 121

¹⁰⁵ Prav tam, 130-131

1.5. VZPON IN UPORABA NASILJA

Potrebno je upoštevati mnogo vidikov, da lahko podamo analizo tako kompleksnega področja kot je uporaba nasilja. Na podlagi zgodovinsko primerjalne metode na makro, mezo in mikro nivoju, želim zajeti glavna razmerja med političnim nasiljem različnih skupin in državnimi represivnimi organi. Predvsem želim prikazati način organiziranosti in delovanja teh skupin ter njihove vzroke za uporabo nasilja. Della Porta politično nasilje razdeli na štiri različne oblike: *nespecializirano nasilje* (nizka in neorganizirana stopnja nasilja), *semimilitantno nasilje* (nizka, vendar bolj organizirana stopnja nasilja), *avtonomno nasilje* (lahko tudi visoka stopnja nasilja, uporabljena s strani šibko organiziranih skupin, ki ga utemeljujejo kot spontano povračilo), *clandestino nasilje* (visoka stopnja nasilja skupin, ki so organizirane v underground-u za eksplicitne namene boja z radikalnimi oblikami kolektivne akcije).¹⁰⁶ Prek teh skupin tudi sama razporejam in vzporejam omenjene skupine. Najodmevnejši in najbolj aktivni skupini izmed izbranih, RAF in Brigade Rosse – Nero, se v svojih najaktivnejših letih uvrščata v zadnjo kategorijo, torej izvajata *clandestino* obliko nasilja. Prav tako bi pod to skupino lahko uvrstili tudi grško organizacijo November 17, vendar je na začetku mejila na *avtonomno* stopnjo nasilja, saj skupina ni imela visoke stopnje organiziranosti, njeno delovanje pa je bilo predstavljeno kot neke vrste povračilo za delovanje militantne oblasti hunte. S padcem le-te in delnim idejnim preoblikovanjem skupine, pa je skupina postala bolj organizirana in je nastopala z visoko stopnjo nasilja. Prav tako ima podobno zgodbo, od povračilnih akcij k splošnim, skupina Gibanje 2. junij iz Nemčije, vendar s to razliko, da so njihove aktivnosti večinoma zavzemale formo nižje stopnje nasilja. Skupino Action Directe bi lahko umestili med *avtonomne* oblike, saj so zavzemali visoko stopnjo nasilja s srednjo stopnjo organiziranosti, vendar so bili v obsežnosti akcij veliko šibkejši od sorodnih skupin v Nemčiji ali Italiji. Angry brigade lahko umeščamo med *semimilitantne* skupine, saj so imeli precej dobro organizacijo, vendar so bili številčno precej šibki in precej bolj podobni Avtonomnim in Revolucionarnim celicam, katerih akcije so bile prav tako vezane na manjšo stopnjo nasilja kot pri preostalih radikalnih skupinah. Avtonomni, če jih sploh lahko zajamemo v te specifikacije, pa nihajo med *nespecializiranim* in *avtonomnim* načinom izvajanja akcij, saj so bili vsi kolektivi zelo ohlapno organizirani in so uporabljali različne oblike nasilja, vendar najpogosteje nižje stopnje. To razdelitev je precej težko uporabljati za opredelitev skupin, saj sta se aktivnost in stopnja političnega nasilja znotraj skupine močno spreminjala v času njenega obstoja.

Politično nasilje je vezano na protestne cikle, skozi katere se skupine, ki ga vršijo, oblikujejo

¹⁰⁶ Prav tam, 4

in krepijo. Nova radikalna levica, ki se je dvignila s koncem šestdesetih let, se je izvila iz študentskega gibanja v Evropi, katero je zahtevalo temeljne spremembe. Te zahteve so postopoma pripeljale do uporabe političnega nasilja kot sredstva za doseg ciljev.

V času formacije študentskega gibanja (1967-1969), je bilo nasilje spontano in *nespecializirno*, iz njega pa so se oblikovale revolucionarne fronte, ki so že uporabljale *semimilitantno* nasilje ter občasno tudi *clandestino* nasilje. To je bilo obdobje ločevanja s staro levico in vzpostavljanja novih idej ter taktik za opozarjanje in širjenje le-teh. Prišlo je do stopnjevanja in vse širše želje po ponovnem vzpostavljanju kontrakturnih vrednot. Mobilizirala so se tudi različna gibanja, med drugim tudi feministično (prisotno je bilo tudi v urbani gverili, kot poseben del Revolucionarnih celic, imenovan Rdeče zore). Ta faza je pripeljala do stopnjevanja nasilja, kar pomeni, da je uporaba *clandestino* nasilja postala splošnejša in pogostejša. V naslednji fazi, med leti 1977-80, se je položaj še bolj zaostрил (prišlo je tudi do pojava anti-nuklearnega gibanja) ter dosegel nekakšen vrhunec v protestnem ciklu, v katerem je bila uporaba najvišje stopnje nasilje najpogostejša. Sredi osemdesetih in v devetdesetih so se pojavila ekološka gibanja in mnogo novih protestnih kampanj, ki so se bile pripravljene pogajati s starimi in iskati nove politične zaveznike. V tej fazi političnega nasilja praktično ni bilo več.¹⁰⁷ Zadnje faze se začnejo precej razlikovati glede na prostor, v katerem vzniknejo. V Italiji in Nemčiji je bilo dokaj enotno, po drugih državah pa se je razvijalo precej drugače. V obeh je zgodovinska podlaga podobna, saj so posledice 2. svetovne vojne pustile precejšen vpliv, kar se je kazalo predvsem v nezaupanju prebivalstva v politiko in pomanjkanju demokratične tradicije.¹⁰⁸ Vendar pa v Italiji fašizem ni bil tako strogo obsojen kot v Nemčiji, kjer v šestdesetih in sedemdesetih letih sploh ni bilo tega trenda med družbenimi gibanji. V Italiji pa so se fašistične skupine organizirale predvsem v okviru MSI (Movimento sociale italiano). Angry brigade se oblikujejo precej ločeno od revolucionarnih trendov Italije in Nemčije ter so se tudi tako ideološko kot taktično oddaljile od njih, vendar so si protestni cikli, v primerjavi s Francijo in Grčijo, še najbolj podobni, vendar brez pojava najvišjih stopenj političnega nasilja. Action directe se vzpostavi veliko pozneje kot druge gverile, tako da ni bila nepretrgano vezana na študentsko gibanje in je delovala precej v skladu s staro radikalno levico Francije. Tako je bil protesten cikel precej drugačen, predvsem je bila levica veliko bolj složna, politično nasilje visoke stopnje pa je vzniknilo le za kratek čas, vendar je gverila z manjšimi akcijami ostala aktivna do danes. Predvsem pa se je ločeno oblikovala N17, ki se je precej razlikovala glede na politično situacijo, v kateri je vzniknila. Militantna hunta je pomenila močan represiven sistem, v katerem se je tako študentsko kot radikalno gibanje oblikovalo precej po svoje.

107 Prav tam, 47-54

108 Prav tam, 73

Razvidno je, da je bilo politično nasilje prisotno skozi celotne protestne cikle, saj je vzniknilo že v množičnem gibanju in se je nato le zaostriло z nastankoma radikalnih skupin - majhnih kolektivov militantov, ki so se formirali iz množice. Nasilje je bilo šibkejše stopnje v času široke mobilizacije, ko pa je bila ta v zatonu, se je dvignilo politično nasilje na višjo stopnjo, neposredne akcije na zasebno lastnino in osebe pa so postale vse pogostejše.

Ob premisleku o razlogih za uporabo in vzpon tovrstnih radikalnih aktivnosti je, Della Porta poiskala vzroke tudi v navezavi na politične sisteme in represivno delovanje državnega aparata. S policijo in njeno brutalnostjo je bilo povezanih mnogo odhodov v ilegalo. Najprej so bili aktivisti presenečeni nad policijsko represijo, kmalu pa so jo umestili v širši okvir državne oblasti, ki ne omogoča drugačnega mišljenja in družbenih sprememb.¹⁰⁹ Tako je študentsko gibanje nasilje in gverilske akcije velikokrat opisovalo kot odziv na državno nasilje. Revolucionarne tehnike pa kot opravičilo za dosego višjih ciljev v njihovi borbi. Podobno stališče so zavzemale tudi radikalne skupine, ki so v tem zgodovinskem obdobju vodile urbano gverilo. Tako je nasilje pravzaprav vzniknilo zelo spontano in nepričakovano, kar je zahtevalo tudi precej časa in energije, da so se gverilstva izučili in „privadili“ nanj. Druga generacija pa se je veliko lažje in prej socializirala v nasilno borbo, saj je bila ta navzoča že vse njihovo družbeno udejstvovanje.¹¹⁰

Razumevanje revolucionarnega nasilja lahko razdelimo na nasilje dolžnosti (*Ought*) in nujnosti (*Must*). Verovanje v uspeh revolucije je izginil, kapitalizem je postal edini in večni, zaključen sistem, ki se ga ne da več spodnesti; takšno razumevanje povečuje revolucionarno odsotnost, saj posamezniki s takšnim glediščem revolucionarno delovanje sprejemajo kot dolžnost (*Ought*) ter se ne organizirajo v odpor. Radikalne skupine sedemdesetih let pa, so svoje revolucionarno delovanje sprejemale kot nujnost (*Must*), saj so svojo situacijo videle kot neizhodno in obupano; to, jih je pripeljalo do nuje po uporu in bolj, ko so se odmikali v ilegalo, večja je postajala ta nujnost.¹¹¹

Pomemben člen obstoja gverilskih skupin je bilo notranje razumevanje in opravičevanje nasilja in žrtev, ki so jih povzročali. Pogosto so opravičevale nasilje historične, lingvistične in religiozne makronaracije, ki so bile obdane z eklektičnimi ideološkimi okvirji. Tako so militanti nasilje sprejemali kot osnoven diskurz socialnega gibanja. Okvir je bil večinoma marksistično-leninističen z delavskim razredom kot revolucionarnim subjektom. Od partije ni bilo pričakovati nikakršnega revolucionarnega duha, kar so radikalni aktivisti videli kot pomanjkljivost in težnjo po

109 Prav tam, 81

110 Prav tam, 155

111 Slavoj Žižek, *The Obscenity of Human Rights: Violence as Symptom*

(<http://libcom.org/library/the-obscurity-of-human-rights-violence-as-symptom>)

iskanju alternative, ki so jo našli v urbani gverili. Najbolj je bilo to prisotno v Italiji ter še bolj poudarjeno s fašistično grožnjo, ki se je oblikovala prek MSI. Tega v Nemčiji v sedemdesetih letih niso poznali, saj je javno mnenje močno nasprotovalo kakršnim koli nacističnim ideologijam. Vendar se je ta v osemdesetih letih prebudila tudi v Nemčiji, predvsem v vzhodni, kjer so se oblikovale neo-nacistične skupine, ki so predstavljale grožnjo tako gverili kot levici nasploh, predvsem zaostren pa je bil spor z Avtonomnimi.¹¹² Znotraj levičarske kulture je bilo nasilje nad fašisti najbolj legitimno, tako so bili predvsem v Italiji, pa tudi drugod, prvi spopadi gverile povezani ravno z desnico. To so bili ulični spopadi, v katerih so se tudi urili za poznejše akcije. Ob tem so se vzpostavljala nasprotja „mi“ in „oni“, ki so jih člani gverile ponotranjili ter s tovrstnim nasprotjem legitimirali rabo nasilja tudi pozneje. Poleg tega pa so bili za legitimacijo pomembni tudi heroiziranje lastnega delovanja, depersonalizacija žrtev (policija je le delec v kolesju kapitalističnega motorja) ter vojaška analogija (besedišče, razmišljanje, delitev na prijatelje in sovražnike).¹¹³

Poleg ideoloških okvirov in spleta okoliščin, ki so pripeljala posameznika do radikalnega delovanja, pa je osebni odločitvi botrovalo predvsem prijateljstvo, med seboj so se tovariši poznali in skupaj delovali že prej, večina je bila aktivna že v času študentskega gibanja in drugih uličnih dejavnosti, kjer so tudi pridobili znanje za poznejšo gverilo. Ob takšnih akcijah je bilo veliko ljudi zaprtih, ranjenih ali celo ubitih, kar je za seboj potegnilo ogromno odhodov v ilegalo. Solidarnost s tovariši je predstavljala eno pomembnejših vezi med militanti. Recipročna odgovornost do tistih, ki so bili zaprti ali ubiti, je mnoge silila, da so vztrajali do konca. Hkrati pa je bil navzoč tudi strah pred izgubo identitete in lastno soočanje z umori - za člane gverile je nasilje imelo smisel, ob izstopu pa bi za posameznika vse, kar so počeli, izgubilo kakršenkoli smisel.¹¹⁴

112 Della Porta, *Social Movements, Political Violence, and the State*, 157

113 Prav tam, 170-177

114 Prav tam, 185-186

1.6. ODZIV DRŽAV IN REPRESIVNIH ORGANOV

Sled tradicije marksistične teorije napeljuje neposredno na koncept države kot represivnega aparata, tistega aparata, ki vladajočim razredom omogoča nadvlado nad delavskim razredom in s tem posledično eksploatacijo prav tega razreda mezdnih delavcev. Država je torej najprej državni aparat in je s tem opredeljena kot represivni stroj v službi vladajočega razreda. Po Althusserjevem mnenju ima »vladajoči razred« v svojih rokah državno oblast in tako tudi nadzor nad represivnim in ideološkimi aparati države. »Vladajoči razred« s pomočjo ideoloških aparatov države tako z lahkoto širi vladajočo ideologijo¹¹⁵. Ter pravi, da je vloga represivnega aparata države predvsem v tem, da kot represivni aparat s fizičnim ali drugačnim nasiljem zagotavlja politične pogoje za reprodukcijo produkcijskih razmerij, ki so navsezadnje razmerja eksploatacije. Ne samo, da državni aparat zelo dobro poskrbi za to, da reproducira samega sebe, temveč tudi, da predvsem z represijo, zagotavlja politične pogoje za delovanje ideoloških aparatov države. Prav ti najbolj zagotavljajo samo reprodukcijo produkcijskih razmerij, pod ščitom represivnega državnega aparata.¹¹⁶ A država je smiselna samo v funkciji državne oblasti, kraja, ki nastopa kot cilj vsakršnega političnega boja. Zatorej je cilj razrednega boja v prvi fazi boj za državno oblast. Družbeni razredi, ki si pridobijo državno oblast, lahko uporabljajo državni aparat, da bi uresničili svoje razredne cilje. Zato mora po marksistični teoriji delavski razred prevzeti državno oblast, da bi razbil obstoječi buržoazni državni aparat in ga v prvi fazi nadomestil s popolnoma drugačnim, proletarskim državnim aparatom. V poznejših fazah pa bo proletariat sprožil radikalnejši proces destrukcije države (konec državne oblasti in vsakršnega državnega aparata).¹¹⁷

Marcuse, ki so mu mnogi tudi pripisovali položaj ideologa študentskega gibanja in radikalne levice je trdil, da ima vsak posameznik - če so se vsa sredstva pokazala za nezadostna - pravico do oboroženega odpora, s katerim lahko zaščiti ljudske in politične pravice. Ideje radikalnih skupin Nove levice z mnenjem o "osvajanju oblasti", v smislu neposrednega napada na centre politične kontrole (državo), skozi množične akcije pod vodstvom centralizirane masovne partije na razvitih kapitalističnih področjih, niso bile niti prisotne niti možne. Glavni razlogi za to so bili koncentracija ogromne vojaške in policijske moči v rokah oblasti ter prevladovanje reformistične zavesti med delavskim razredom.¹¹⁸

Tako se je radikalna leвица oblikovala avtonomno prek urbane gverile. 1971 je RAF zapisal: „Naš osnovni koncept urbane gverile napeljuje na povezavo med gverilo in množičnim delom. Vsi

¹¹⁵ Althusser, Balibar, Macherey, Pecheux, ur.: Ideologija in estetski učinek, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1980, 53

¹¹⁶ Althusser, Louis, Izbrani spisi, cf, Ljubljana, 2000, 76

¹¹⁷ Prav tam, 49-50

¹¹⁸ Markuze Herbert, Kontrarevolucija i revolt, Grafos, Beograd, 1979, 47

smo želeli delati v tovarnah, soseskah, v obstoječih socialnih skupinah, želeli smo vplivati na diskusije, eksperimentirati, se učiti. Jasno pa je postalo, da je to nemogoče. Kontrola politične policije nad temi skupinami, njihovimi sestanki, diskusijami je tako razširjena, da je nemogoče biti del njih, ne da bi bil izločen ali vstavljen v njihove spise.¹¹⁹

Tako so položaj razumeli tako študenti kot urbani gverilci, ki so državo jemali kot represiven organ, ki le reproducira samega sebe in ne omogoča nikakršnih sprememb. Tako se pojavlja kot najpogostejša tarča njihovih napadov, vendar se stopnja nasilja in številčnost tudi spreminjata glede na stopnjo represije. Bolj tolerantno, selektivno in blažje policijsko ravnanje vzpodbudi razširitev protestov. Večinoma se kaže, da so v manj represivni fazi vzcvetela socialna gibanja. Država pa se je na takšne formacije odzvala zelo represivno. Z višjo represijo sredi sedemdesetih let pride do demobilizacije (vrnitev v zasebno sfero). V osemdesetih, s tolerantnejšim policijskim delovanjem, se protest obnovi in mobilizacija zraste. Druga opazka pa je, da represija povzroči razširitev ostrejših oblik protesta, torej se ob upadu množičnega gibanja in mirnih protestov izločijo najbolj radikalni deli, ki uporabljajo visoko stopnjo nasilja. Tako bi lahko zatrdili, da sta državna represija in ravnanje socialnih gibanj recipročna.¹²⁰

Razširjenost radikalnih skupin in težko lociranje majhnih avtonomnih celic sta povzročala hude pritiske na državni aparat, ki je deloval proti njim na vseh svojih področjih, tako prek represivnih organov, kot ideoloških aparatov, predvsem medijev, ki so bili tako posledično tudi pogosta tarča napadov. To se kaže tudi v načinu zaporniške politike, ki so jo vršili nad političnimi zaporniki, izhajajočimi iz radikalne levice. Številni zakoni, sprejeti prav v te namene, so poostriili zaporniško politiko in prinesli „posebne zapore“ s slabo oskrbo, prirejenimi strožjimi pogoji, izolacijo, psihološkim mučenjem in podobnimi ukrepi. Zaporne kazni pa so bile tudi izjemno dolge, brez možnosti pogojnega izpusta, kar je tudi kazalo na visoko stopnjo strahu pred njimi. To je precej zanimiv izsledok, glede na njihovo maloštevilnost, kateri je botrovalo tudi večinoma precej nizko število napadov in splošno neodobravanje. Mnogokrat pa je bil terorizem tudi primeren izgovor za uttjevanje oblasti in izvajanja posebno strogih ukrepov, s katerimi so jo krepili, kar ob umanjkanju tega pojava nikakor ne bi bilo mogoče.

119 Della Porta, *Social movements, Political Violence, and the State*, 116

120 Prav tam, 79-80

2. RADIKALIZEM GLOBALNEGA MNOŽIČNEGA GIBANJA

2.1. VZPON, POMEN IN RADIKALIZEM GLOBALNEGA MNOŽIČNEGA GIBANJA

Nastanek družbenega fenomena globalne civilne družbe se izrazi deloma kot posledica, deloma pa kot nadaljevanje uporniškega duha sedemdesetih let in je vezan predvsem na globalno soodvisnost lokalitet, ki želijo soodločati pri pomembnih družbenih vprašanjih, ki jih globalizacija odpira. Po letu 1968 je civilna družba pridobila vlogo socialno političnega partnerja pri odločanju o pomembnih družbenih tematikah. S postopnim upadom udarnosti tako študentskega kot preostalega dela populacije, pa je to vlogo počasi začela izgubljati. Svet se je s krčenjem časa in prostora močno povezal, kar je prineslo številne temeljne gospodarske in politične spremembe, ki v zadnjih desetletjih odločno prevzamejo prvenstveno vlogo pri oblikovanju poti nadaljnje prihodnosti. Tehnološko izboljšanje, možnosti povezovanja in širjenja informacij, je ključno pripomoglo k izoblikovanju tovrstne soodvisnosti vseh delov sveta in soodločanja posameznih držav, ki postopoma izgubljajo politično funkcijo odločanja o temeljnih problematikah določenega prostora.

Vzporedno s temi trendi se je prilagajala tudi civilna družba, kar je opazno v mednarodnem sodelovanju in povezovanju že v sedemdesetih letih in kasneje, toda z največjim poudarkom na nacionalnih področjih. Kljub sledenju in mednarodnim sodelovanjem pa je civilna družba precej zaostajala za gospodarskim pretokom kapitala, ki je postopoma prilagodil svetovni položaj globalnemu trgu. Ključnega pomena pa je postalo obdobje globalnih množičnih protestov, ki je ustvarilo popolnoma drug aspekt civilne družbe in njene moči. To obdobje bi lahko začeli v letu 1999 z množičnimi protesti proti delovanju STO (Svetovni trgovinski organizaciji). Kljub temu, da ti protesti niso bili prvi, so bili ključnega pomena pri vzpostavljanju pojma tako imenovanega globalnega množičnega gibanja, saj kažejo na začetek novega načina razumevanja in spremljanja globalne družbene situacije ter izpostavljanja tematik, ki so bile prikrite in izgubljene v hitrem in množičnem sunku vzpona in nastanka tako imenovanega globaliziranega sveta, globalne kulture, politike soodvisnosti in globalnega trga dobrin in delovne sile, ki je za seboj puščal množico neizpostavljenih kršitev.

Po splošnem navdušenju nad koncem hladne vojne in začetkom miru, se je začelo obdobje ekonomskega povezovanja področij moči, ki so postopoma pripeljala do izkoriščanja revnih predelov sveta in njihove ekonomske odvisnosti. Množica globalnih težav pa je socialna gibanja povezala z enotno idejo, sicer popolnoma raznolikega globalnega družbenega gibanja. Ta je prav s

svojo mnogoterostjo začel kljubovati vse širšim težnjam po unifikaciji svetove populacije in opozarjati na številna krizna področja globalizacije, ki v pretežno le ekonomskem smislu postopoma prežemajo vse pore družbenega življenja povsod po svetu. Ena prvih in najpomembnejših kritik se tako nanaša prav na temeljne nosilce ekonomske globalizacije, multinacionalne korporacije, ki so s svojim početjem ustvarile nov pojav enotnega sveta, ne samo v gospodarskem smislu, temveč tudi na političnem, kulturnem in socialnem področju. Tako po mnenju Becka v moderni družbi nastajajo virtualni davkoplačevalci, ki jih večinoma predstavljajo multinacionalne korporacije, ki se glede na najboljši izkupiček selijo in prijavljajo svoje aktivnosti v conah brez davkov in se tako izogibajo davkoplačevalskim politikam nacionalnih držav ter brez omejitev delujejo na globalni ravni. Delovna mesta produkcije selijo v države z najcenejšo delovno silo, v tehnološko najrazvitejših in finančno najbogatejših predelih sveta pa postavljajo komercialne centre, kjer po nizkih cenah zadovoljujejo potrošnike. Lastne rezidence si gradijo v državah, ki jim socialno in ekološko najbolj ustrezajo ter tam zahtevajo luksuzne in kvalitetne storitve. Za vse omenjeno pa v državno blagajno malo prispevajo in le akumulirajo kapital v še večje presežke.¹²¹ Na delokalizacijo opozarja tudi Bourdieu in pravi, da je prav s tem procesom in mobilnostjo kapitala proti državam najnižjih plač, neo-liberalna politika prenesla konkurenčnost delavcev na globalni nivo. Tako je prek prehoda iz nacionalnega teritorija, v katerem je nastajal in je še vedno prisoten konflikt med delavci znotraj teritorija ter prihajajočo delovno silo (t.i. tujcev, tuje delovne sile), potisnila delavce v konkurenčnost z delavci na drugi strani sveta, ki so prisiljeni sprejemati nizke plače. Največji pomen daje ravno tej negotovostjo med vedno širšim krogom delovnega prebivalstva, ki ga poimenuje *prekariat*. Ta priložnostna zaposljivost, ki pomeni vedno večjo nadomestljivost in nepomembnost posameznika, je nova oblika dominacije, ki prisiljuje delavce k izkoriščanju, pri čemer tudi uporabi koncept *fleksploatacije*; ta predstavlja prav to konkurenčnost med delavci držav z visoko razvito socialo in dolgo tradicijo delavskega gibanja ter sindikatov, z delavci držav v „razvoju“, ki teh pogojev nimajo ustvarjenih. Ravno s tem pa se moč upora manjša, saj konkurenčnost na globalni ravni pomeni strah, ki mnoge prisili v pokornost in sprejetje izkoriščanja.¹²²

Poleg delovnih pogojev in izkoriščanja posameznikov, Beck opozarja tudi na globalno ekološki problem in moderno družbo poimenuje Družba tveganja. Ta namreč izpostavlja premnoga tveganja, ki svet peljejo v katastrofo, s katero se nihče ne želi ukvarjati. Beck v njej ugotavlja, da so največji onesnaževalci postali proizvajalci „razvijajočega“ sveta, v katerega se selijo vse večje korporacije „razvitega“ sveta, ki tam ceneje in brez ekoloških omejitev lahko proizvajajo poceni

¹²¹ Beck Ulrich, Kaj je globalizacija?: zmote globalizma – odgovori na globalizacija, Krtina, Ljubljana, 2003

¹²² Bourdieu Pierre, Acts of Resistance: Against the New Myths of our Time, Polity Press, Cambridge, 2000, 85-86

izdelke. Brezvestno onesnažujejo okolje, ne da bi se zavedali ali upoštevali globalne razsežnosti ekoloških katastrof. Beck ob tem uporabi koncept *efekta bumeranga*, s katerim opiše mobilnost onesnaževanja in dobro zajame problem s citatom: „*Stiska je hierarhična, smog je demokratičen*“.¹²³

Lokalno delovanje v globalnem kontekstu je postalo vodilo, tako vodilnih političnih in gospodarskih smeri, kot tudi smeri socialnih družbenih gibanj, ki so začela vznikat povsod po svetu in se tudi medsebojno povezovati. Kljub temu, da je v sedemdesetih letih pojav mednarodnega sodelovanja že deloma prisoten, se v devetdesetih letih oblikuje popolnoma nov fenomen. Glavne smernice niso več vezane le na mednarodno sodelovanje in pomoč podobno mislečih skupin, temveč ta pojav sovpada s korelacijo/soodvisnostjo posameznikov povsod po svetu, ne glede na prostor in čas. Povezanost globalne civilne družbe temelji prav na tej izkušnji, ki jo omogočata informacijska in tehnološka razširjenost; ta je omogočila povezave in drugačne načine upora, ki se širi tudi na druge sfere, med katerimi je eden izmed njih, nov način, imenovan kiberupor.

Padec blokovske delitve sveta je pri mnogih skupinah, ki so v sedemdesetih in osemdesetih letih gojile urbano gverilo, pustil velike posledice, predvsem pa upad verovanja v revolucionaren prevrat, ki bo odpravil kapitalizem po vsem svetu. Mnoge skupine so se v devetdesetih letih tudi razpustile ali pa je njihova aktivnost močno upadla in se v takšni meri ni več obnovila. Poleg velikega razočaranja nad padcem ideologij, ki je mnoga pričakovanja in upe usahnilo, so se vzpostavili tudi novi, manj vidni, vendar veliko bolj učinkoviti sistemi nadzora. S tehnološkim napredkom se je nadzor nad množično populacijo olajšal in razširil, kar je privedlo do blažjega represivnega sistema, ki izbruhne le v hudi grožnji. Brutalnost je močno upadla, razširili so se organizirani protesti, še bolj pa lobiranje, radikalizem pa je skoraj popolnoma izginil. Urbana gverila se je deloma preselila v države „razvijajočega sveta“, v Evropi in ZDA pa je zamrla, in se le deloma rekrutirala v ilegalnih akcijah posamičnih skupin, ki ne zavzemajo več visoke stopnje nasilja.

Znotraj globalnega množičnega gibanja se izoblikuje Black Bloc, ki ga sestavljajo posamezniki, delujoči v prej omenjenih različnih skupinah. Najradikalnejše skupine postanejo borci in akterji v gibanjih za osvoboditev živali in ekoloških gibanjih, ki so s svojim nastankom v osemdesetih letih predstavljala vzpon mirnih protestov. Te akcijske skupine, kot so ALF (Animal Liberation Front) in Earth First, pomenijo veliko grožnjo predvsem v ZDA in Veliki Britaniji, kjer so najaktivnejši ter spadajo med najbolj iskane teroristične organizacije, čeprav pri njihovih dejanjih ni žrtev. Rekrutacije iz starejših radikalnih skupin skoraj ni, vendar pa se deloma vzpostavi prek

¹²³ Beck Ulrich, Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno, Krtina, Ljubljana, 2001

Avtonomnih, predvsem v Nemčiji. Avtonomni delujejo predvsem s skupinami povezanimi s skvoterskim in antifašističnim gibanjem, nastalim v osemdesetih kot odgovor na vzpon neo-nacističnih skupin, ki začno prežemati predvsem Vzhodno Nemčijo.

Največja vez, ki ostane z radikalno levico sedemdesetih let, je na simbolni ravni, prek katere se oblikuje tradicija radikalne levice na tistih področjih, kjer je delovala. V tej tradiciji se izoblikuje Black Bloc, ki se vzpostavi znotraj globalnega množičnega gibanja predvsem v Evropi in ZDA. Nasilje, katerega formo komunikacije zajema Black Bloc, se ponovno vzpostavlja prek podobnih vzorcev kot v preteklosti. Zaradi represivnega odziva držav na vzpon in opozarjanja množičnega gibanja za pravičnejši svet, se vzpostavijo skupine, ki „branijo“ gibanje in se začno spopadati s policijo. V nadaljnjih protestih, v Pragi, Genovi, Göteborgu, itd., pa poleg te vloge nosi tudi komunikacijsko moč posameznikov, ki tako izražajo svoje nezadovoljstvo z obstoječim družbenim položajem. Z uničevanjem lastnine multinacionalnih korporacij ali „spornih podjetij“, ki sodelujejo pri ekonomskem izkoriščanju, izključujoči politiki, ekološko spornimi podjetji in podobnim želijo opozoriti na problem privatne lastnine kot take, na izkoriščanje kot njeno posledico in vse večjo stratifikacijo tako med ljudmi kot med posameznimi deli sveta. Medijska odmevnost, ki močno naraste ob senzacionalnosti nasilja, ponovno vzpostavi nasilje kot učinkovit komunikacijski medij. Tako skupine in posamezniki, ki se povežejo pod imenom Black Bloc, predstavljajo individuume, ki zavzemajo podobno stališče kot so ga zavzemale skupine urbane gverile, nasilje med protesti obravnavajo kot odgovor na državno nasilje, ki je veliko hujše in bolj uničujoče. Tradicija političnega nasilja je imela močno vlogo tudi pri Black Bloc-u, saj je njegova moč veliko večja v državah z močno tradicijo, kot sta Italija in Nemčija. Močna povezava pa se kaže tudi pri borbi za politične zapornike, katerih mnogo je še iz časa urbanih gveril.

2.2. ZNAČILNOSTI IN POSEBNOSTI GIBANJA

Množično družbeno gibanje je postalo prepoznavno predvsem s kritiko neoliberalnega kapitalizma in ekonomske globalizacije ter njenih negativnih učinkov. Toda globalizacije ne zavrača v celoti, temveč želi vplivati na njeno smer. Tako je mnogokrat napačno interpretiranje tega gibanja kot anti-globalističnega, potrebno spremeniti v razumevanje tega družbenega fenomena kot bitke za globalizacijo od spodaj (globalization from below). Transnacionalna povezanost političnih in družbenih akterjev od spodaj se je vzpostavila prek omogočenih tehnoloških zmožnosti interakcije, s katerimi je postalo povezovanje, informiranje in sovplivanje na globalno družbeno delovanje veliko hitrejša in učinkovitejša. Spremljanje družbenega dogajanja in mednarodno sodelovanje sta prinesla tudi širok mobilizacijski potencial, s katerim se je začelo oblikovati globalno množično gibanje za pravičnejši svet. Ta je s svojo močjo, ki se je prvič očitneje izrazila v Seattlu, pokazala težnje in zahteve po soodločanju prebivalstva različnih delov sveta o prihodnjem poteku in načinu politične in gospodarske poti sveta. Prek interneta, ki je postal eden najučinkovitejših mobilizacijskih medijev, so se tako začele spontano organizirati *ad hoc* urejeni koordinacijski kolektivi iz različnih delov sveta, ki so ob določeni priložnosti, najpogosteje ob sestankih najpomembnejših svetovnih gospodarskih in političnih velesil (kot so sestanki Mednarodnega denarnega sklada, Svetovne banke, G8, ipd.) prevzeli povezovalno funkcijo v zelo fleksibilni organizacijski strukturi, ki je ob teh srečanjih organizirala mednarodne demonstracije, ki so opozarjale na širok spekter globalnih problemov.

Organizacija, komunikacija, okviri in repertoarji večinoma prihajajo iz preteklih protestnih ciklov, vendar so prilagojeni obstoječi družbeni situaciji, predvsem na področju novih globalnih izzivov. Nedvomno se kaže kontinuiteta, izražena v zgodovini aktivistov in njihovih organizacij, z gibanji v preteklosti, tudi v tematikah, kot so delavstvo, mir, človekove pravice, ženska osvoboditev in zaščita okolja. Kaže pa se tudi mnogo novih elementov, ki so transformirali podobo družbenega gibanja, vzniklega v devetdesetih letih. Predvsem po širokem protestnem valu iz zgodnjih osemdesetih let, se je izrazila tendenca po institucionalizaciji organizacijskih struktur gibanja v formalnih združenjih in takšnem načinu specializacije na posamične tematike z določeno stopnjo pragmatizma ter z upadom poudarka, tako na protestu, kot na manj vidnih strategijah lobiranja in prostovoljnih akcijah. S tem so postala gibanja veliko bolj prilagodljiva in kompromisna.¹²⁴

V Seattlu so se tako združila bolj strukturirana združenja kot manjše afinitete; tako so se identitete premikale od posamičnih tematik do globalnih razsežnosti, vključujoč kritike neoliberalne

¹²⁴ Della Porta Donatella, Andretta Massimiliano, Mosca Lorenzo, Reiter Herbert, Globalization from below: Transnational Activities and Protest Networks, University of Minnesota Press, Minneapolis, London, 2006, 28-29

globalizacije, teme, vezane na eksploatacijo žensk, zaščito okolja, zaščito miru in socialne pravičnosti. Aktivisti so uporabili formo protesta - zasedbo ulic, v kateri je podobno kot v preteklosti prišlo do spopadov s policijo, kjer je bila uporabljena tudi fizična sila. Tako je vrenje, izhajajoče iz problematik, vezanih že na protestno gibanje šestdesetih in sedemdesetih let, postopoma preraslo v bolj organiziran način boja z lobiranjem in doseglo stopnjo napetosti, ki se je znova začela izražati z odhodom na ulice, vendar v sedanji situaciji v povezavi z globalno politiko. Ta je pri aktivistih in organizacijah vzpodbudila čedalje bolj razširjeno globalno solidarnost z najrevnejšimi predeli sveta ter težnjo po lastni identifikaciji z globalnim državljanstvom. Ne glede na razdalje in raznolike kulturne, socialne, ekonomske in politične specifike, globalno družbeno gibanje, po načelu solidarnosti, opozarja na nujno razumevanje in poznavanje svetovnega dogajanja, saj je soodvisnost različnih delov sveta prisotna v vseh porah družbenega življenja, s čimer bi se morali soočiti vsi individuumi in se angažirati na tem področju, saj drugače svobodna družba ni mogoča. Kot je zapisal Bakunin, je lahko „človek resnično svoboden samo med prav tako svobodnimi ljudmi; suženjstvo le enega človeškega bitja krši humanost in negira svobodo vseh. Svoboda vsakega je tako mogoča le kot svoboda vseh. Realizacija svobode skozi enakopravnost, v principu in resničnosti, je pravica.“¹²⁵ Tako mnogi aktivisti opozarjajo, da je v globalnem svetu potrebno globalno državljanstvo, ki z demokratičnimi principi in medsebojno solidarnostjo lahko soodloča o skupni prihodnosti.

¹²⁵ Bakunin Michael, *Revolutionary Catechism*, 1866
(http://dwardmac.pitzer.edu/anarchist_Archives/bakunin/catechism.html)

2.3. POGOJI ZA NASTANEK IN ZGODOVINA

Kot je že prej omenjeno, je množičnost tematik, ki pestijo svet po hladni vojni, razlog množičnih uporov proti ekonomski globalizaciji, proti kateri se je s koncem devetdesetih začelo oblikovati globalno množično gibanje, ki je z modernimi tehnologijami uspelo povezati raznolike skupine po vsem svetu in organizirati grass-root gibanje z možnostjo mobilizacije iz pretežno vsega sveta. Konstrukcija tega množičnega pojava ima korenine že v nastanku novega srednjega razreda, ki je oblikoval svoj vrednotni sistem in moralni kod, s čimer se je že po zgodovinski tradiciji želel razlikovati tako od delavskega razreda kot od buržoazije. Te vrednote in težnje po „dobrem življenju“ in socialni pravičnosti so postavile temelje moderni globalni civilni družbi. Raznolikost je sicer, tako v načinih življenja kot idejno, ogromna, vendar posameznike v kolektivno akcijo povezuje ravno skupno sklicevanje na določene vrednote in prioritete¹²⁶. Gibanje globalne civilne družbe tako predstavlja globalni sistem vrednot in norm. Ta se kreira in oblikuje v vsakodnevni rabi v lokalni in globalni zavesti vrednot z iskričim javnim ogorčenjem in generalizaciji globalne javnosti v nasprotju s spektakularnim kršenjem vrednot. To poteka z osredotočanjem na posamezne primere, ne glede na to, ali gre za ekološke škandale, pri katerih so korporacije „ujete pri delu“ in spoznane za krive napačnega početja, ali boleče biografije žrtev, ki dvigajo javno vest. Pomembno dejstvo je, da pri tem ni jasnega sovražnika, okoli katerega bi organizirali odpor, marveč gre bolj za babilonsko zmešnjavo mnogih, raznolikih jezikov upora na področjih ekologije, človekovih pravic, feminizma, religioznosti, nacionalizma, sindikalizma in ksenofobije. Tako z drugimi besedami, v uporabi ni enega kozmopolitskega jezika konflikta. Ta pluralnost se kljub mnogim oviram, ki se ob takšni ureditvi oblikujejo, še vedno izrablja kot prednost, saj kot taka pomeni težko zajemljiv pojem od centralizirane instrumentalizacije ter tako učinkovito deluje na različnih področjih s številnim mobilizacijskim potencialom.¹²⁷

Pojav množičnega globalnega gibanja moramo postaviti znotraj okvirov civilne družbe, ki v dobi hitrega krčenja prostora in časa, tudi sama prevzema obliko globalnega akterja. Da razumemo pojem globalne civilne družbe, je pomemben tudi vpogled med klasične avtorje, ki ta pojem utemeljujejo. Nekateri misleci (Georg Forster, Thomas Paine) so bili mnenja, da je civilna družba posvetni izraz od Boga danih naravnih pravic. Drugi so pojem razlagali v okviru zgodovinske teorije, ki je izhajala iz podmene, da je civilna družba trenutek v udejanjanju etične ideje, duha (Geist), ki si dejavno utira pot v obstoječi svet (Hegel); ali pa kot so (kot Marx in drugi v okviru komunističnega izročila) menili, da je civilna družba trenutek v razvoju in preseganju sodobne in

¹²⁶ Della Porta, *Globalization*, 60

¹²⁷ Beck Ulrich, *Power in the Global Age: A New Global Political Economy*, Polity, Cambridge, Malden, 2006, 238

razredno obremenjene družbe. Nekaj pa je bilo takšnih (Durkheim), ki so civilno družbo obravnavali kot spontan, na skupino osredotočen izraz „ljubeče naklonjenosti in bratstva“, vrednotorej, ki so v sorodu z vzorcem organske solidarnosti industrijske družbe. In končno so tudi takšni misleci, ki civilno družbo razlagajo kot z izročilom in časom omejen skupek ustanov, ki sicer brez dvoma veljajo za izum novoveškega sveta, vendar pa naj bi šlo za inovacijo, ki je omejena na nekatera območja sveta in ki prav gotovo ne uživa nikakršnega zunaj zgodovinskega zagotovila, da bo cvetela ali celo preživela.¹²⁸ Civilna družba je skupnost soudeležencev, katerih zakonito napisani vzorci združevanja so prostovoljni, kar pomeni, da je slehernemu njihovemu članu podeljena moč, da na novo pojasni in preoblikuje družbeno in politično zgradbo, v kateri deluje skupaj z drugimi.¹²⁹

Nastanek civilne družbe se mnogokrat povezuje s trgov in tržnim gospodarstvom, najizraziteje pa s časom svobodne trgovine. Tržne sile delujejo z očitno slepoto in niso sposobne zaznavati in prevajati v cenovne znake tako obstoječo ali prihodnjo „postransko stvarnost“, vključno z odrinjanjem in z njihovim izločanjem tistih posameznikov, družbenih skupin in celotnih področij, ki so bili potisnjeni v nedejavnost, na obrobje. Ti „tržni spodrsaljaji“ dokazujejo, da trg ne more ustvariti družbene ureditve, ker tržna interakcija ne more proizvesti življenjskih sestavin družbene ureditve. Kjer ni trga se zdi, da civilne družbe ne morejo preživeti. Vendar pa velja tudi nasprotno pravilo: kjer ni civilne družbe ne more biti trga. Pomembno obdobje oživljanja civilne družbe nastopi v sedemdesetih letih na območju srednjevzhodnega dela Evrope, v katerem je to območje priča rojstvu javne kritike despotske države in zagrizene obrambe civilne družbe kot neizogibne sestavine demokratične politične in družbene ureditve.¹³⁰ Z globalno razsežnostjo pa jezik civilne družbe prodira v govor posameznikov, skupin in organizacij na slehernem kotičku sveta.

Družbena gibanja, ki so se razvila kot del civilne družbe, so najpogosteje neformalne mreže, osnovane na skupnih prepričanjih in solidarnosti, prek katerih se ob konfliktnih tematikah vzpostavlja mobilizacija s svojo pestrostjo raznolikih oblik protesta. Globalno množično gibanje je nadnacionalna mreža akterjev, ki organizira globalno protestno kampanjo vključujočo, več kot le eno državo. Tarrow to gibanje definira kot družbeno mobilizacijo skupin, s sestavo iz najmanj dveh držav, povezanih v nepopustljivo, bojevito interakcijo z imetniki moči v več kot le svoji državi oziroma internacionalnimi institucijami ter multinacionalnimi ekonomskimi akterji.¹³¹ Socialna gibanja so se tako iz nacionalne sfere preselile na makroregionalen nivo, saj je globalna politika proizvedla potrebo po transnacionalnih kolektivnih akterjih. Tako je „globalizacija omogočila

¹²⁸ Keane John, Civilna družba: stare podobe, nova videnja, Znanstveno publicistično središče, Ljubljana, 2000, 54-55

¹²⁹ Prav tam, 32

¹³⁰ Prav tam, 20

¹³¹ Della Porta, Globalization, 18

družbenim gibanjem nove, pomembne priložnosti in sredstva za vplivanje na državo kot tudi na nedržavne akterje.¹³²

*

Pomembno pot gibanja civilne družbe, ki je s tehnološko pomočjo postopoma prerasla nacionalne meje, so zadali dogodki, ki so se začeli odvijati v t.i. razvijajočih se državah. Predvsem velik vpliv na vzpostavitev in razvoj gibanja je imel upor 1. januarja 1994 v najrevnejši mehiški pokrajini Chiapas, kjer so se tamkajšnji staroselci, ki so se poimenovali po mehiškem revolucionarju Emilianu Zapati, uprli sporazumu NAFTA (North American Free Trade Agreement), ki naj bi odpravil trgovinske omejitve med ZDA, Kanado in Mehiko. Zapatistična vojska narodne osvoboditve (EZLN: Ejército Zapatista de Liberación Nacional), ni in še danes ne predstavlja gverilskega oboroženega upora, ki bi destabiliziral državo tako, da se jo lahko zavzame z ljudsko vstajo, temveč gre za indijansko kmečko vojsko, ki ima svoj zgodovinski vzor v revolucijskih kmečkih vojskah Emiliana Zapate in Pancha Ville. Oblast jih ne zanima, hočejo le, da tisti, ki vladajo, vladajo ubogljivo. EZLN ni avantgarda, zase nočejo ničesar, za vse pa vse. Njihov boj ni postal pomemben le v Mehiki, temveč se je internacionaliziral in postal vzor upora proti neoliberalni globalizaciji ter hkrati tudi sprožil težnje po širšem, transnacionalnem boju. Leta 1996 so organizirali prvo globalno srečanje „Za človeštvo in proti neoliberalizmu“, znano pod imenom „Encuentro“ („Borba“), katerega se je udeležilo okrog 6000 predstavnikov ljudskih gibanj s celega sveta, sindikatov, staroselcev, kmečkih kooperativ, organizacij za človekove pravice in okoljevarstvenih organizacij. Preko izmenjave izkušenj so poskušali najti ideje za večjo usklajenost delovanja na globalni ravni, poiskati skupne taktike, probleme in rešitve v boju proti neoliberalnemu kapitalizmu. Takšna srečanja so dala idejno zasnovo za oblikovanje mrežnih koordinacijskih struktur, ki omogočajo lažjo komunikacijo znotraj gibanja v obliki PGA-ja (People's Global Action) in ATTAC-a (the Association for the Taxation of Financial Transactions to Aid Citizens). Preko teh struktur so se organizirali tudi kasnejši množični protesti proti mednarodnim organizacijam, kot so Svetovna banka, Svetovna trgovinska organizacija, Mednarodni denarni sklad, G8.¹³³

Prva globalna akcija se je zgodila maja 1998 ob srečanju G8 v Birminghamu v Veliki Britaniji in ob drugem ministrskem srečanju STO v Ženevi, v Švici. Dogajanje je koordiniral PGA tako, da so se demonstracije vrstile vzporedno tudi po vsem svetu. Podobno se je dogajalo v Kölnu,

¹³² Guidry A. John, Kennedy D. Michael, Zald N. Mayer, *Globalization and Social Movements: Culture, Power, and the Transnational Public Sphere*, University of Michigan Press, Ann Arbor, 2000, 1

¹³³ Starr Amory, *Naming the Enemy: Anti-corporate movements confront globalization*, Pluto Press, Australia, 2000, 103-104

v Nemčiji, junija 1999, ko se je proti sestanku G8 organiziral „Karneval proti kapitalizmu“, ki so ga aktivisti poimenovali Globalni dan akcije, katerega so spremljali protesti po več kot stotih mestih sveta in opozarjali na nestrinjanje z neoliberalno naravo globalizacije. Takšna praksa globalnih akcijskih dni je postala izjemno uporabna in uspešna, kar se je najizraziteje pokazalo tudi v prvem najvidnejšem protestu, ki ga tudi omenjamo kot prelomnega za nastanek globalnega družbenega gibanja, v Seattlu, ki se je dogodil 30. novembra 1999. Število demonstrantov je močno preseгло pričakovanja in več kot 70.000 aktivistov različnih družbenih gibanj, organizacij in posameznikov je delegatom STO preprečevalo dostop do konferenčnega centra ter dobessedno blokiralo konferenco prvi dan demonstracij in posredno povzročilo predčasen zaključek konference. Policija se je v takšni situaciji zatekla k nasilju nad nenasilnimi demonstranti, čemur navkljub se je oblikoval črni blok (Black Bloc), ki je od teh protestov prisoten na vseh kasnejših globalnih dogodkih in je z nasilnimi akcijami nastopal kot zaščitnik gibanja ter hkrati uporabljal sistematično uničevanje lastnine globalnih korporacij kot načina komunikacije. Seattlu je sledil Washington aprila 2000, za njim pa je gibanje prvič doseglo tudi Avstralijo, kjer so v Melbournu, septembra 2000 potekali protesti proti Azijsko-pacifiškem krilu Svetovnega ekonomskega foruma. Istočasno so potekale priprave na zasedanje Mednarodnega denarnega sklada in Svetovne banke v Pragi, kjer so 26. septembra 2000 potekali prvi množični protesti gibanja za globalno pravičnost v Evropi. Češka je nastopila precej restriktivno in mnogo aktivistov sploh ni spustila v državo, v mestu pa praktično uvedla izredne razmere. Najizraziteje se je nestrpnost do nasprotnikov sistema izrazila na samih demonstracijah, kjer je prišlo do širokega fizičnega obračunavanja policije s protestniki in številnih aretacij.

Demonstracije so postale stalne spremljevalke srečanj in konferenc glavnih globalnih in regionalnih institucij, tako so potekale v Davosu, Göteborgu, kjer je prvič prišlo do streljanja s strani policije ter v Quebecu, Neaplju, Nici, Trstu, Cuncunu, Calgaryju, Ottawi in drugje. Z rastočo množičnostjo in vplivnostjo globalnega gibanja sta rasla tudi nasilje na protestih in represija, kar je pripeljalo do vrhunca, ki je nastopil 20. julija 2001 v Genovi, v Italiji. Tam so potekali protesti proti zasedanju G8, katerih se je udeležilo kar okrog 300.000 ljudi, kar je močno preraslo pričakovanja in posledično pripeljalo do precejšnje nekoordiniranosti samega protesta. Nasilje s strani policije, ki je ščitila popolnoma zavarovano področje okrog konferenčnega centra, je preseгло vsakršno prejšnjo izkušnjo. Množice so bile tako izpostavljene neusmiljenemu posredovanju policije, ki je z mučenjem aretiranih ter brezglavim nasiljem na ulicah povzročila mnoge hude poškodbe in celo smrt enega od protestnikov, Carla Giulianija, ki je pod dvema streloma v glavo obležal na ulicah Genove.¹³⁴

¹³⁴ Šimleša Dražen, Snaga utopije, Z.A.P, Zagreb, 2000, 113-114

Vzporedno z globalnimi akcijskimi dnevi se je razvijala tudi ideja Svetovnega socialnega foruma (WSF), ki naj bi predstavljal opozicijo Svetovnem ekonomskem forumu. Prvi WSF se je odvil leta 2001 v Portu Alegru v Braziliji, kjer je več kot tisoč predstavnikov družbenih gibanj, nevladnih organizacij in sindikatov s celega sveta pozvalo k mobilizaciji proti neoliberalizmu. Naslednje leto je bil prav tako v Portu Alegru in je štel že več kot 50.000 ljudi z vsega sveta. Leta 2003 je bilo zabeleženo okrog 100.000 udeležencev, vendar je socialni forum, s svojo številčnostjo, začel postajati vse bolj nejasen v svoji sporočilnosti in izhodiščih. Leta 2004 je potekal v Mumbaiju (Indija), leta 2005 pa je ponovno zasedal v Porto Alegru. Leta 2006 je bil zasnovan na policentričnem principu in se je hkrati vršil v Caracasu (Venezuela), na Bamaku (Mali) in Karachiju (Pakistan). Leta 2007 pa se je odvijal v Nairobiju (Keniji) in je bil zabeležen kot najbolj globalno reprezentativen do sedaj, saj so ga je udeležilo kar 1400 organizacij iz 110 držav sveta.¹³⁵ Letošnji socialni forum se je odvijal kot Globalni poziv k akciji in ni potekal v enem mestu, temveč je bil organiziran globalno, s strani lokalnih avtonomnih skupin.

2.4. SESTAVA, SKUPNE LASTNOSTI IN RAZLIKE

Raznoliko množstvo posameznikov in organizacij, združenih v družbeno gibanje za globalno pravičnost, se poleg idejnih zasnov razlikuje tudi v taktikah in protestnih oblikah. Združeni pod skupno zahtevo po soodločanju od spodaj, se gibanja medsebojno koordinirajo preko zelo fleksibilnih struktur, med katerimi sta najbolj znani in uspešni PGA in ATTAC, ki skrbita za komunikacijo med skupinami, asociacijami, mrežami, organizacijami in posamezniki z različno zgodovino, oblikami akcij in socialno ter kulturno pogojenostjo. Prej omenjeni platformi PGA¹³⁶ (People's Global Action) in ATTAC (the Association for the Taxation of Financial Transactions to Aid Citizens) pa se med seboj precej razlikujeta, tako v taktikah kot tudi idejno. Pomembno vlogo pri oblikovanju globalnega družbenega gibanja pa ima tudi vzpostavitev medijske spletne strani Indymedia, ki so ga ustanovile različne alternativne medijske organizacije in aktivisti, z namenom, da omogočajo neodvisno podajanje in izmenjavo informacij povsod po svetu.

PGA predstavlja organizacijsko zelo ohlapno strukturo, ki ima poleg koordinacijske vrednosti tudi močno mobilizacijsko osnovo radikalnih družbenih gibanj, grass-root organizacij in direktnih akcij za upor proti kapitalizmu ter z njim povezanim uničevanjem humanosti in okolja ter težnjo po vzpostavljanju lokalnih alternativ proti ekonomski globalizaciji. PGA je nastala po idejnih zasnovah globalnih srečanj „Encuentro“, po katerih se je leta 1998 v Ženevi, kjer se je zbralo več

¹³⁵ World Social Forum – Forum Social Mundial (<http://www.nadir.org/nadir/initiattiv/agp/free/wsf/>)

¹³⁶ Celotno ime PGA zajema People's Global Action against Free Trade and the World Trade Organisation, vendar je zaradi lažje uporabe skrajšana na People's Global Action

kot 300 aktivistov iz 71 držav sveta, oblikovala mreža PGA, ki je še danes pomembna za koordinacijo vseh večjih protestov na globalni ravni, predvsem usklajevanje decentraliziranih Globalnih akcijskih dni. Zaznamovana je z izrazitim zavračanjem kapitalizma, imperializma in fevdalizma, vseh gospodarskih dogovorov, institucij in vlad, ki promovirajo destruktivni kapitalizem. Poudarjajo pomen človeškega dostojanstva pri vseh ljudeh ter ostro obsojajo vse oblike sistemov dominacije in diskriminacije. Ker ne verjamejo v učinkovit vpliv lobiranja pri transnacionalnih gospodarskih institucijah, ki so močno hierarhične in nedemokratične, se zavzemajo za direktno konfrontacijo. Tako pozivajo k uporabi na principih direktne akcije in civilne nepokorščine ter podpirajo boje družbenih gibanj, ki se potegujejo za maksimiranje spoštovanja do življenja in vzpostavljanja lokalnih alternativ proti globalnemu kapitalizmu. Organizacijska filozofija temelji na decentralizaciji in avtonomiji. Kot mnoge druge neformalne strukture, PGA deluje brez sedeža delovanja, članstva in proračuna, tako da nihče ne more predstavljati PGA-ja in PGA ne more predstavljati nobenega posameznika ali skupine. Organizacija je tako prepuščena regionalni ravni vsakega kontinenta posebej, ob čemer mora biti zagotovljena kontaktna skupina, ki je zadolžena za komuniciranje z mrežo na globalni ravni.¹³⁷

ATTAC predstavlja bolj tradicionalno levico, ki nasprotuje neoliberalizmu in predstavlja najširšo mobilizacijsko platformo, s čimer je postala najvplivnejša organizacijska struktura na transnacionalnem nivoju. Nastala je v Franciji leta 1998 z namenom demokratičnega nadzora nad nadnacionalnimi strukturami, ki vodijo pot ekonomske globalizacije. Nastala je na principih in idejni zasnovi članka „Disarm the Markets“, v *Le Monde Diplomatique*, ki ga je spisal urednik časopisa Ignacio Ramonet in v njem predlagal ustanovitev nevladne organizacije za obdavčitev finančnih transakcij za pomoč državljanom. Ta naj bi predstavljala mrežo neodvisnih lokalnih skupin, v kateri bi vsaka izmed njih delovala avtonomno in bi sledila principu enakosti med sodelujočimi. Ta struktura naj bi omogočila delovanje in soodločanje posameznikov znotraj skupin in jim omogočala tudi formalno članstvo. Danes je ATTAC prisoten v mnogih evropskih državah, Severni in Latinski Ameriki ter Kanadi.¹³⁸ Najvidnejše delovanje ATTAC-a se je izrazilo z njegovo ključno vlogo pri zamisli in izpeljavi Svetovnega socialnega foruma v Portu Alegru, leta 2001, kjer se je zbralo mnogo družbenih gibanj, organizacij in posameznikov. Poleg te vloge pa ima tudi pomembno mobilizacijsko vlogo pri pomembnih globalnih akcijah, kjer je tudi prevzemal glavne koordinacijske funkcije. Deležen pa je mnogo kritik ravno zaradi njegove velike organizacijske strukture, ki je postajala vedno bolj birokratizirana in reformistična, kar je pripeljalo do mnogih notranjih nasprotij. Problematika velikih organizacijskih struktur se je izrazila predvsem v francoski

¹³⁷ People's Global Action (<http://www.nadir.org/nadir/initiativ/agp/en/index.html>)

¹³⁸ Della Porta, *Globalization*, 32

organizaciji ATTAC-a, kjer so se izkazale že skoraj diktatorske težnje, kot so nedotakljivost predsedniškega položaja, nepoštene volitve in pomanjkanje demokracije znotraj organizacije¹³⁹.

Indymedia ali Neodvisni medijski center (Independent Media Center) je kolektivno vodena mreža medijev z namenom kreiranja radikalnega in natančnega podajanja informacij. S svojim delovanjem želijo podati boljši vpogled v svetovno dogajanje, ki ga korporativni mediji onemogočajo in s svojim spektakularnim poročanjem izkrivljajo dejansko realnost. Zaradi mnogih zgodb, ki tako ostanejo zamolčane, Indymedia ponuja možnost za neodvisen in necenzuriran medijski prostor informiranja in povezovanja posameznikov in skupin, ki se na lokalni in globalni ravni borijo za pravičnejši svet. Ustanovljena je bila leta 1999 z namenom, da omogoči neodvisno poročanje o protestih, ki so se vršili ob srečanju STO-ja v Seattlu. Center je omogočil spleten prostor novinarjem, kjer so posedovali natančna poročila, fotografije in posnetke, kar je omogočilo natančen vpogled in informacije o dogajanju. Prav tako je neodvisni medijski center iz Seattla posnel serijo dokumentarnih filmov o tem dogodku, ki so bili dostopni na medmrežju. Zaradi svoje uspešnosti se je projekt obdržal in razširil tudi izven ZDA, tako da ima danes skoraj 90 neodvisnih medijskih centrov povsod po svetu. Z demokratično odprtostjo medijskega prostora so strani postale množično obiskane.¹⁴⁰

Tem pomembnim globalnim strukturam družbenih gibanj se tako priključuje množstvo, raznolikih nevladnih organizacij, sindikatov, borcev za pravice živali, ekoloških gibanj in posameznikov. Ti koordinacijski kolektivi tako le skrbijo za usklajevanje aktivnosti ob določenih dogodkih in mednarodno povezanost ter informiranje v vsakodnevni praksi. Njihova prisotnost je nujno potrebna ravno zaradi tako idejnih razlik kot načinov taktike, ki sestavljajo ta družbeni fenomen.

V nadaljevanju bom predstavila glavne protestne taktike, ki se jih poslužujejo. Jackie Smith protestne oblike predstavi z delitvijo na prilagoditev obstoječih oblik protesta in na inovativne oblike protesta. Prve oblike se spreminjajo predvsem zaradi novega cilja, ki ni več usmerjen na nacionalno državo, temveč se osredotoča na mednarodno politično sfero, drugače pa protestne oblike ostajajo precej podobne prejšnjim. Med te spadajo izobraževanje in mobilizacija, ki predstavljata informiranje javnosti o posledicah ekonomske globalizacije prek govorniških forumov; organizacija javnih demonstracij, ki so koordinirane prek afinitetnih skupin, katere skrbijo tako za potek kot vzporedno potekajoče delavnice o nenasilnih direktnih akcijah, prvi pomoči in pravni pomoči. Ta koordinacija se je prilagodila globalnemu nivoju protestov. Prav tako v to

¹³⁹ Grubačič Andrej: A Global Left, Survey of European Left Movements
(<http://www.nadir.org/nadir/initiativ/agp/new/en/globalleft.htm>)

¹⁴⁰ About Indymedia (<http://www.indymedia.org/en/static/about.shtml>)

skupino spadajo proste cone MAI (Multilateralni sporazumi o investicijah), ki temeljijo na principih jedrskih prostih con iz osemdesetih let, s katerimi aktivisti zahtevajo svobodna področja brez korporacijske politike. Kot drugo Jackie Smith omenja simbolično mobilizacijo, h kateri spadajo tiskovni centri in konference za medije, kjer se odvijajo tiskovne konference v okviru množičnih demonstracij, s čimer se je olajšal dostop do informacij tako o ciljih demonstracij kot o aktualnem dogajanju; globalno pričanje in medkontinentalna karavana pa predstavljata koncepte osebnega pričanja o učinkih ekonomske globalizacije na lokalne skupnosti po svetu in o zmagah v boju proti multinacionalnim korporacijam na lokalnem nivoju; ter gverilsko gledališče, ki po večdnevni delavnici izdelave lutk spodbuja jasno sporočilnost na zabaven in ljudem sprejemljiv način. Kot tretje pa omenja oviranje in ga razporedi na blokiranje mednarodnega konferenčnega centra, ki kljub zastarelosti pristopa blokad, še vedno učinkuje in z raznimi konstrukcijami preprečuje normalen potek sestankov; civilno nepokorščino oziroma direktno akcijo, pri kateri sodelujoči prav tako na nenasilen način želijo preprečiti kongrese; ter poškodovanje korporativne lastnine kot taktike, katero uporablja predvsem črni blok, ki z uničevanjem privatne lastnine korporacij, pritegne veliko medijsko pozornost, prek katere želi opozarjati na sporno delovanje mednarodnih korporacij in institucij.¹⁴¹

V drug sklop, ki ga imenuje inovativne oblike protesta pa razdeli organizacijsko mobilizacijske akcije med katere spadajo mednarodne organizacije, ki se med seboj razlikujejo po stopnji formalizacije in hierarhičnosti strukture ter tiskanje grass-roots oziroma nevladnih časopisov, s katerimi te organizacije predstavljajo tako demonstrantom kot širši publiki svoja stališča; kot drugo izpostavi izposojanje uradnih šablon, kamor razporedi globalno ljudsko skupščino, preko katere se želi objektivizirati globalne tematike in jih predstaviti tudi s strani posameznika oziroma družbe. Naslednje je delovanje v okviru vladnih delegacij na multilinemarnem forumu, saj se nekatere vlade ob sestavljanju delegacij za sestanke mednarodnih institucij odločajo za vključitev strokovnjakov, ki simpatizirajo z gibanjem za globalno pravičnost ali so vanj celo vključeni. Sicer gibanje samo po sebi pri izbiri delegatov nima besede, vendar se določeni strokovnjaki odločijo prevzeti vlogo predstavnikov gibanja v okviru teh sestankov. Ena izmed taktik je tudi ljudski tribunal proti korporativnemu kriminalu, s katerim želijo ponazoriti dramatično sojenje korporativnim pristopom. Kot zadnje pa omenja elektronski aktivizem, pod katerega spadajo izmenjava informacij, IMC (Neodvisni medijski center), hitre reakcije v okviru aktivističnih mrež, virtualni sit-in, zrcalne spletne strani ter email in fax blokade. Elektronski aktivizem, imenovan tudi *hacktivizem*, je verjetno najpomembnejša inovacija na področju aktivističnih protestnih oblik, ki

¹⁴¹ Smith Jackie, *Globalization and Resistance: Transnational Dimensions of Social Movements*, Rowman & Littlefield, cop., Lantham, 2002, 215-218

predstavlja učinkovito oviro pri delovanju mednarodnih institucij, korporacij in visoke politike ter njihovih srečanj na mednarodnih konferencah. Internet je s svojo široko prisotnostjo omogočil povezovanje posameznikov, skupin in mrež ter tako posledično omogočil organiziranje nehierarhičnega in mrežno razvejanega globalnega družbenega gibanja. Eden izmed zelo pomembnih dejavnikov na tem področju je prej omenjeni Neodvisni medijski center (IMC), ki je nepogrešljiv akter gibanja. Prek interneta so se tako oblikovale hitre reakcijske mreže, ki so omogočile učinkovito povezovanje aktivistov na globalnem nivoju in vzpostavljanje mednarodnih aktivističnih mrež. Na medmrežju pa se odvijajo tudi akcije kot so virtualni sit-in, ki predstavlja taktiko upora, s katero nasprotniki ekonomske globalizacije z obiskovanjem internetnih strani mednarodnih korporacij in institucij blokirajo njihove strani in s tem onemogočijo dostop drugim. Ena od internetnih taktik je tudi vzpostavljanje zrcalnih spletnih strani, s katerimi prek prevzemanja uradne strani korporacij opozarjajo na njihove negativne posledice. Tako so internetni uporabniki, ki so želeli obiskati uradne strani ene izmed mednarodnih korporacij ali institucij, avtomatično izpostavljeni njenim kritikam, še preden se zavedo, da gre za potegavščino. Pomembna akcija je tudi blokiranje elektronske pošte in faksov, s katero aktivisti z množičnim pošiljanjem dolgih faksov ali elektronskih sporočil na določen naslov onemogoča nadaljnje poslovanje določene organizacije.¹⁴²

2.5. VZNIK NASILJA IN BLACK BLOC

Množični protesti na globalni ravni tako združujejo mnoge raznolike skupine. Najodmevnejši glas je tako potreba po globalnem državljanstvu, ki ga zahtevajo predvsem tradicionalne proti neoliberalizmu usmerjene levičarske skupine, pogosto povezane z ATTAC-om. Vendar takšne zahteve po spreminjanju kapitalističnega sistema v pravičnejši in sočutnejši svet za mnoge bolj revolucionarne skupine niso zadostne. Predvsem revolucionarne anarhistične, marksistične in maoistične struje se ne strinjajo s konformističnim načinom spreminjanja sistema, temveč zahtevajo njegovo ukinitvev in vzpostavitev nove, na egalitarizmu in solidarnosti temelječi družbi. Ti verjamejo v revolucionarni preobrat, ki pa v nobenem zgodovinskem obdobju ni uspel brez insurekcije. To možnost vidijo tudi na množičnih protestih, ki pa so v trenutni situaciji postali tudi praktično edini prostor revolucionarnega vrenja. S splošnim razvojem tehnologije, ki je tudi represivnim organom omogočila lažji nadzor, se je večino prevratniških, radikalnih skupin nastalih v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja, razpustilo, saj večino njenih članov aretirajo ali pa ti ne vidijo več možnosti za nadaljnje delovanje. Tako konec devetdesetih let, po kratkem

¹⁴² Prav tam, 219-220

zatišju, znova vzniknejo raznolika družbena gibanja, katerih večinski del je pacifističen, čeprav nasilni vzorci upora ne izginejo. Urbana gverilska aktivnost praktično sicer ne obstaja več, izraža se le skozi manjše afinitetne skupine znotraj protestnega gibanja. Deloma jo uporabljajo le majhni, a številčni kolektivi anonimnih in maskiranih borcev za živali ALF in okolje Earth First. Ti z uničevanjem privatne lastnine podjetij, ki izkoriščajo živali ter osvobajanjem živali iz ujetništva, opozarjajo na problem moderne hiperpotrošne družbe, ki uporablja najhujša sredstva mučenja in ubijanja za doseganje presežnih vrednosti. Te skupine so ene redkih, ki deloma uporabljajo taktike gverile, vendar brez kakršnihkoli žrtev, in so kljub temu ene izmed najbolj iskanih terorističnih skupin na svetu. Toda te skupine le deloma spadajo v ta okvir, saj so njihovi cilji precej ozko usmerjeni in niso nujno usmerjeni v spreminjanje celotne družbene strukture. Manjše in neodmevne akcije z nizko stopnjo nasilja se na vsakodnevni ravni še vedno odvijajo v okviru Avtonomnih, ki predvsem v Nemčiji še kar precej aktivno delujejo, predvsem na področju neonacizma in *skvotiranja* (zasedništva).

Pomembno pa je poudariti, da mnogi aktivisti vidijo možnosti za moderno gverilsko aktivnost na medmrežju. Ta se tudi postopoma razvija in jo imenujemo *kiberupor* ali *hacktivizem* ter tako predstavlja nove dimenzije terorističnega delovanja.

2.5.1. BLACK BLOC: ORGANIZIRANOST, STRATEGIJE IN POVEZANOST Z OSTALIMI SKUPINAMI

Nekateri začetke Black Bloca vidijo že v italijanski *vroči jeseni*, v skupini Autonomia, vendar pa njihove korenine nesporno segajo v Berlin osemdesetih let, ko so se mestne oblasti odločile za nasilno izselitev zasednikov, ki je bila podkrepljena s kriminalizacijo in nasiljem nad njimi. Akcija je sprožila množične aretacije, čemur so sledili poulični boji in nov val zasedništva po celi državi. Konec leta 1981 se je nemška vlada odločila za legalizacijo določenih zasedenih zgradb, saj je s tem želela kontrakulturno gibanje jasneje ločiti in s tem povzročiti marginalizacijo radikalnejšega dela gibanja. Ta poskus jim ni uspel, saj se je zaradi konstantnega policijskega nasilja vedno več posameznikov odločalo za militantnejše pristope. Tako so radikalni aktivisti pričeli uporabljati taktiko črnega bloka. Demonstracij so se začeli udeleževati v črnih motorističnih čeladah in smučarskih maskah, oblečeni pa so bili v uniformirana črna oblačila ter s seboj nosili ščite, pendreke in podobno. S to taktiko, ki je zagotavljala anonimnost in solidarnost, so učinkovito odgovarjali na napade policije. Prav tako je anonimnost saboterjem omogočala, da so tako lažje ofenzivno nastopali proti korporacijam, bankam in ostalim materialnim simbolom ter centrom kapitalizma in države. Taktika je precej spodbudila k participaciji in javnemu uničevanju lastnine

države in kapitala. Tovrstno delovanje predstavlja prvi del besedne skovanke Black Bloc pa predstavljala obliko militantnosti, ki naj bi blažila dihotomijo med nenasilno civilno nepokorščino ter tajnim delovanjem urbane gverile.¹⁴³

Taktika, ki je beležila številne uspehe v Nemčiji, se je razširila tudi na druge države Evrope in prišla tudi v ZDA, od koder je po Seattlu tudi postala veliko bolj vidna. Taktika je bila sicer uporabljena precej pred Seattlom in se je izvajala na protestih v ZDA, vendar z veliko manjšo medijsko pozornostjo. Prvič se je pojavila že leta 1988 v Pentagonu, ob protestih proti vojni v Centralni Ameriki. Nekaj let kasneje pa se je ponovno vzpostavila v času demonstracij proti Zalivski vojni v Washingtonu DC, kjer so se znesli nad poslopjem Svetovne Banke. Istega leta se je na Kolumbov dan v San Franciscu oblikoval črni blok, ki je na militanten način protestiral proti genocidu nad ameriškimi staroselci. Eden največjih blokov pred Seattlom pa je sodeloval na „Milijonskem pohodu“ v podporo Mumie Abu Jamala, v Philadelphiji aprila 1999, ki je štel okoli 500 aktivistov. Novembra 1999 pa se je odvil Seattle, ki je postal prelomnica novodobnega črnega bloka, saj je od takrat postal del skoraj vseh protestov globalnega družbenega gibanja.¹⁴⁴

Black Bloc je tako danes taktika, organizirana s strani anarhistov in anarhističnih afinitet, ki so se organizirali v okviru posamične protestne akcije in se tudi spreminja glede na določeno situacijo. Njihov glavni cilj je vzpostavljanje solidarnosti med posamezniki v nasprotju z represivnim odzivom države. To ni organizacija, kateri bi se posamezniki lahko priključili, temveč gre za spontano delovanje individuumov, ki se začasno združijo v svojstven blok znotraj protestnega shoda. Oblečeni so v črno z namenom, da skupino povežejo med sabo, predstavljajo njihova ideološka stališča ter z barvo dramatizirajo stanje politike proti kateri se borijo. Pomembna pa je tudi zaradi anonimnosti, saj vsi aktivisti, povezani v črni blok, z uniformnim načinom oblačenja poudarjajo enakost in nehierarhično delovanje. Poudarjajo pomen individualne odločitve in upor sledenju idejnim vodjam, ki se pojavljajo tudi na protestih. Ta način oblačenja in maskiranja omogoča tudi varnost pred policijskim snemanjem in spremljanjem aktivnosti na vseh protestih ter s tem zaščito posameznikov pred identifikacijo in posledično možnostjo aretacije. S tehnološkim napredkom je možnost nadzora presegla *panopticum* in mu dala povsem nov pomen, saj nadzor ni omejen le na določen prostor, temveč se je razširil na vse pore družbenega življenja, tudi v privatno sfero. To je povzročilo precejšen strah in samonadzor posameznikov nad lastnim delovanjem, kar je posledično vidno tudi v primeru družbenih gibanj in njenih radikalnih skupin, ki so se v svoji želji po prevratni aktivnosti zavile v anonimnost. Tako sta maskiranje in uniformiranost postala del identitete posameznikov, ki se podajajo v akcije z ilegalnimi sredstvi.

143 Young Daniel Dylan, *Autonomia and the Origin of the Black Bloc* (<http://www.ainfos.ca/01/jun/ainfos00170.html>)

144 Frece Tine: Črni blok in anarhizem; ČKZ, let.XXX, 2002, št. 209-210, 111-112

Gre za številčno majhne skupine in v primerjavi z ostalimi deli protestov zelo šibek del protestov, ki igra precej nepomembno vlogo. Toda njegova taktika privabi največjo medijsko pozornost, katere mirni protesti nikoli niso deležni. Tako izvajajo dve vrsti akcij, blokiranje in uničevanje lastnine, ki privabita največjo pozornost. Z obema taktikama izvajanja želijo na simbolični ravni izraziti svoja stališča. Menijo, da so srečanja mednarodnih institucij in nosilcev moči sama po sebi simbolična, kar se izraža tudi pri protestih, ki ne glede na njihovo učinkovitost potekajo na simbolični ravni, saj dejansko ne spreminjajo svetovne situacije, temveč le nanjo opozarjajo in želijo demonstrirati alternativo. Predstavljajo, da odločitev ni potrebno prepuščati drugim ter s podano vidno možnostjo samoorganizacije velikega števila ljudi kažejo, da je direktna akcija in direktna demokracija mogoča.¹⁴⁵ Simbolno nasilje nad privatno lastnino osovraženih korporacij opravičujejo z raznolikim načinom nasilja, ki ga na vsakodnevni ravni prav tako povzroča kapitalističen sistem. Kot pravijo, so revščina, lakota, izključevanje, izkoriščanje, umiranje milijonov ljudi ter destrukcija življenjskega prostora vsakodnevna politika neoliberalne globalizacije in bi jih brez težav opisali z nasiljem ali pa vsaj kot povode za nasilje. Tako menijo, da je razumevanje nasilja relativen koncept ter uporabo militantnih sredstev zagovarjajo v primerih, ko je to potrebno. Poudarjajo, da imajo dovolj prevar in laži, zaradi katerih so pripravljeni stopiti tako daleč, da se fizično soočijo s sistemom, ki je sam po sebi organizirano in legalno nasilje, in ki za doseganje svojih interesov uporablja nasilje.¹⁴⁶ Protestno taktiko selektivnega uničevanja lastnine pa vidijo kot pomembno tudi zaradi privabljanja medijske pozornosti preko katere lahko sporočajo, da korporacije niso tako neprebojne kot se zdi. „Ljudje na protestih in tisti, ki jih spremljajo po televiziji lahko vidijo, da je samo en majhen kamen v rokah motiviranega posameznika dovolj, da razbije simbolne zidove“.¹⁴⁷

Nasilje je vzniknilo tudi zaradi vedno hujšega odziva represivnih organov, ki so preprečevali kakršenkoli stik protestnikov z udeleženci mednarodnih srečanj, kar je postopoma privedlo do vedno hujših blokad, pritiskov na protestnike in nasilja nad njimi. Posamezniki, ki so začeli uporabljati taktiko črnega bloka, želijo s svojimi taktikami pritegniti medijsko pozornost in z nasiljem opozoriti na omejevanje javne sfere, ki jo nosilci moči omejujejo z restrikcijami in nadzorom družbenih gibanj, ki nasprotujejo njihovi politiki.¹⁴⁸

Taktika črnega bloka je s svojim načinom ohlapne organiziranosti le bežno delujoča, saj vedno bolj postaja marginalen del globalnega množičnega gibanja. Te majhne skupinice, ki se med seboj poznajo in si zaupajo, delujejo brez predstavnikov in kakršnekoli organizirane povezanosti

145 Bashing the Black Bloc? (<http://flag.blackened.net/revolt/rbr/rbr6/black.html>)

146 Statement by Black Bloc activists (http://www.infoshop.org/news6/genoa_bb_statement.html)

147 Black Mary, Letter from Inside of Black Bloc, <http://www.alternet.org/story/11230/?page=1>

148 Black Blocs for dummies, (<http://www.infoshop.org/page/Blackbloc-Faq>)

skupin. Od Seattla do Genove je njihova številčnost precej zrasla, vendar pa se je tudi vedno bolj oddaljevala od ostalega dela globalnega množičnega gibanja. Izolaciji s strani večinskega pacifističnega dela demonstracij, ki je velikokrat celo fizično preprečevala črnemu bloku vstop k protestu, se želijo nujno izogniti, vendar svoje taktike ne želijo zavreči. Njihova taktika zaradi slabe koordinacije namreč velikokrat pripelje do splošnega nasilja s strani policije nad ostalimi protestniki, kar privede do vedno večje marginalizacije, kljub temu, da v različnih primerih tudi preprečijo nasilje nad nenasilnimi demonstranti, s tem, da se postavijo v prve linije in tako obranijo ostale protestnike. Ohlapna struktura in anonimnost zamaskiranih obrazov pa je tudi odlična tarča za huligane in „infiltratorje“ s strani policije, ki začnejo s provokacijami in neselektivnim uničevanjem mesta ter spopadi, s čimer njihova taktika uide izpod nadzora in se sprevrže v nasilno divjanje po ulicah.

Črni blok vedno ne predstavlja nasilnega dela demonstracij, saj so se odvijali tudi mnogi protesti, v katerih je bil formiran črni blok, vendar do izbruha nasilja ni prišlo. To do neke mere kaže na težnjo po nenasilju in željo aktivistov po preiščeni rabi nasilja. V mnogih izjavah tudi velikokrat poudarjajo, da se nadejajo dne, ko bodo lahko na ulice stopili brez mask.¹⁴⁹

2.6. REPRESIVNI ORGANI IN NADZOR

Proteste, organizirane na globalni ravni, prek mednarodnih mrežnih struktur budno spremljajo vsi represivni organi, ki so prav tako povezani na transnacionalnem nivoju. S tehnološkimi sredstvi, je omogočena visoka stopnja nadzora nad posamezniki, pri čemer lahko samo omenimo primer sistema kamer, prek katerega je izsleditev posameznikov, ki posegajo po nelegalnih sredstvih, veliko lažja in učinkovitejša. Prav tako so za učinkovitost pomembni tudi mednarodna izmenjava podatkov in delovanje policije, ki se je z vzpostavitvijo schengenskega sistema v Evropi, popolnoma uskladil in izpopolnil. Kar je bil pred tridesetimi leti precej neverjeten scenarij, je danes splošna praksa represivnih organov. Z naprednimi nadzornimi sistemi pa je tudi upadla visoka stopnja represije ter s tem omogočila ponoven vzpon družbenim gibanjem, ki so sredi devetdesetih let že prerasla nacionalne nivoje in začela nastopati kot transnacionalni fenomen. Temu pa so se tako prilagodile tudi policijske strategije. Vendar pa je z vse večjo mobilizacijo in množičnostjo tega pojava represija močno naraščala in od Seattla dalje skoraj vedno pripeljala do nasilnih izgrediv.

Pri skrbi za red na protestih se je policija posluževala treh glavnih strategij. *Strategije prisile*, vključujejo uporabo orožja in fizične sile za vzpostavitev kontrole ali razkropitev

¹⁴⁹ ur. Strpić Marko, *Anarhizam i nasilje, Što čitaš?*, Zagreb, 2001

demonstrantov. Druge strategije so *preprečevalne strategije*, s katerimi se vzpostavlja kontrola nad protestniki in organizatorji, preden se pride z njimi v dejanski stik. Tretje pa so *informacijske strategije*, s katerimi brez direktnega posredovanja zbirajo informacije o protestih in protestnikih tako preventivno kot na samih protestih, na katerih s pomočjo avdio-vizualnih tehnologij identificirajo posameznike, ki uporabljajo nelegalne načine upora.¹⁵⁰

Te strategije se spreminjajo glede na način, kako jih policija izvaja. Obstajata dva načina: prvi je način s stopnjujočo se silo, drugi pa s pogajanjem. V prvem primeru je zelo majhen poudarek na pravici do demonstriranja, zato so inovativne oblike protesta slabo tolerirane, prav tako je le na najnujnejše zmanjšana tudi komunikacija med policijo in protestniki. V tem primeru velikokrat pride do uporabe *strategije prisile* z visoko stopnjo nasilja nad protestniki (tudi nenasilnimi) ter celo do uporabe ilegalnih metod, kot so agenti provokatorji. V nasprotnem primeru uporabe načina pogajanja, pa je poudarek na pravici do demonstriranja, v katerem so do določene mere tolerirane tudi moteče forme protesta. Komunikacija med policijo in protestniki je sprejeta kot nujna za potek mirnih protestov z namenom, da se čim bolj preprečijo *strategije prisile* in nasilje.¹⁵¹

Ob vzniku globalnega množičnega gibanja so v praksi uporabljene predvsem blažje oblike represije, ki pa se s Seattlom prekinejo. Mirnim protestom z novimi taktikami sledi represivni sistem, ki začne uporabljati *strategij prisile*. To pripelje do oblikovanja skupine, ki začne uporabljati nasilna sredstva v obrambo gibanja. Tako se javno izpostavi obstoj taktike črnega bloka, ki je od Seattla naprej prisotna na vseh večjih globalnih protestih. Ta spontano nastala taktika, pa pripelje do vedno večje represije na protestih, ki se stopnjuje od Prage do vrhunca, ki ga doseže v Genovi, kjer je zabeležena prva smrtna žrtev tovrstnih protestov. Temu sledi tudi množičnost protestov, ki tudi v Genovi doseže nepričakovano in najštevilčnejšo udeležbo. Po Genovi pa protestni val strmo upade, saj tudi zaradi stopnjujoče se represije ne more več oponirati strogim taktikam policije. Prav tako mednarodne konference umikajo na področja popolne izolacije ali pa popolnoma izolirajo del mesta, v katerem se konferenca odvija, z namenom nemotenega poteka in omejevanja možnosti konfrontacije protestov z udeleženci konferenc. Kot opisuje Debord, je to taktika urbanizma, ki je, „kapitalistični način prilaščanja naravnega in človekovega okolja, podrejen logiki kapitalizma, ki v svojem razvoju k absolutni prevladi lahko in tudi mora preoblikovati celoten prostor v lastni okvir.“¹⁵² S tovrstnimi protestnimi politikami tako množičnost globalnega družbenega gibanja začasno preide v recesijo.

¹⁵⁰ Della Porta, *Globalization*, 153

¹⁵¹ Prav tam, 154

¹⁵² Debord, *Družba spektakla*, 114

2.7. MEDIJSKI SPEKTAKEL IN VZPON ALTERNATIVNIH MEDIJEV

Kot je bilo že večkrat povedano, radikalne skupine z nasiljem privabljajo medije, s čimer želijo izpostaviti svoje težnje in dokazati gledalstvu, da je sprememba mogoča. S tovrstnim delovanjem pa večinoma ne presegajo polja gledalca in le reproducirajo način spektakularnega poročanja. Kot trdi Debord, se „zunanost spektakla pri dejanskem človeku (akterju) kaže v tem, da v svoji dejavnosti ne dela lastnih kretenj, ampak ponavljajoče se vzorce, ki jih je prevzel iz spektakla. Ker je z očmi vedno pri spektaklu, se gledalec nikoli ne uvidi pri sebi.“¹⁵³ Tako se zaradi zavedanja spektakelskega poročanja želijo približati svetovni javnosti ravno z ustvarjanjem spektakla, toda s tovrstnim delovanjem mnogokrat onemogočijo drugim skupinam, da pridejo do izraza. Medijski prostor namreč deluje na iskanju škandalov in „šova“, zato predstavijo le najbolj spektakularne dogodke, ki pa velikokrat zameglijo celotnost zgodbe. Tako izkrivlja podobo določenega gibanja in njegovih idej, ki kljub močni mobilizacijski sposobnosti in širokim spektrom sporočilnosti, prevzame nekakšen unitaren pogled na določen družben fenomen in družbeno realnost na sploh. „Realnost se razprostire kot fragment v svoji lastni splošni enotnosti, je lažen svet zase, ki ločeno od življenja obstaja zgolj kot objekt kontemplacije. Podobe o svetu se dokončno izpolnijo v svetu osamosvojene podobe, kjer je lažnivec nalagal samega sebe. Spektakel je na splošno, kot konkretno spreobračanje življenja, avtonomno gibanje neživega. Spektakel se istočasno kaže kot družba sama, kot del družbe in kot njeno orodje poenotenja.“¹⁵⁴ Tako se vzpostavlja specifično dožemanje tega družbenega fenomena, ki ga gledalec pasivno spremlja. Z iskanjem zgodb, ki temeljijo na škandalu, se popolnoma prikrije realen potek in pomen mobilizacijsko močnega družbenega gibanja, ki s formo demonstracij želi opozarjati na družbene neprilike. Naslovne strani tako prekrijejo nasilne akcije, ki brez razlage in iztrgane iz konteksta, kažejo na huligansko deviacijo celotnega gibanja. Ob tem pa v ozadju ostanejo mnoge tematike, na katere opozarjajo ter se izgubijo v antagonističnem razmerju med predstavniki direktne demokracije in globalnimi institucijami moči.

Politično nasilje tako velikokrat doseže ravno nasproten učinek, saj prikrije dejansko moč in pomen kritike, nujne za demokratično družbeno ureditev. Toda v družbi spektakla preboj tovrstnih idej precej šibko kotira v množičnosti informacij, ki jih posredujejo masovni mediji. Tako se je vzpostavila potreba po novih načinih boja, ki zajema ravno medijski prostor. Alternativne oblike informiranja, ki so vzniknile kot posledica te potrebe, predstavljajo drugačen, nespektakularen način posredovanja. Aktivisti so internet uporabili kot prostor novodobnega boja, ki omogoča

¹⁵³ Prav tam, 38

¹⁵⁴ Prav tam, 29

„izgubljenim“ zgodbam moč preboja in vpliva, vendar kljub razširjenosti in splošni rabi novih medijskih tehnologij mnoge tematike, predvsem pa kritike, še vedno niso javno znane in obravnavane. Z vzpostavljanjem lastnega medijskega prostora se tako odpira novo polje direktne demokracije, s katerim upajo, da bo posameznike pripeljal do aktivnega, kritičnega sprejemanja informacij ter posledično do odločne participacije v družbeno-politični sferi.

3. RADIKALNA LEVICA ZADNJIH ŠTIRIDESET LET

3.1. POSEBNOSTI IN ZNAČILNOSTI RADIKALNE LEVICE V ZADNJIH ŠTIRIDESETIH LETIH

Radikalna levica je fenomen, ki je vzniknil iz revolucionarnih družbenih gibanj 19. stoletja, osredotočenih predvsem na razredni boj za svobodno in enakopravno družbo. Radikalno revolucionarno delovanje Hobsbawm umesti v eno izmed oblik *socialnega razbojništva*, ki predstavlja univerzalen in nespremenljiv fenomen, ki je veliko več od lokalnega kmečkega upora proti izkoriščanju in revščini ter želji po maščevanju nad zatiralci. Glavne akterje tega fenomena predstavi z arhetipom socialnega upornika, ki ga opiše kot „tistega, ki jemlje bogatim in daje revnim ter nikoli ne ubija, razen v obrambi ali iz maščevanja“.¹⁵⁵ Tovrstna opredelitev zajema odločnega človeka, ki ni pripravljen nositi tradicionalnih bremen preprostega posameznika v razredni družbi, zato se želi izogniti revščini in ponižnosti tako, da se zoperstavi tlačiteljem. Podobno razbojnika opredeli tudi Bakunin: “Bandit je vedno heroj, branitelj, maščevalec ljudi, nespravljiv nasprotnik vsaki državi, socialnemu ali civilnemu režimu, borec za življenje in smrt proti civilizaciji Držav, aristokraciji, birokraciji in duhovščini.”¹⁵⁶ Touraine pa tovrstno družbeno delovanje opisuje kot organizirano kolektivno obnašanje razrednih akterjev, ki se borijo proti vsakemu razrednemu sovražniku, za družbeno upravljanje znotraj konkretne družbene skupnosti.¹⁵⁷ Ta revolucionarna aktivnost je bila tako zaznamovana z uspehi, kot jih je slavil socializem z zmagami v Oktobrski revoluciji in posledični vzpostavitvi Vzhodnega bloka po drugi svetovni vojni, ter neuspehi, ki so izšli ravno iz teh revolucij. Pomemben vpliv je imela tudi Španska državljanska vojna, katera je predstavljala izkušnje prakticiranja raznovrstnih ideologij v določenem zgodovinskem obdobju, vendar je tudi ta pustila grenak priokus mnogim kasnejšim revolucionarnim akterjem, saj je ta izkušnja izpostavila mnoge dileme in problematike, izhajajoče ravno iz temeljev teoretskih zasnov teh utopičnih sistemov.

V šestdesetih in sedemdesetih letih pa *socialno razbojništvo* dobi nov obraz, ko se njegove strategije ter v določenih smereh tudi njihov etos in ideali spremenijo v novi družbeni situaciji, predvsem v majhnih skupinah mladine srednjega razreda, ki začno formirati neo-revolucionarne skupine na univerzitetnih kampusih tistega obdobja. Želeli so obiti star delavski razred in sindikalistično gibanje (katerekoli politične barve) in apelirati direktno na neorganizirane revne,

¹⁵⁵ Hobsbawm Eric, *Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*, Manchester University Press, Manchester, 1959, 13

¹⁵⁶ Prav tam, 14

¹⁵⁷ Touraine Alain, *Sociologija društvenih pokreta*, Radnička štampa, Beograd, 1983, 130

predvsem odtujene, marginalne in najnižje razrede družbe.¹⁵⁸ S starimi načini *socialnega razbojništva* nove oblike nimajo več veliko skupnega, vse kar jih združuje pa je nastop majhnih skupin anonimnih posameznikov, poznanih le po neznanih nazivih ali inicialkah, ki kljubujejo uradnim strukturam moči in zakona.¹⁵⁹ Tako se kljub mnogim porazom in stopnjujočim se težnjam po padcu ideologij v sedemdesetih letih ponovno vzpostavijo skupine, ki predstavljajo novi val revolucionarne aktivnosti. Te se po mnogih zgledih iz t.i. Tretjega sveta oblikujejo v urbano gverilo, katera želi vzpostaviti pogoje za revolucionaren prevrat v Evropi in vzpostavljanje novih utopij.

Za obstoj in delovanje revolucionarnih skupin ter njenih akterjev je namreč nujen družbeni mehanizem utopizem, ki omogoča nadčloveške napore, brez katerih ni prišlo do nobene večje revolucije. Verovanje v poslednji razcvet in svobodo, ki bosta mogoča po njihovi zmagi, je temeljni pogoj za revolucionarno aktivnost, saj omogoča vzpostavitev revolucionarnih momentov, ki kažejo na to, da skoraj nobena sprememba ni izven njihovega dosega. Revolucionarji namreč potrebujejo *dokaz*, da je človeško naravo moč spremeniti ter s tem pokazati, da noben družben problem ni nerešljiv. Zato revolucionarji zase postavijo standarde morale, podobne svetnikom, v določenih momentih te standarde vzpostavijo tudi v praksi, kljub pojavljajočim se tehničnim težavam, kot je na primer odnos med spoloma. Ta odnos se v gibanjih razreši in vzpostavi razmerje, v katerem tovariška skrb postane brezspolna strast. Tako se v takšnih okoliščinah vzpostavijo miniaturni modeli idealne družbe, v kateri so vsi njeni člani bratje in sestre, ki se žrtvujejo za skupno dobro, brez izgube lastne individualnosti.

Z vedno večjo odmevnostjo akcij gverilskih skupin, poostrenim nadzorom in močnemu upadu podpore, pa se postopoma te oblike izkažejo za neučinkovite, saj vedno bolj padajo v izolacijo ter s tem povezano odtujenostjo od splošne populacije. Njihove akcije so vedno bolj osredotočene na izpust aretiranih tovarišev, s čimer nadaljujejo nesmiselno zasebno *vojno ravbarjev in žandarjev*, v kateri z vedno večjim nadzorom in organiziranostjo represivnih organov tudi izgublajo. Izoliranost in visoka stopnja nasilja z namenom ohranjanja skupine, pa pripeljeta do neodobravanja javnosti ter s tem povezane odtujitve skupin od realnosti v in za katero so se borili.

To spreminjanje znotraj radikalizma se kaže tudi po upadu urbanih gveril, ko revolucionarne ideje ponovno poniknejo in v mirnih osemdesetih skoraj potonejo v pozabo. Toda kljub njihovi odsotnosti iz javnega političnega prostora niso popolnoma zamrle in so se postopoma preoblikovale ter z novo formo ponovno stopile v ospredje preko globalnega gibanja za pravičnost, ki v devetdesetih letih zavzame pozicijo enega najpomembnejših kritičnih akterjev ekonomske

158 Hobsbawm Eric, *Bandits*, Weidenfeld & Nicolson, London, 2000, 190

159 Prav tam, 198

globalizacije in modernega sistema moči. Tako skozi osemdeseta in skoraj celo obdobje devetdesetih let, mnoge radikalne skupine sicer izginejo iz javne sfere, vendar še vedno obstajajo. Najpomembnejša aktivnost, v kateri so bile raznovrstne radikalne skupine v tem času prisotne, je bilo vzpostavljanje alternativnih prostorov za življenje, delovanje ter s tem povezano politično, socialno in kulturno vzpostavljanje drugačnih možnosti družbene ureditve. V teh letih je tako močno poraslo *zasedniško* gibanje, s katerim so po večini evropskih prestolnic radikalni aktivisti vzpostavljali *svobodne cone*, v katerih so se oblikovale nove življenjske skupnosti. Tovrstni načini so se postopoma precej razširili ter posledično pripeljali do močnega kritičnega potenciala, kateremu je sledila tudi precej močna represija. Tako se je vršilo mnogo pouličnih bojov za ohranjanje centrov alternativnih skupnosti, kar je radikalno levico v tem obdobju tudi precej izčrpalo in omejilo le na tovrstno aktivnost. Po večletnih spopadih se je gibanje precej utrudilo, mnogo stavb se je legaliziralo, v nekaterih državah pa se je temu prilagodila tudi zakonodaja. Ta odsotnost iz javnega delovanja pa se je prekinila, ko se je ponovno vzpostavila množična mobilizacija, ki je prerasla nacionalne meje in se udeleževala na transnacionalnem nivoju. V tej situaciji so se tako vzpostavile skupine, ki so se s starimi načini, pridobljenimi preko gverilskih skupin sedemdesetih let ter z večletnimi pouličnimi boji, v novih okoliščinah ponovno zavzele vidno mesto na javnem polju. S tem pa se zopet pojavijo težnje po nekonformističnem odnosu do politike in gospodarstva, spremembi sistema ter vzpostavitvi novih družbenih struktur, ki bi omogočile svobodo vseh delov sveta in njenih prebivalcev. Tako zopet na dan privrejo stare ideologije, od marksizma do anarhizma, ki znova iščejo možnost za preboj v družbeno realnost.

3.2. POVEZAVA MED URBANO GVERILO IN GLOBALNIM MNOŽIČNIM GIBANJEM

Navidez zelo nepovezana fenomena se na določenih točkah precej ujemata. Radikalnim skupina, ki z gverilskim delovanjem vzniknejo iz protestnega turbulentnega obdobja po letu 1968, zelo podobno sledijo vzorci vzpona radikalnih skupin, ki se formulirajo znotraj globalnega množičnega gibanja v okviru Black Bloc-a. Predvsem zanimive so paralele, ki se verjetno nenaključno pojavljajo v odnosu do nasilja, simbolni kontinuiteti, ki se še danes kaže v podobni simbolni uporabi pri mnogih radikalnih skupinah in aktivistih ter fizični podpori političnim zapornikom, ki še danes služijo zaporne kazni zaradi gverilskih aktivnosti. Poleg teh pa so prisotni tudi podobni vzorci teoretskih ozadij skupin ter z njimi povezanimi načini vzpostavljanja in razumevanja utopičnih sistemov. Vse skupine, ki želijo z radikalnimi vzorci doseči temeljne družbene sprememb so zajemale podobne načine notranje strukturiranosti, povezovanja in delovanja. Z njimi želijo poudariti pomen enotnosti, tovarištva in moči, ki jih posamezniki lahko dosežejo, tako v vsakodnevnem življenju kot v skupnem delovanju. Vendar pa so si skupine tudi zelo različne in kritične druga do druge. Radikalni aktivisti sedanjega časa, bolj organiziranim gverilskim skupinam (kot so RAF in Brigade Rosse), najpogosteje očitajo avtoritarnost, hierarhičnost in elitizem. Tajne gverilske akcije kritizirajo ravno zaradi njihove izoliranosti in odtujenosti od širše populacije. Zaradi pričujočih kritik sami ne vršijo akcij z visoko stopnjo nasilja, temveč največjo pozornost posvečajo simbolnemu uničevanju privatne lastnine mednarodnih korporacij in institucij moči. Kljub temu so urbane gverile ostale v spominu kot izjemno pomembne in vplivne za nadaljnji razvoj sodobnega radikalnega gibanja. Sodobnim radikalnim skupinam so najbližje skupine Avtonomnih, ki še danes obstajajo in so tudi precej pomemben del črnega bloka. Prav tako pa sodobni aktivisti podpirajo, spremljajo in tudi povzemajo delovanje Angry Brigade in Revolucionarnih celic, deloma pa tudi aktivnosti „November 17.“ in Action Directe.

Pri izjavah, ki so bile vidne v javnosti se vidi velika podobnost razumevanja nasilja. Joëlle Aubron, pripadnica skupine Action Directe pravi: „Nasilje s strani sistema je sprejeto kot naravno in pod kontrolo. Kljub temu, da vse družbe želijo trditi, da je nasilje zunanji problem, velikokrat zavzema le drugo formo, ki je sama po sebi zelo nasilna – z namenom, da se preprečuje dostop je v današnji situaciji, kjer je 358 posameznih bogastev večjih od milijarde dolarjev, kar je skorajšnji ekvivalent letnega donosa kar 45% svetovne populacije, torej približno 2,3 milijarde ljudi, ta forma le semantična razlika med nasiljem in brutalnostjo. „Povezovanje sloge in militarizma pa nikakor ne pomeni, da vidimo nasilje kot „motor zgodovine“. Ravno nasprotno, soočeni z institucionalizacijo

mirnega nasilja v razmerju med kapitalom in delavstvom, torej ustvarjeno razredno družbo, menimo, da je militanten upor način osvobajanja od moči z in za zatirane.¹⁶⁰ Zelo podobne izjave pa so prihajale v javnost tudi s strani črnega bloka po raznovrstnih demonstracijah, v katerih so bili tudi sami prisotni. Način razumevanja nasilnih taktik se tako vzpostavi kot odgovor na brutalnost in nasilno držo obstoječega sistema. Tako svoje akcije vidijo le kot upor proti tovrstni „krutosti imperializma in kapitalizma“, ki ga vzpostavljajo korporacije in institucije moči, tako na lokalni, kot na globalni ravni. Prav tako uporabo nasilja vidijo kot medij za komunikacijo navzven, ki bi bila drugače težko izvedljiva. Precej drugačno pa je videnje smisla revolucionarnega prevrata, namreč gverilske skupine so svojo aktivnost izvajale tudi z namenom vzpostavljanja pogojev revolucionarnega prevrata, česar sodobne skupine nimajo več. V demonstracijah namreč ne vidijo možnosti za spremembo sistema, temveč to prepuščajo primernemu času, ki bo omogočil splošni upor in temeljne družbene spremembe. Te taktike vidijo kot orodje, s katerim lahko širši publiki dokažejo, da sistema ni tako nemogoče spremeniti.

Simbolna kontinuiteta pa se poleg podobnih taktik in načinov razumevanja ter delovanja, kaže predvsem v rabi in povzemanju istih simbolov. Ti izražajo tako ideološko pripadnost kot podpiranje določenih taktik upora. Zelo pogosta simbola sta bila zvezda, pest in motiv puške AK-47, kar je tudi simbolni znak RAF-a, prav tako je pogost motiv zvezde prisoten pri vseh ostalih obravnavanih skupinah. Prav tako pa se ti posamični simboli pojavljajo tudi pri mnogih pripadnikih črnega bloka (našitki, natisnjene majice, zastave, ipd.), mnogokrat pa so prisotni kar simboli posameznih gverilskih skupin. Ta pojav velikokrat pelje v ikonizacijo posameznikov in skupin, ki so vršile gverilo. To idealiziranje v določenih alternativnih krogih, iz katerih tudi izhajajo različice nove radikalne leveice kot je črni blok, pa vodi do določenega simpatiziranja s tovrstnimi taktikami, predvsem po skupnih ideoloških temeljih, ki nihajo med marksizmom in anarhizmom ter vsemi njunimi variacijami.

Podpora političnim zapornikom je tudi zelo pomembna aktivnost znotraj tega pojava. Oblikovani so kolektivi, povezani v mreže ABC (Anarchist Black Cross), razširjene povsod po svetu, ki se glede na lokalne situacije borijo za politične zapornike izvirajoče iz obstoječe družbene situacije. Borijo se za ukinitvev neučinkovitega sistema zapora in nadzorovanja. Njihov namen je upor znotraj in zunaj globalnega sistema represije. S solidarnostjo z ostalimi skupinami delujejo z namenom pomoči zaprtim tovarišem, s čimer želijo preseči strah, ignoranco in apatijo. To vidijo kot edini način, da se bodo ljudje lahko posvetili in prispevali svoje sposobnosti v borbi za spremembe. Kot trdijo, ne gre za dobrodelnost, temveč za pristno vzajemno pomoč.¹⁶¹ Nastala je že konec 19.

¹⁶⁰ Interview with Joëlle Aubron

¹⁶¹ What is the Anarchist Black Cross Network? (<http://www.anarchistblackcross.org/abc/network.html>)

stoletja in se skozi stoletje precej spreminjala. Pomembne spremembe pa so prinesla prav sedemdeseta leta, ko je mnogo članov gveril tudi precej pripomoglo k vzpostavljanju novih kolektivov. Eden najbolj znanih ABC aktivistov je bil tudi član Angry Brigade, Stuart Christy, ki je bil eden od ustanoviteljev londonskega kolektiva, formiranega leta 1967.¹⁶²

3.3. POLITIČNO NASILJE KOT DISKURZ RADIKALNE LEVICE

Pojem diskurz po Bahtinu meri na vse tiste razsežnosti jezika, ki poudarjajo njegovo "konkretno življenjsko totalnost", v nasprotju s predstavo o jeziku kot abstraktnem sistemu znakov. Diskurz pomeni družbeno interakcijo, ki se odvija prek rabe jezika, torej prek sporočanja. Diskurz presega samo sporočilo (besedilo), saj zajema tudi razmerja, ki se prek sporočanja izgrajujejo med tvorcem in naslovnikom (na primer sodelovanje na enakopravni podlagi ali podrejenost nekoga), oziroma okoliščine in tematike in celo perspektive, ki so običajne in standardizirane pri določenem tipu besedila ali registra sporočanja. Diskurz je niz izjav, besedil, ki stopajo v medsebojna razmerja: lotevajo se skupne problematike, načenjajo isto tematiko, uporabljajo enake ključne termine, ujemajo se v vrednotah in pogledih ter nastajajo ob podobnih priložnostih.¹⁶³

Na prvi pogled sta diskurz in nasilje nezdružljiva pojma, odbijajoči se nasprotji, v podobno antagonističnem razmerju kot sta nasilje in mir. V tem bi lahko mir predstavljal diskurz, saj omogoča možnost dialoga, medsebojnega sporazumevanja, prek katerega se vzpostavlja družbena interakcija, ki jo nasilje ruši. Vendar ravno politično nasilje zajema diskurzivno formo, saj ne predstavlja le dejanja kot takega, ne gre le za nasilje prek katerega pridobljena moč lahko izsili izpolnitev zahtev, temveč za širšo družbeno strukturo notranjih in zunanjih razmerij med političnimi akterji ter s tem povezanim njihovim delovanjem. Pomanjkanje možnosti posameznika in množic pri družbenem soodločanju, ki se vzpostavlja prek represivnega aparata države, ohranja stanje političnega elitizma ter izriva populacijo iz položaja enakovrednega partnerja pri družbenih odločitvah. S tem se vzpostavlja odnos, ki povzroča družbeno frustracijo izrinjenih slojev, ki se posledično sprošča v družbenem konfliktu. Ta se prek vzpostavljenega razmerja, ki predstavlja neenakovredno razmerje moči, državnega aparata in neformalnih družbenih skupin, izbori svojo legitimnost in moč s simbolnim napadom na neenakovrednega partnerja. Simbolna izbira napadov pa predstavlja komunikacijski medij prek katerega se lahko te frustracije izražajo, saj z jasnim izjavnim sistemom (ki ga radikalne skupine izdajajo največkrat prek komunikejev) to izbiro tarč še bolj specifično pojasnijo ter razširijo ta simbolni napad na širši družbeni koncept. Tako se konstruira

¹⁶² Hart Matthew: The History of ABC (<http://www.ainfos.ca/02/aug/ainfos00270.html>)

¹⁶³ Teorija in literarna teorija (http://64.233.183.104/search?q=cache:Eu0_igQzGysJ:www.student-info.net/ff/fgg/baza-student/slov2/11812001/datoteke/lt2004.doc+diskurz&hl=sl&ct=clnk&cd=16&client=opera)

realnost, v kateri so edini možni načini za doseg radikalnih sprememb simbolni napadi, ki bodo izničili frustracije. Izbira radikalnih sredstev postane edino možno sredstvo komunikacije. Zaradi močnega represivnega odziva s strani državnega aparata se ta realnost vedno bolj oddaljuje od obstoječe realnosti drugih posameznikov, kar radikalne skupine potiska v še večjo izolacijo, v kateri postopoma znotraj skupine nastane popolnoma svoj diskurz. Z zunanjim svetom pa skupine le še redko komunicirajo in tako največkrat postanejo družbene interakcije z zunanjo realnostjo le s političnim nasiljem. Njihova glavna teženja po osvoboditvi, ki jo izrazi tudi ena izmed militaristk skupine Action Directe, ko pravi: „Osvoboditev od izolacije, ki jo povzroča moderna družba in izgradnja solidarnostnih vezi sta začetka za predanost bojevitosti, ki ni „proti“, temveč „za“ življenje in veselje osvobojeno vsakršnega delovanja moči.“¹⁶⁴, ravno vzpostavlja novo izolacijo, s čimer posledično svoboda zbledi pod strukturnim bremenom militantnosti. Tako se je mnogo skupin sedemdesetih in osemdesetih let razbilo ter posledično tudi zaradi učinkovitejšega represivnega aparata ukinilo.

Vendar težnja po nasilnem prevratu ni popolnoma ugasnila in se je deloma oblikovala znotraj globalnega množičnega gibanja, kjer se ponovno oblikujejo skupine, ki vidijo nasilje in gverilsko taktiko kot sredstvo za komunikacijo in razširjanje svojih idej. To kaže na zelo ozko povezanost med družbenimi gibanji in nasiljem. Kot pravi Tarrow: „Bojevitost kolektivnih akcij je osnova družbenih gibanj; ne zato, ker so gibanja vedno nasilna in ekstremna, temveč ker je nasilje glavno in pogosto edino sredstvo, ki ga imajo ljudje zoper bolj opremljene nasprotnike.“¹⁶⁵

¹⁶⁴ Interview with Joelle Aubron

¹⁶⁵ Tarrow Sidney, *Power in Movement: Social Movements, Collective Action and Politics*, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, 1994, 2

3.4. VZORCI DRŽAVNE REPRESIJE IN NADZORA

Raziskovanje represivnega delovanja se preučuje predvsem preko protestnih politik, ki so uporabljene v primeru družbenih gibanj. Ti predvsem sovpadajo s protestnimi cikli, prek katerih je opaziti nihanje padcev in vzponov tega družbenega fenomena. Represivni vzorci tako vplivajo na potek in razvoj družbenih gibanj, ki se izražajo skozi protestne cikle. Strožji načini s strategijami prisile se pogosto pojavijo ob razširjeni mobilizaciji in vzponu protestnih skupin, kar postopoma pripelje do večje stopnje nasilja s strani določenih skupin protestnikov in posledične stigmatizacije le teh, s čimer se mnogokrat gibanja razdelijo in ošibijo. Moč in taktike direktne demokracije tako rahlo usahnejo, saj se solidarnostne vezi mobilizacijskega potenciala zrahljajo ter pripeljejo do začasnega zatona. To pa pripelje do blažjih represivnih vzorcev in izbire bolj selektivnih, tolerančnih represivnih metod, kar omogoči ponoven vzpon socialnih gibanj, z večjo možnostjo integracije v široko sfero družbenih pogajanj. Tako protestni valovi nihajo tudi glede na načine odziva represivnih organov, ki s svojo močjo zlahka diskreditirajo gibanja in njihovo koherentnost.

V sedemdesetih letih so se v skoraj vseh največjih evropskih mestih razvile gverilske skupine kot posledica protestnih gibanj v letu 1968. Stopnjujoča se množičnost protestnega delovanja je pripeljala do strogega represivnega odziva. Temu so se zoperstavile le najradikalnejše skupine, medtem ko je množičnost protestov precej poniknila. Ob večji represiji so tako preživele le majhne celice urbane gverile, ki so z direktnimi akcijami vršile pritiske na vsakdanje politično življenje. Temu je sledila vzpostavitev učinkovitejših nadzornih sistemov in organiziranje policijskih vrst v povezavi s tajnimi službami, kar je postopoma potiskalo gverile v še večjo izolacijo. Ti strogi represivni vzorci so posledično povzročili upad vršenja političnega nasilja. Pozornost, katero represivni organi posvečajo radikalnim skupinam, botruje blažjim represivnim odzivom na množična družbena gibanja. Tako je po upadu moči gveril, v osemdesetih letih prišlo do ponovne obuditve množičnega pacifističnega gibanja, ki je zapolnjeval javno sfero skoraj dve desetletji. Konec devetdesetih let se narava množičnih družbenih gibanj spremeni in preraste nacionalne meje z oblikovanjem globalnega značaja protestov. Ti s svojo pestrostjo in množično mobilizacijo postanejo pomembno kritično družbeno telo. S tem se posledično obnovijo strožje represivne taktike in s *strategijami prisile* ponovno vzpostavijo pogoje za vznik radikalnejših oblik protesta. Iz tega se oblikujejo spontane skupine črnega bloka, ki se z blažjimi oblikami nasilja zoperstavljajo represivnim organom. To stopnjujoče se ulično nasilje, ki spremlja skoraj vse večje proteste na globalni ravni, pripelje do notranje delitve gibanja in s tem tudi do začasnega zatona, ki smo mu danes priča. Vprašanje, ki se poraja ob tem je, zakaj se oblikujejo skupine, ki s političnim

nasiljem izvajajo družbeni pritisk ter zakaj so se v različnih obdobjih oblikovale v drugačnih oblikah z različno stopnjo nasilja. Odgovor na prvo skušam podati skozi celo nalogo in tako na kratko odkrivam, da so politično nasilje skupine našle kot možnost komunikacijskega medija ter ga videle kot revolucionarno orodje v boju za spremembe. Represivne sisteme so videle kot brutalne in nesprejemljive ter želele opozoriti na to, da je državno nasilje, četudi daje videz naravnega in nadzorovanega, veliko hujše kot šibko in neobsežno revolucionarno nasilje. Tako je bilo njihovo delovanje precej zaznamovano z represivnimi organi, ki so jih spremljajo skozi ves njihov obstoj. Drugo vprašanje pa se nanaša na raznolikost oblik in uporabe različnih stopenj nasilja. V sedemdesetih letih so se vzpostavljale radikalne skupine, ki so se postopoma začele posluževati vse višje stopnje nasilja. Te so bile sicer različno organizirane, toda imele so precej sorodne cilje in taktike za doseg le teh. Zaradi stopnjujoče se represije, ki jih je potiskala v vedno večjo izolacijo in jih s tem odtujila od družbene realnosti, so skupine izbirale še radikalnejše taktike in v boju za notranji obstanek izgubljale na pomenu ter se zaradi tega posledično začele razkrajati. Radikalne oblike upora ponovno zavzamejo vidnejšo vlogo v javnosti konec devetdesetih let, ko precej blažje taktike političnega nasilja vzklijejo iz spontano organiziranih kolektivov, katerih tovrstna dejavnost poteka le v okviru širših protestov. Tako se posamezniki ne umaknejo v ilegalo in izolacijo, temveč v vsakodnevnem življenju predvsem delujejo na področju alternativnih socialnih centrov, ki jih povezujejo in omogočajo možnost za razvijanje in prakticiranje utopičnih alternativ obstoječim družbenim ureditvam in vrednotam.

Vse kaže, da so radikalna gibanja vzniknila kot odgovor na represijo, hkrati pa jo s svojo aktivnostjo tudi povečevala. V skupinah, ki izvirajo iz revolucionarnih temeljev, se vedno vzpostavlja konflikt z oblastjo in njenimi represivnimi organi. Ti želijo aktivnost radikalnih subjektov preprečiti, kar privede do stalnega antagonizma med oblastjo in uporniki, ki niha skozi obdobja padcev in vzponov družbenih gibanj. Ta odnos je očitno večer spremljevalec vseh utopičnih revolucionarnih idej in vzpostavljanj alternativnih oblik življenja.

3.5. POMEN MEDIJEV

Mediji so predvsem v zadnjih desetletjih pomemben dejavnik, ki vpliva na splošno družbeno situacijo. Z množičnim zasipavanjem s podatki postajajo dogodki pozabljivi in nepomembni. Spektakularno predstavljeni dogodki temeljijo predvsem na škandaloznem načinu podajanja informacij, ki kljub množičnosti izbir in objektivnosti, podajajo unitaren pogled in odtujenost od dejanskega dogajanja. „Za spektakelskimi nasprotji se skriva enotnost bed. Različne oblike iste odtujitve se lahko prepirajo na maškaradi svobodne izbire, ker vse skupaj temeljijo na dejanskih potlačenih protislovjih. Ker je odvisen od posebne ravni bede, mora spektakel popolnoma zanikati bedo in obenem ohraniti njeno raven. Da bi to uspelo, se pojavlja v skoncentrirani in difuzni obliki, toda v obeh primerih je zgolj podoba srečne harmonije, ki sredi groze in obupa tvori negibni center človeške nesreče.“¹⁶⁶ Spektakelski način poročanja tako le sledi načinu družbenega delovanja, ki sledi hitremu, površnemu in odtujenemu načinu življenja ter s tem v svoji množičnosti prikriva dejansko situacijo. Tako mediji postopoma zavzamejo pomembno vlogo v družbeni sferi, katere so se zavedali tudi aktivisti družbenih gibanj. V zadnjih desetletjih je ena od pomembnejših nalog družbeno kritičnih skupin, tudi radikalnih, postala ravno borba za medijski prostor. „Zelo pomemben faktor je mit, kot bistven objekt akcij. Za moderne radikalne akterje njihova vrednost leži v propagandnih namenih. Po naravi teh ilegalnih skupin mora biti ta mit kolektiven, ob tem pa posamezniki ostajajo anonimni. Tako je publiciteta bistvena, saj brez nje skupine ne bi imele nikakršnega javnega obstoja. Ta pa se je temeljno spremenil s pojavom masovnih medijev. Politična podoba in učinkovitost novega Robin Hood-ovstva je tako dosežena ne prek akcij samih, temveč preko njihove uspešnosti pri ustvarjanju naslovnih vrstic, kar privede, da je primarno načrtovanje akcij tako vezano na uspešnost v medijih.“¹⁶⁷

Radikalne skupine so tako videle možnost preboja v javnost ravno prek spektakelskega načina. Tako so uporabo nasilja videle kot možnost komunikacije, ki naj bi podajala zunanjem svetu sliko, da so spremembe mogoče. Vendar pa so mediji ta način komunikacije prek političnega nasilja, predvsem v zadnjih letih, izrabili za ulični šov brez poudarka na sporočilnosti, prek katerega so ustvarjali javno mnenje, s pomanjkljivim poznavanjem raznolikih skupin in akterjev družbenih gibanj, njihovega delovanja in idej. V sedemdesetih letih medijska podoba še ni bila tako močno oblikovana, kot je to prisotno konec devetdesetih let, vendar so bili njihovi poudarki že osredotočeni na medijsko kampanjo, kar se je predvsem izražalo z naravo akcij, v katerih so prek medijev komunicirali z javnostjo in se pogajali glede njihovih zahtev; prav tako pa se kaže ta težnja

¹⁶⁶ Debord, Družba spektakla, 54

¹⁶⁷ Hobsbawm, Bandits, 195

tudi v številnih komunikejih, ki so jih izdajali ob akcijah, določenih dogodkih ali z njimi le predstavljali svoja stališča in ideje. Spektakelski način delovanja medijev tistega časa je bil prisoten že takrat, vendar v veliko manjši meri; in prav na ta način so ga kritizirale tudi urbane gverile, s simbolnimi napadi ravno na medijske hiše, ki so podajale posplošeno in pogosto napačno sliko o njih samih in njihovih idejah.

Razumevanje medijev in njihovega pomena pa je postala še toliko bolj očitna tematika v devetdesetih letih, ko nasilje na ulicah izbruhne z namenom, da pritegne medijsko pozornost in hkrati opozori na problematiko preboja novic v javno sfero. Mirni protesti so postajali vedno bolj prezrti, z izbruhom nasilja pa so mediji to vedno bolj zahtevali. Njihova udeležba je bila tako velikokrat pogojena s izbruhom nasilja, tako so mnogokrat že pred protesti pri organizatorjih poizvedovali ali pričakujejo kakršnekoli izgrede in temu navkljub vnaprej pripravljali agende. Prav tako dajejo mediji očitne prednosti političnim, vladnim in korporativnim institucijam, ki aktiviste v hierarhični razporeditvi prednosti postavlja v zadnji plan, kar mnoge pripelje do radikalnejših načinov upora.¹⁶⁸ Zgodbe, ki jih podajajo, so pogosto enostranske in zajete predvsem iz pozicije represivnih organov, kjer tudi uradno lahko zagotavljajo varnost novinarjev. Takoj, ko se pomešajo med proteste ali celo med radikalne aktiviste, tudi sami postanejo ogroženi od policije. Tako korporativni mediji večinoma le povzemajo zgodbo nosilcev moči in represivnih organov, ki jo opremijo s prvovrstnimi spektakelskimi posnetki protestov.

Propagandna vloga sicer zavzema zelo pomembno polje delovanja radikalnih skupin, vendar je ta preboj v medijski prostor v vseh obdobjih precej neuspešen, saj mediji podajajo zgodbe, ki delujejo na senzaciji. Aktivisti to sicer z različnimi taktikami želijo uporabiti sebi v prid, vendar ob tem pogosto izgubljajo na sporočilnosti in širšem pomenu njihovega delovanja.

¹⁶⁸ ur. de Jong Wilma, Shaw Martin, Stammers Neil, *Global Activism, Global Media*, Pluto Press, London, 2005, 7

3.6. VPLIV NOVIH TEHNOLOGIJ NA RADIKALNO LEVICO

Načini medijskega poročanja in težak dostop do medijskega prostora so aktiviste pripeljali do izbire in uporabe novih informacijskih tehnologij. V prejšnjih obdobjih so bile za razširjanje informacij pomembne direktne interakcije, ki so jih obogatili z različnimi mediji kot so letaki, brošure, okrožnice, katere so dosegle večje število ljudi tako znotraj kot zunaj družbenih gibanj. V drugi polovici 20. stoletja so postale precej značilne tudi piratske radijske postaje, ki so podajale neodvisne informacije, vendar so ti načini s prevladujočimi novimi tehnologijami in nadzornimi sistemi, ki omogočajo precej lažjo izsleditev ter manjša radijska poslušnost postopoma praktično zamrli. Novi načini pa se vzpostavijo na medmrežju, kjer potekajo digitalni načini upora. Internet je postal primeren, hiter in poceni prostor, kjer lahko poiščeš informacije o procesih, skupinah, institucijah in dogodkih. Prav tako služi kot komunikacijski medij za izmenjavo informacij med posamezniki in skupinami, za koordinacijo in povezovanje, s čimer omogoča tudi mobilizacijo za konvencionalne akcije. Postal pa je tudi pomemben prostor „virtualne“ akcije, v kateri je tehnologija tako orožje kot tarča.¹⁶⁹ Mnogo aktivistov je tako svoje delovanje usmerilo v oblikovanje novih medijskih prostorov, predvsem na medmrežju, kjer tako podajajo neodvisne informacije kot tudi izvajajo akcije v teh novih javnih sferah. Vendar te informacije nikoli ne dosežejo stopnje *mainstream* medijev. Tako se pojavlja vedno več vdorov na splošne internetne strani, ki jih aktivisti preoblikujejo, blokirajo ter s temi načini vršijo pritisk na korporacije in institucije moči. Ta tako imenovani *hacktivizem* je tako postal neke vrste novodobni terorizem, ki se vrši na medmrežju.

„*Haktivizem* je politično motivirano *hackanje* in kot takšno predstavlja enega izmed načinov aktivizma. To je aktivizem, ki svobodno teče po elektronskih venah, ki navdihujejo 21. stoletje globalnih družbenih ekonomij.“¹⁷⁰ Mnogi aktivisti vidijo prihodnost v elektronski civilni nepokorščini, ki je po svoji naravi nenasilna in podobna tradicionalni nepokorščini. Taktike zasedanje prostora, uničevanje računalniških sistemov, blokiranje ter zaseganje podatkov kot talcev v elektronskem svetu se vzpostavljajo drugače kot vse bolj prisoten elektronski kriminal. Ta ima za cilj pridobivanje profita, medtem ko pri elektronski nepokorščini ni teženj po okoriščanju, temveč gre za novo polje insurekcije. Njihov cilj je blokada in rušenje sistema institucij moči. Digitalna gverila, ki izraža način življenja 21. stoletja, je tako postala nova oblika spontano organiziranega načina upora proti obstoječem družbenem sistemu.¹⁷¹

169 Loader D. Brian, van de Donk Wim, Nikon G. Paul, Rucht Dieter ur., *Cyberprotest, New Media, Citizens and Social Movements*, Routledge, London, New York, 2004, 50

170 Jordan Tim: *Activism!: Direct Action, Hacktivism and the Future of Society*, Reaktion Books, London, 2002, 191

171 Strpić, *Anarhizam i nasilje*, 108

SKLEP

Radikalna levica izhaja iz gibanj Nove levice, ki so vzcvetela v šestdesetih letih prejšnjega stoletja in dosegla vrhunec z množičnim protestnim gibanjem študentov po Evropi. Razočaranost nad politično situacijo v posameznih državah in celoten razvoj dogodkov v svetu sta pripeljala do močnih dvomov v obstoječe družbene ureditve ter parlamentarizem, ki sta prinašala vojne, rasizem, razredno delitev, izrivanje marginalnih skupin in podobno. Kot je pisal Rudi Dutschke: "Parlament ni več mesto za vzpostavljanje političnih odločitev. Nove, tudi buržoazne analize v parlamentu prikazujejo, da se politične odločitve v poznem kapitalizmu rojevajo v predparlamentarnih postopkih, v dogovarjanjih za doseg kompromisov, za doseg sporazuma med ministrsko birokracijo in birokracijo gigantskih podjetji."¹⁷²

Z nestrinjanjem s tovrstno ureditvijo so se začele oblikovati raznolike skupine predvsem mlade populacije, ki so oblikovale libertarno in antiavtoritarno gibanje, s katerim so želele doseči bistvene spremembe družbenih ureditev sveta. „Tako so se oblikovale antiavtoritarne skupine, ta samorasla avantgarda se med seboj razlikuje, zato ker politično aktualizira specifična protislovja kot izraz različnih proizvodjalnih procesov; razvijajoča antiavtoritarna borba z oblastmi, v kateri te skupine predstavljajo moment revolucije in skozi cel tok procesa minirajo institucije oblasti.“¹⁷³ „V borbi z represivnimi organizacijami sistema, proti državni birokraciji, proti sodstveni mašineriji, policiji, proti birokraciji industrijskega oligopola, itd., se bo sentimentalno in emotivno spremenilo v organizirano nepriznavanje, v praktično-kritično znanje, v revolucionarno voljo, ki bo vrnila človeku oblast nad proizvodjalnimi močmi in razbila nehumano mašinerijo vojne in manipulacije, ki dan za dnem izžareva teror in smrt ...“¹⁷⁴

Borba, vodena skozi močno študentsko protestno gibanje, je ravno zaradi naraščajočega represivnega načina obvladovanja množic in njihovih zahtev bila vedno manj uspešna in slišana. Tako so se v tem procesu oblikovale radikalno libertarne skupine, ki so za nadaljevanje borbe izbirale sredstva urbane gverile. Prek nje so želeli vzpostavljati situacije, ki naj bi množicam pokazale, da oblast ni nepremagljiva, ter želeli vzpostaviti predrevolucionarno stanje, ki bi ustvarilo pogoje za razvoj temeljnih sprememb družbenih struktur po vsem svetu. V tem boju so želeli s političnim nasiljem vzpostaviti vojno proti kapitalizmu in imperializmu „razvitih“ držav. To so videli kot edini možen medij komunikacije, saj je represivni in ideološki sistem države premočan v neenakovrednem boju. Gverilski napadi pa so način, s katerimi lahko izražajo svojo kritiko in

172 Teodori, Historijat, 190

173 Prav tam, 200

174 Prav tam, 201

vzpostavljajo stanje, v katerem je možen revolucionaren preobrat.

Te njihove težnje pa niso pripeljale do realizacije upov, v katere so verjele radikalne skupine, temveč so se razblinile skupaj s skupinami samimi. Te so se zaradi vedno večjih pritiskov odmikale vedno dlje od svojih idealov in tako postopoma razpadale. Tako je mnogo takratnih akterjev padlo v poslednjih uličnih bojih ali pa so pristali za rešenkami strogo varovanih zaporov, kjer so mnogi ostali vse do danes. Gverilske akcije tako niso prinesle pričakovanih sprememb, vendar pa so se vtisnile v spomin mnogim aktivističnim skupinam kasnejših obdobj.

Z upadom gveril radikalne skupine poniknejo iz javne sfere in svoje delovanje usmerijo predvsem na borbo za vzpostavljanje alternativnih življenjskih, kulturnih, socialnih in političnih prostorov. Ti postanejo pomembno polje delovanja in oblikovanja utopičnih ideologij. A te *svobodne cone* postanejo tudi nova tarča represivnih organov, ki sprožijo val protestov in uličnih bojov za obstoj teh centrov. Vzporedno s tem pa je v javni sferi prisotno mirovniško gibanje, ki je zaradi zmanjšane represije v velikem porastu. V devetdesetih letih raznolika družbena gibanja prerastejo nacionalne meje in se začno povezovati na mednarodnem področju. To kaže tudi visok porast transnacionalnih organizacij, povezanih z družbenimi gibanji, ki se izraža v podatkih, da je njihovo število zraslo iz 110 v letu 1963 na 631 v letu 1993. Vse številčnejši protesti postopoma dobivajo globalen izraz, saj v takšni družbeni situaciji mobilizacija hitro presega nacionalne meje. Protesti, ki se oblikujejo v globalno družbeno gibanje za pravičnejši svet, tako postanejo stalna spremljevalka vseh pomembnejših konferenc mednarodnih korporacij in institucij moči. V teh razmerah, katerim sledi tudi vedno večja represija, se tako ponovno vzpostavijo vzorci radikalnih skupin, ki se tokrat, oblikovani v črni blok, z nasiljem borijo za doseg svojih ciljev.

Načini uporabe političnega nasilja kot revolucionarnega orodja za doseg družbenih sprememb se tako ciklično pojavljajo v zadnjih štiridesetih letih. Zaradi temu sledeče vedno večje represije in sistemov nadzora pa je kljubovanje na tovrstne načine precej neuspešno in pogosto dosega obratne učinke kot jih predpostavljajo radikalne skupine. Pritisk, ki so ga vršile urbane gverile se je v moderni družbi popolnoma razblinil, tako so maloštevilne celice črnega bloka le majhen ostanek radikalnega fenomena, značilnega za drugo polovico prejšnjega stoletja.

Pojavljajo pa se novi načini upora, ki se prek *hacktivizma* selijo na medmrežje. To postaja vedno bolj pomembno polje subverzije. V digitalni dobi tovrstno delovanje tako predstavlja neke vrste moderen digitalni terorizem, ki z vedno večjo tehnologizacijo življenja, vse učinkoviteje kljubuje obstoječi družbeni ureditvi. Vendar se ob tem postavlja vprašanje ali bo digitalna gverila resnično vzpostavila tolikšen pritisk, ki bi ga lahko vzporejali političnemu pritisku sedemdesetih let?

LITERATURA

- Andrain Charles, Apter David, Political Protest and Social Change, McMillan, Houndmills, 1995.
- Althusser, Louis, Izbrani spisi, cf, Ljubljana, 2000.
- Althusser Louis, Balibar Etienne, Macherey Pierre, Pecheux Michel, ur.: Ideologija in estetski učinek, Ljubljana, Cankarjeva založba, 1980.
- Aust Stefan, Der Baader-Meinhoff Komplex, Knauer, München, 1989.
- Beck Ulrich, Družba tveganja: na poti v neko drugo moderno, Krtina, Ljubljana, 2001.
- Beck Ulrich, Kaj je globalizacija?: zmote globalizma – odgovori na globalizacija, Krtina, 2003.
- Beck Ulrich, Power in the Global Age: A New Global Political Economy, Polity, Cambridge, Malden, 2006.
- Bourdieu Pierre, Acts of Resistance: Against the New Myths of Our Time, Polity Press, Cambridge, 2000, Ljubljana, 2003.
- Debord Guy, Družba spektakla/ Komentarji k Družbi spektakla/ Panegirik, Šou, Študentska založba, Ljubljana, 1999.
- Della Porta Donatella, Social Movements, Political Violence, and the State: A Comparative Analysis of Italy and Germany, Cambridge University Press, New York, Melbourne, 1995.
- Della Porta Donatella, Social Movements: An Introduction 2nd ed., Blackwell, Malden, 2006.
- Della Porta Donatella, Andretta Massimiliano, Mosca Lorenzo, Reiter Herbert, Globalization from below: Transnational Activities and Protest Networks, University of Minnesota Press, Minneapolis, London, 2006.
- De Jong Wilma, Shaw Martin, Stammers Neil ur., Global Activism, Global Media, Pluto Press, London, 2005.
- Frece Tine, Črni blok in anarhizem; ČKZ, let.XXX, 2002, št. 209-210.
- Freeman Jo, Waves of Protest: Social Movements Since the Sixties, Rowman & Littlefield, Lanham, 1999.
- Guidry A. John, Kennedy D. Michael, Zald N. Mayer, Globalization and Social Movements: Culture, Power, and the Transnational Public Sphere, University of Michigan Press, Ann Arbor, 2000.

- Habermas Jürgen, *Toward a Rational Society – Student Protest, Science, and Politics*, Heinemann, London, 1971.
- Hobsbawm Eric, *Primitive Rebels: Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*, Manchester University Press, Manchester, 1959.
- Hobsbawm Eric, *Bandits*, Weidenfeld & Nicolson, London, 2000.
- Ivanović Goran, *Jezna brigada*, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91.
- Jasper James, *The Art of Moral Protest : Culture, Biography, and Creativity in Social Movements*, University of Chicago Press, Chicago, London, 1997.
- Jordan Tim, *Activism!: Direct Action, Hacktivism and the Future of Society*, Reaktion Books, London, 2002.
- Jordan Tim, *Hacktivism and Cyberwars: Rebels with a Cause?*, Routledge, New York, London, 2004.
- Keane John, *Civilna družba: stare podobe, nova videnja*, Znanstveno publicistično središče, Ljubljana, 2000.
- Kalinić Pavle, *RAF: 1970-1998*, Profile International, Zagreb, 2002.
- Kozinc Nina, *Rif-Raf-Paff*, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91.
- Kraighar Amalia, *Svinčena leta italijanske levice*, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91.
- Kurlansky Mark, *1968, The Year That Rocked the World*, Vintage, London, 2005.
- Loader D. Brian, van de Donk Wim, Nikon G. Paul, Rucht Dieter ur., *Cyberprotest, New Media, Citizens and Social Movements*, Routledge, London, New York, 2004.
- Markuze Herbert, *Kontrarevolucija i revolt*, Grafos, Beograd, 1979.
- Marcuse Herbert, Kellner Douglas, *The New Left and the 1960's*, Routledge, London, New York, 2005.
- Negri Toni, *Med "zgodovinskim kompromisom" in terorizmom, Pogled na italijansko izkušnjo v sedemdesetih*, ČKZ, let. XXVI, 1998, št. 190-91.
- Palavršić Joško, *Gerila na asfaltu: kronika političkih nasilja u Italiji*, Centar za informacije publicitet, Zagreb, 1988.
- Primorac Igor ur., *Terorizem. Filozofska vprašanja*, Krtina, Ljubljana, 2005.
- Rizman Rudi, *Idejno politična koncepcija ameriške nove levice (magistrska naloga)*, Ljubljana, 1974.
- Rusjan Marko, *Zgodovina protiglobalističnega boja v desetih minutah*, *Svoj tok*, let.1, št.1,

2001.

- Sciascia Leonardo, Afera Moro, Prešernova družba, Ljubljana, 2006.
- Smith Jackie, Globalization and Resistance: Transnational Dimensions of Social Movements, Rowman & Littlefield, cop., Lantham, 2002.
- Starr Amory, Naming the Enemy: Anti-corporate Movements Confront Globalization, Pluto Press, Australia, 2000.
- Strpić Marko ur., Anarhizam i nasilje, Što čitaš?, Zagreb, 2001.
- Šimleša Dražen, Snaga utopije, Z.A.P, Zagreb, 2000.
- Tarrow Sidney, Power in Movement: Social Movements, Collective Action and Politics, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Melbourne, 1994.
- Teodori Massimo, Historijat novih ljevica u Evropi: (1956-1978), Globus, Zagreb, 1979.
- Tilly Charles, Social Movements: 1768-2004, Paradigm Publishers, Boulder (Colorado), London, 2004.
- Touraine Alain, Sociologija društvenih pokreta, Radnička štampa, Beograd, 1983.
- Vogue Tom, The Red Army Faction Story 1963-1993, AK Press, Edinburgh, San Francisco, 1994.

ČASOPISNI VIRI

Dolar Mladen: "(Z)maj", Delo, 3.5. 2008.

Drčar-Murko Mojca: „Mogadiš: teroristi pobiti“, Delo, 19.10.1977.

Drčar-Murko Mojca: „Globoki vzroki terorizma“, Delo, 16.11.1977.

Rupnik Anton: „Uboj je izključen“, Delo, 11.5.1976.

Žižek Slavoj: „Leta 1968 so po ulicah hodile strukture - se bo to še kdaj zgodilo? 40 let po študentskem in delavskem upor“, Dnevnik, 3.5.2008.

INTERNETNI VIRI

- Bakunin Michael, Revolutionary Catechism, 1866

(http://dwardac.pitzer.edu/anarchist_Archives/bakunin/catechism.html)

- Black Mary, Letter from Inside of Black Bloc, (<http://www.alternet.org/story/11230/?page=1>)

- Carr Gordon, The Angry Brigade Documentary, 1973

- (<http://www.brightcove.tv/title.jsp?title=307737035&channel=219646953&lineup=281859611>)
- Grubačič Andrej: A Global Left, Survey of European Left Movements
(<http://www.nadir.org/nadir/initiativ/agp/new/en/globalleft.htm>)
 - Hart Matthew: The History of ABC (<http://www.ainfos.ca/02/aug/ainfos00270.html>)
 - Huffman Richard, This is Baader-Meinhof (www.baader-meinhof.com)
 - Young Daniel Dylan, Autonomia and the Origin of the Black Bloc
(<http://www.ainfos.ca/01/jun/ainfos00170.html>)
 - Žižek Slavoj , The Obscenity of Human Rights: Violence as Symptom
(<http://libcom.org/library/the-obscenity-of-human-rights-violence-as-symptom>)
 - About Indymedia (<http://www.indymedia.org/en/static/about.shtml>)
 - Action Directe (<http://www.action-directe.net>)
 - Action Directe (<http://www.urbanguerrilla.org/actiondirecte/index.html>)
 - Angry Brigade, Documents and Chronology, 1967-1984, -
(<http://recollectionbooks.com/siml/library/AngryBrigade/>)
 - Baader-Meinhof Gang (www.crimelibrary.com)
 - Bashing the Black Bloc? (<http://flag.blackened.net/revolt//rbr/rbr6/black.html>)
 - Black Blocs for dummies (<http://www.infoshop.org/page/Blackbloc-Faq>)
 - Interview with Joëlle Aubron of Action Directe, 2002
(http://www.kersplebedeb.com/mystuff/texts/aubron_1992.html)
 - Interview with Stuart Christy, 2004
(http://www.3ammagazine.com/politica/2004/apr/interview_stuart_christie.html)
 - People's Global Action (<http://www.nadir.org/nadir/initiativ/agp/en/index.html>)
 - Statement by Black Bloc activists (http://www.infoshop.org/news6/genoa_bb_statement.html)
 - Teorija in literarna teorija (http://64.233.183.104/search?q=cache:Eu0_igQzGysJ:www.student-info.net/ff/fgg/bazastudent/slov2/11812001/datoteke/lt2004.doc+diskurz&hl=sl&ct=clnk&cd=16&client=opera)
 - What is the Anarchist Black Cross Network?

(<http://www.anarchistblackcross.org/abc/network.html>)

- World Social Forum – Forum Social Mundial (<http://www.nadir.org/nadir/initiattiv/agp/free/wsf/>)

-http://en.wikipedia.org/wiki/Revolutionary_Organization_17_November

POVZETEK

Z diplomskim delom *Radikalna levica, Od urbanih gveril do globalnega množičnega gibanja*, sem želela predstaviti socialno zgodovinski pregled radikalnih skupin oblikovnih v urbano gverilo, v sedemdesetih in osemdesetih letih v Evropi, podati vpogled v njihovo aktivnost, organizacijo in poiskati odločitve za tovrstno delovanje. Delovanje urbane gverile je sicer postopoma zamrlo, politično nasilje pa se je začelo pojavljati v drugačnih okoliščinah. Znotraj globalnega množičnega gibanja so se vzpostavile spontano organizirane skupine, imenovane Black Bloc, ki so znova vzpostavljale pritisk s političnim nasiljem, s katerim so želele opozoriti na obstoj alternativnih utopičnih sistemov in postopoma doseči radikalne družbene spremembe. Z delom sem želela tako predstaviti aktivnost radikalne leveice v zadnjih štiridesetih letih, podati skupne značilnosti in razlike med skupinami, ki so se vzpostavljale v različnih obdobjih. Vzoredno s pojavom radikalne leveice pa sem spremljala tudi državno represijo, ki se je vzpostavljala kot odgovor na radikalizem in medijsko odzivnost ob teh družbenih fenomenih.

Ključne besede: Radikalna levica, globalno množično gibanje, urbana gverila, politično nasilje, represija, mediji.

ABSTRACT

With diploma *Radical left, From urban guerrilla to global mass movement*, I wanted to present a social and historical review of radical groups formed in urban guerrilla in seventies and eighties in Europe. I was trying to give an insight of their activity, organization and I was searching for their decisions to involve in this kind of activity. Functioning of the urban guerrilla progressively waned, but political violence started to rise in a different circumstances. Spontaneously organized groups, known under the name Black Bloc, restored inside of the global mass movement and again started to perform pressure with political violence to drawl attention to alternative Utopian models of society and gradually achieve radical social change. In this paper I wanted to present an activity of the radical left in the last forty years and a research of similarities and differences between the groups, which were active in different periods of this time. Beside the phenomenon of radical left and political violence I also researched a repression of the state, which rose together with the radicalism and a media coverage of this social phenomenons.

Key words: Radical left, global mass movement, urban guerrilla, political violence, repression, media.